

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност и макропрудентна политика

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ВО ВТОРИОТ КВАРТАЛ ОД 2023 ГОДИНА***

октомври 2023 година

Содржина

I. Резиме	3
II. Структура на банкарскиот систем.....	6
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	7
III. Ризици во банкарското работење	10
1. Кредитен ризик	11
2. Валутен ризик.....	23
3. Ликвидносен ризик	28
4. Ризик од промена на каматните стапки.....	36
5. Ризик од несолвентност	42
IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем .	52
1. Активности на банките.....	53
2. Профитабилност.....	70

I. Резиме

Макроекономското окружување во коешто работат банките е под влијание на глобалните фактори, коишто и натаму укажуваат на неизвесност со оглед на продолженото траење на војната во Украина, проследено со намалени, но сè уште високи стапки на инфлација и затегнати финансиски и кредитни услови. Во такви околности, Народната банка продолжи со затегнување на монетарната политика (основната каматна стапка се зголеми до нивото од 6% заклучно со јуни 2023 година, односно 6,15% заклучно со август 2023 година), со цел стабилизација на инфлацијата и на инфлациските очекувања предизвикани од надворешните ценовни шокови. Во прилог на ваквата монетарна поставеност се и промените кај инструментот задолжителна резерва, насочени кон раст на штедењето во денари, како и со преземените макропрudentни мерки, со што дополнително се јакне отпорноста на банкарскиот систем.

По остварениот пад во првиот квартал од годината, билансот на состојба на банкарскиот систем солидно се зголеми во второто тримесечје од 2023 година (3,4%) и ја забрза и годишната стапка на раст, до нивото од 8,6%. Ваквите движења најмногу се резултат на растот на депозитите од нефинансиските субјекти, којшто забрза, како на квартална (4%), така и на годишна основа (11,9%). Депозитите од претпријатијата имаа поголем придонес во кварталниот раст на вкупните депозити, иако и депозитите од домаќинствата солидно се зголемија. Истовремено, и натаму има поволни придвижувања од аспект на рочната и валутната структура на штедењето (раст на долгорочните и на денарските депозити), одразувајќи ги ефектите од мерките што ги презеде Народната банка и стабилизираниот очекувања на економските субјекти. На страната на активата, банките беа претпазливи и ги зголемија ликвидните средства во речиси подеднаков износ, како и пласманите во кредити. Кредитите на нефинансиски лица, по падот забележан во првиот квартал од годината (првенствено под влијание на сезонските ефекти), во второто тримесечје се зголемија за 2,6%, за што поголем придонес имаа кредитите на претпријатијата. Во услови на затегнување на кредитните услови и намалување на побарувачката на кредити од населението, годишниот кредитен раст забавува во однос на претходната година и изнесуваше 6,4%. Сепак, ова е умерена стапка на раст која е повисока од просекот во земјите членки на Европската Унија (околу 1,3% во вториот квартал на 2023 година).

Солвентноста на банкарскиот систем бележи подобрување. Стапката на адекватност на капиталот забележа квартално зголемување за 0,2 п.п., до највисокото ниво за последните шеснаесет години, од 18,2%. Анализирани според употребата, околу 35% од сопствените средства на банкарскиот систем отпаѓаат на заштитните слоеви на капиталот или се „слободни“ над потребното минимално ниво, коишто банките може да ги користат за справување со различни предизвици при надолните движења во текот на економските циклуси и во кризни услови. Спроведеното стрес-тестирање покажува отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови.

Со цел натамошно јакнење на отпорноста на банкарскиот систем, при неостварување на ризиците во билансите на банките и солидна профитабилност, Народната банка во неколку наврати го зголеми нивото на противцикличниот капитален заштитен слој што треба да го одржуваат банките. Почнувајќи од 1 август оваа година, противцикличниот заштитен слој за банките изнесува 0,5%, додека од

почетокот на 2024 година ќе изнесува 0,75%. На крајот на јуни 2023 година, стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот се зголеми за дополнителни 0,25 п.п., до нивото од 1%, со почеток на примена од 1.7.2024 година. **Со зголемувањето на капиталните барања од банките се очекува трендот на подобрување на солвентноста на банкарскиот систем да се одржи и во наредниот период.**

Показателите за ликвидноста се подобрија во вториот квартал од 2023 година и се на задоволително ниво. Поткрепено од силниот депозитен раст, ликвидните средства на банкарскиот систем се зголемија во вториот квартал од 2023 година (6,4%), по забележаниот пад во претходното тримесечје. Со тоа, показателите преку кои се следи и се оценува ликвидноста забележаа извесни нагорни поместувања и се задржаа во рамките на нивните стабилни, задоволителни нивоа. Така, ликвидните средства зафаќаат 29,9% од вкупната актива на банките (29,1% на 31.3.2023 година), додека покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства изнесува 48,7% и 60,1%, соодветно (на 31.3.2023 година, овие показатели изнесуваа 47,3% и 57,9%, соодветно). Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем изнесува 275,3%, што е значително повеќе од регулаторниот минимум (100%) и го потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

Кредитното портфолио на банките го задржа квалитетот. И покрај кварталниот раст на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, нивното учество во вкупните кредити се зголеми за минимален 0,1 п.п., до нивото од 2,9%. Нефункционалните кредити на претпријатијата забележаа раст од 4,1%, така што нивното учество во вкупните кредити на овие клиенти минимално се зголеми до нивото од 3,9%. Анализирano по одделни дејности, растот на нефункционалните кредити на претпријатијата беше најмногу последица од зголемувањето на овие кредити кај клиентите од текстилната индустрија, трговијата на големо и мало, градежништвото и хемиската индустрија. Нефункционалните кредити на домаќинствата се зголемија за 3,1%, што немаше влијание врз нивното учество во вкупните кредити на домаќинствата, коешто остана непроменето (1,9%). Анализирano по одделни кредитни производи, нефункционалните кредити на домаќинствата умерено се зголемија кај повеќето производи, но најголем дел од кварталниот раст отпаѓа на нефункционалните потрошувачки кредити. Во април 2023 година се презедоа макропрудентни мерки со кои се влијаеше на квалитетот на кредитната побарувачка од физичките лица. Поконкретно се презедоа мерки со цел спречување на прекумерната задолженост на физичките лица и ублажување на ризиците поврзани со пазарот на недвижности преку ограничување на висината на показателот за соодносот меѓу обврските за отплата врз основа на кредити и приходите на физичките лица на месечна основа (од 50% - 55%, во зависност од тоа дали кредитот е одобрен во денари или со валутна компонента) и на показателот за соодносот помеѓу износот на кредитната изложеност на физичките лица и вредноста на заложиениот недвижен имот (85%, при одобрување нова или зголемување на постојната изложеност обезбедена со недвижен имот). Со овие макропрудентни мерки, чијашто примена започна на 1.7.2023 година, се спречува натрупувањето на системските ризици во сегментот на домаќинствата и на пазарот на недвижности, коишто би можело да се остварат во форма на кредитни загуби кај банките.

Во вториот квартал од оваа година присуството на валутната компонента (странска валута и вградувањето на девизната клаузула во производите на банките) во билансите на банките забележа натамошно намалување и тековно изнесува околу 42-43%. Овие промени се поддржани и од измените во инструментот на задолжителна резерва, коишто беа насочени кон зголемување на денаризацијата каде што се забележуваат позитивни трендови. Заради натамошна поддршка на процесот на денаризација на билансите на банките, во август 2023 година дополнително се донесе одлука за зголемување на стапката на задолжителната резерва на девизните обврски од 19% на 20% и на стапката на задолжителната резерва на обврските во денари со девизна клаузула од 50% на 100%, како и пораст на процентот на одржување на задолжителната резерва од обврските во странска валута којашто се исполнува во евра, од 77% на 80%. **Изложеноста на банкарскиот систем на валутниот ризик е на ниво коешто е повеќе од тројно пониско од регулаторниот лимит од 30% од сопствените средства и на 30.6.2023 година изнесува 9,6%.**

Изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е во рамките на пропишаниот лимит (20%) и на 30.6.2023 година изнесува 9% од сопствените средства, што претставува квартален пад од 1,5 п.п.. Трендот на зголемување на каматните стапки, кој започна минатата година и продолжи и во 2023 година, надолупнето со фактот дека во кредитното портфолио на банките преовладуваат кредитите со променливи и прилагодливи каматни стапки, го зголемува значењето на изложеноста на банките на индиректниот каматен ризик преку кредитокорисниците, поради можноста за намалување на нивната кредитоспособност при раст на каматниот долг.

Во првото полугодие од 2023 година, добивката на домашниот банкарски систем се зголеми за 35,3% во споредба со истиот период од минатата година. Зголемената добивка најмногу произлегува од растот на нето каматните приходи, а извесен придонес имаше и зголемувањето на нето-приходите од провизии. Периодот на посилен раст на приходите на банките се искористи за јакнење на капацитетот за справување со идни кредитни загуби, што се огледа преку зголемување на трошоците за исправка на вредноста (34%). Стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви изнесуваат 2,1% и 17,1%, соодветно, што е подобро остварување во однос на истиот период од минатата година (1,7% и 14,3%, соодветно). Показателите за оперативната ефикасност главно бележат подобрување, и покрај растот на оперативните трошоци од 13,5%, во споредба со претходната година.

Макроекономската слика во вториот квартал од 2023 година главно е во согласност со очекувањата, но ризиците од неизвесното и променливо надворешно окружување поврзани со војната во Украина и понатаму се нагласени и соодветно влијаат врз окружувањето во кое работи банкарскиот систем, неговите активности и профилот на ризици. Неизвесното окружување, заедно со постепеното затегнување на финансиските услови наметнува потреба од натамошно внимателно следење на кредитниот ризик. Народната банка будно ги следи сите настани и е подготвена да ги преземе сите потребни мерки што се во нејзина надлежност секогаш кога е потребно.

II. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.6.2023 година, бројот на банки во Република Северна Македонија е непроменет во однос на претходниот квартал и изнесува тринаесет банки. Девет банки се во претежна странска сопственост, од кои пет се подружници на странски банки.

Табела бр. 1 Структура на поважните позиции од билансите според претежната сопственост на банките (на 30.6.2023 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	9	68.836	76,7%	506.167	72,4%	352.636	82,0%	358.306	70,3%	23.938	75,9%	8.415	72,5%
- подружници на странски банки	5	60.184	67,1%	422.689	60,5%	298.285	69,3%	301.668	59,2%	20.245	64,2%	7.415	63,9%
- Австрија	1	9.667	10,8%	87.726	12,5%	63.169	14,7%	53.543	10,5%	3.409	10,8%	1.389	12,0%
- Бугарија	1	1.317	1,5%	11.076	1,6%	7.504	1,7%	8.497	1,7%	436	1,4%	46	0,4%
- Грција	1	22.208	24,7%	126.754	18,1%	90.743	21,1%	95.725	18,8%	6.819	21,6%	2.480	21,4%
- Словенија	1	13.598	15,2%	111.034	15,9%	76.360	17,7%	87.508	17,2%	5.652	17,9%	2.496	21,5%
- Турција	1	13.395	14,9%	86.100	12,3%	60.508	14,1%	56.394	11,1%	3.929	12,5%	1.005	8,7%
- останати банки во претежна странска сопственост	4	8.653	9,6%	83.478	11,9%	54.352	12,6%	56.639	11,1%	3.693	11,7%	1.000	8,6%
- Бугарија	2	3.834	4,3%	30.079	4,3%	19.133	4,4%	20.789	4,1%	1.752	5,6%	498	4,3%
- Германија	1	3.991	4,4%	44.390	6,3%	29.738	6,9%	28.840	5,7%	1.500	4,8%	368	3,2%
- Швајцарија	1	828	0,9%	9.009	1,3%	5.481	1,3%	7.010	1,4%	442	1,4%	135	1,2%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	20.895	23,3%	192.893	27,6%	77.577	18,0%	151.520	29,7%	7.588	24,1%	3.197	27,5%
- приватна сопственост	3	17.355	19,3%	177.594	25,4%	77.394	18,0%	151.520	29,7%	7.392	23,4%	3.119	26,9%
- државна сопственост	1	3.540	3,9%	15.299	2,2%	182	0,0%	0	0,0%	195	0,6%	78	0,7%
Вкупно:	13	89.731	100,0%	699.060	100,0%	430.213	100,0%	509.826	100,0%	31.526	100,0%	11.612	100,0%

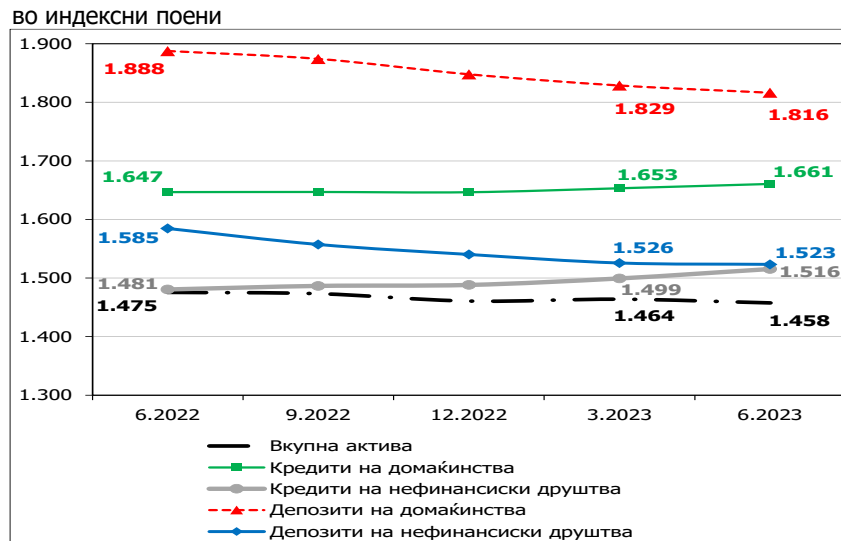
Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.6.2022 – 30.6.2023 година).

Преовладувањето на банките во претежна странска сопственост во структурата на поважните позиции од билансите на банкарскиот систем се одржа и во вториот квартал од 2023 година, па дури и забележа дополнителен мал раст. Исклучок претставува финансискиот резултат, каде што учеството на овие банки е помало за 1,8 процентни поени во споредба со претходниот квартал. Банките во странска сопственост и натаму имаат највисоко учество во вкупните кредити на нефинансискиот сектор, коешто изнесува 82% и бележи раст за 0,2 процентни поени.

Графикон бр. 1 Херфиндалов индекс

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вредностите на Херфиндаловиот индекс¹ бележат благи промени во вториот квартал од 2023 година. Вредноста на овој индекс кај депозитите на домаќинствата и натаму е над прифатливото ниво од 1.800 индексни поени (коешто, по подолг период, беше надминато во третиот квартал од 2020 година), но бележи постојано намалување и постепено се приближува кон прифатливото ниво на индексот. Кај сите останати категории активности, индексот е **во рамките на прифатливите вредности².**

Табела бр. 2 Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте банки со најголемо учество во овие позиции

во проценти

Позиција	30.06.2023		31.03.2023	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	56,3	81,2	57,0	81,1
Кредити на домаќинства	61,9	83,8	61,6	83,6
Кредити на нефинансиски друштва	52,6	81,7	52,2	81,0
Депозити на домаќинства	69,1	85,8	69,4	85,8
Депозити на нефинансиски друштва	54,5	81,6	54,1	81,8
Финансиски резултат*	68,9	89,5	71,5	90,3
Вкупни приходи*	59,4	82,7	60,2	82,7

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.6.2022 – 30.6.2023 година).

¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во вкупниот

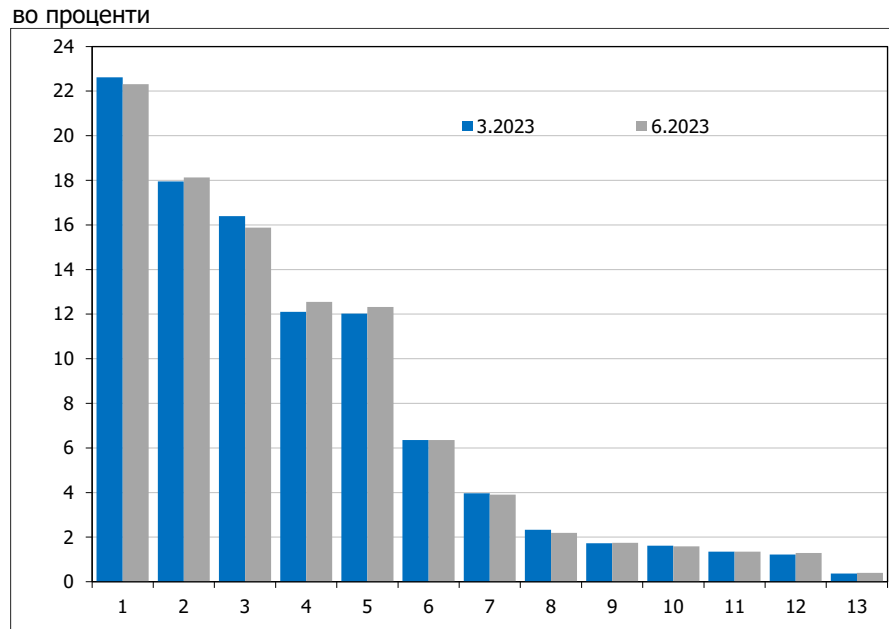
износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

² Нивото на концентрација се смета за прифатливо кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени.

Показателите за концентрација утврдени за трите и петте банки со најголемо учество во одделните позиции од билансите на банките бележат мали промени на квартална основа. Поизразено е намалувањето на концентрацијата на финансискиот резултат каде учествата на трите и петте банки со највисок финансиски резултат бележат намалување од 2,6 и 0,8 процентни поени, соодветно.

Графикон бр. 2 Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Разликата во големината на банките според износот на нивната актива се одржува на високо ниво, а распонот помеѓу банката со највисоко пазарно учество (22,3%) и банката со најниско пазарно учество (0,4%), се стесни за 0,3 процентни поени во однос на претходниот квартал.

III. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Во вториот квартал од 2023 година, во услови на умерен економски раст, при натамошна неизвесност околу продолжениот конфликт во Украина, сè уште висока, иако намалена, стапка на инфлација и натамошно затегнување на монетарната политика, квалитетот на кредитното портфолио беше задржан. Стапката на нефункционалните кредити е на стабилно ниво од 2,9%. Минимално влошување на оваа стапка за 0,1 п.п. се забележува кај корпоративниот сектор, каде што учеството на нефункционалните кредити изнесува 3,9%. Веќе трет квартал по ред, стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата е стабилна, на нивото од 1,9%. Потенцијалните ризици за солвентноста и стабилноста на банкарскиот систем при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити се ограничени поради одржувањето висока покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста од страна на банките, при што само минимален дел од сопствените средства на банкарскиот систем би бил искористен при евентуално остварување на кредитниот ризик. Резултатите од стрес-тест симулациите за кредитниот ризик ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот сектор на релативно екстремни влошувања на ризичноста на кредитното портфолио.

Другите аспекти од анализата на кредитниот ризик упатуваат на мало подобрување во квалитетот на кредитното портфолио. Така, во вториот квартал од 2023 година, видливо е значително забавување на растот на пролонгираните кредити, кои се главно дел од портфолиото на нефинансиските друштва и тие тековно не претставуваат значителен извор на ризик за домашниот банкарски систем, поради нивното релативно ниско учество во вкупните кредити. Реструктурираните кредити минимално се намалуваат на квартална основа и засега не се значаен фактор на ризик за поизразено влошување на квалитетот на кредитното портфолио. Сепак, ризиците од неизвесното и променливо окружување и продолженото затегнување на монетарната политика упатуваат на потребата банките да останат претпазливи при управувањето со кредитниот ризик, особено при спроведувањето на реструктурирањата, но и при формирањето на очекувањата за кредитните загуби за овие кредити и за целото кредитно портфолио.

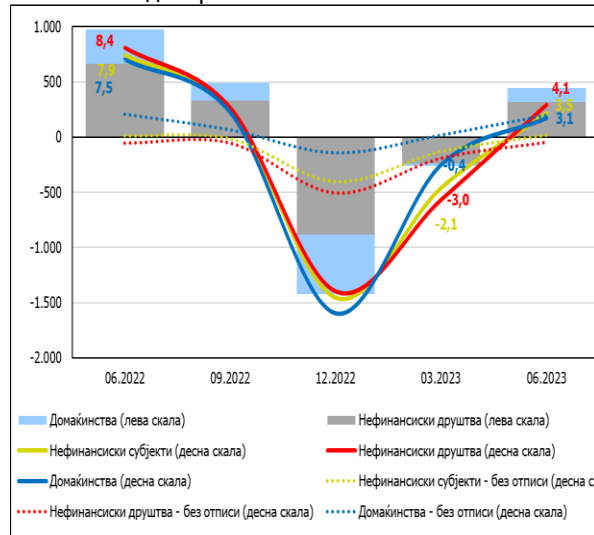
1.1. Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Во вториот квартал од 2023 година, вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор се зголемија за 3,5% (или за 419 милиони денари), наспроти падот во претходните два квартала. Со изолирање на ефектот од нето-отписите, нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор бележат зголемување од 1,8% (730 милиони денари), во услови на помала наплата на отпишаните побарувања, но и помал раст на задолжителните отписи во однос на претходниот квартал. Зголемувањето на нефункционалните кредити во вториот квартал од 2023 година, во најголем дел произлегува од нефинансиските друштва од дејноста „индустрија“.

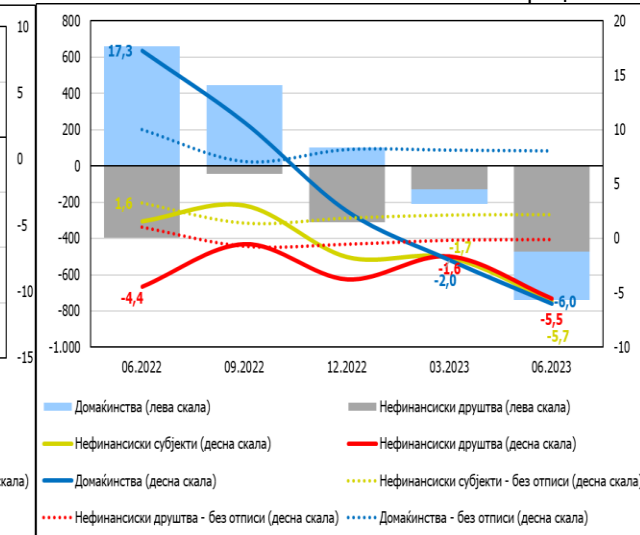

Графикон бр. 3 Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни сектори

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На линиите со точки е прикажан растот на нефункционалните кредити со исклучување на ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 30.6.2023 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот ги содржи и наплатените задолжително отпишани кредити.

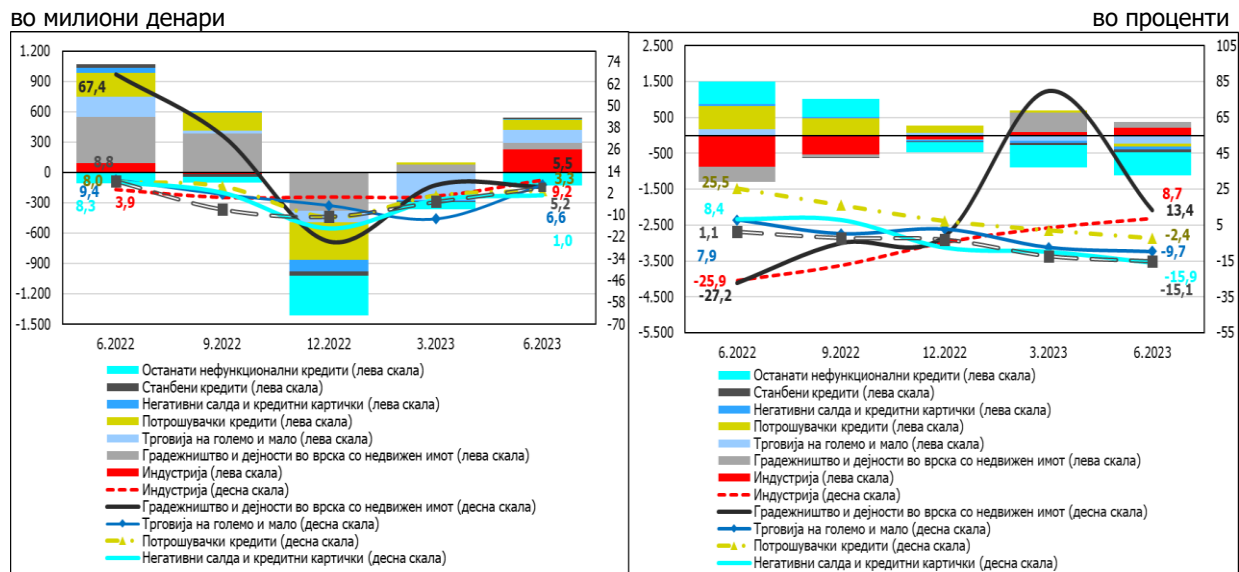
На крајот на првата половина од 2023 година, повеќе од три четвртини од кварталниот раст на нефункционалното портфолио произлегува од нефинансиските друштва³, чиешто нефункционални кредити забележаа раст на квартална основа (од 4,1% или за 320 милиони денари⁴). Ова следи по нивниот пад во претходниот квартал, додека зголемувањето е двојно побавно во споредба со вториот квартал од претходната година. Зголемувањето на нефункционалните кредити е присутно кај повеќето економски дејности, а е најзначајно кај „текстилната индустрија“ (223 милиони денари или 145,8%), „трговијата на големо и мало“ (130 милиони денари или 6,6%), „градежништвото“ (62 милиони денари или 5,1%) и кај „хемиската индустрија“ (56 милиони денари или 25,7%). Наспроти тоа, намалување на нефункционалните кредити има кај дејноста „транспорт и складирање“, услужниот сектор и кај останатата преработувачка индустрија. Високата квартална стапка на раст на нефункционалните кредити кај секторот „индустрија“, речиси во целост е определена од нефункционалната изложеност кон една компанија од текстилната индустрија.

³ Нефункционалните кредити на претпријатијата преовладуваат во вкупното нефункционално портфолио и нивното учество дополнително порасна до ниво од 65,3% на крајот од првата половина од 2023 година, наспроти 64,9% на 31.3.2023 година.

⁴ Со изолирање на ефектот од задолжителните нето-отписи, нефункционалните корпоративни кредити се зголемуваат за 1,3%.

Графикон бр. 4 Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По падот во претходниот квартал (-0,4%), нефункционалните кредити на домаќинствата, во вториот квартал од 2023 година се зголемија за 3,1% или за 127 милиони денари⁵, што е сепак двојно побавен раст споредено со истиот квартал од 2022 година (7,5%). Во овој квартал, три четвртини од растот на нефункционалните кредити на домаќинствата произлегуваат од потрошувачките кредити, коишто се зголемија за 3,3% или за 98 милиони денари, што претставува забрзување во однос на претходниот квартал (зголемување за 0,7% или за 20 милиони денари). Притоа, и кај нефункционалните побарувања врз основа на негативни салда на платежните сметки се забележува раст со исто темпо како и претходниот квартал (за 3,8%, односно за 8 милиони денари). Исто така, нефункционалните кредити на физичките лица за финансирање купување станбен и деловен простор во вториот квартал од 2023 година се зголемија за 7,5% (односно за 28 милиони денари), а се зголемија и нефункционалните кредити на трговците на мало (за околу 6 милиони денари). Единствено, минимално намалување (од 1,2%) кај оваа категорија се забележува кај побарувањата за кредитните картички.

При натамошен солиден квартален раст на кредитната поддршка од страна на банките⁶ (2,6% на квартална основа), и покрај растот на нефункционалните кредити, стапката на нефункционалните кредити се задржа на нивото од 2,9%, коешто е минимално повисоко во споредба со претходниот квартал (2,8%) и пониско за 0,3 п.п., во

⁵ Доколку се исклучи ефектот од задолжителните нето-отписи, тогаш растот на нефункционалните кредити на домаќинствата е поголем и изнесува 3,3%.

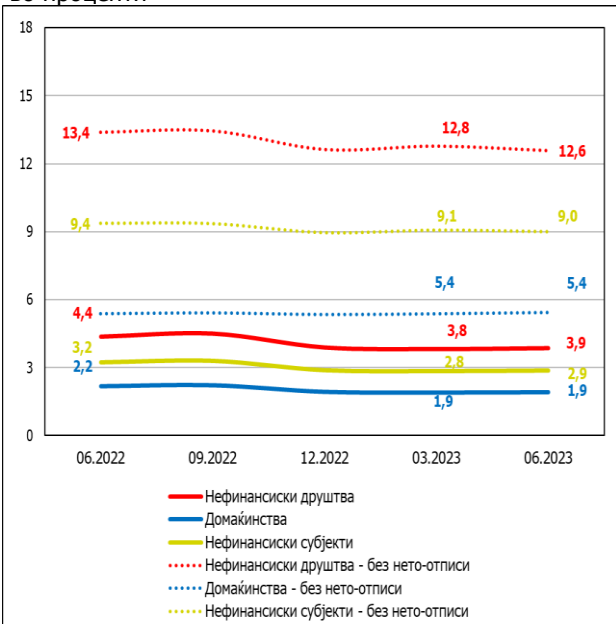
⁶ Вкупните кредити на нефинансиските субјекти пораснаа за 2,6% на квартална основа, додека годишната стапка на раст изнесува 6,4% и е малку над проекциите. Се очекува дека стапката на кредитен раст ќе забавува до крајот на годината, при позатегнати финансиски услови и намалена побарувачка од корпоративниот сектор заради пад на цените на примарните производи.

споредба со 30.6.2022 година⁷. Започнатото подобрување од претходниот квартал кај учеството на кредитите класифицирани во категориите на ризик „Б“ и „В-редовно“ (како апроксимација за т.н. „фаза 2“ кредити кај кои има значително зголемување на кредитниот ризик согласно со МСФИ 9) во вкупните кредити на нефинансискиот сектор продолжи и ова тримесечје (најмногу заради зголемената кредитна поддршка од банките).

Графикон бр. 5 Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори

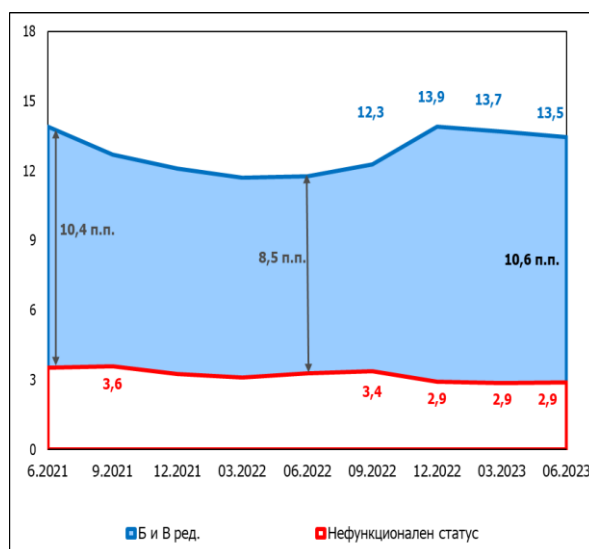
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6 Јаз помеѓу редовните кредити во категориите на ризик „Б“ и „В“, и нефункционалните кредити*, прикажани според нивното учество во вкупните кредити

во проценти од вкупните кредити

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Редовните кредити класифицирани во категориите на ризик „Б“ и „В“ и нефункционалните кредити, се апроксимација на т.н. „фаза 2“ и „фаза 3“ кредити според МСФИ 9, соодветно. Малите во стапките на НПЛ во однос на графиконот лево, сè поради тоа што се користат два различни извора на податоци.

Кај корпоративното кредитно портфолио, стапката на нефункционалните кредити минимално се зголеми за 0,1 п.п. и достигна 3,9%⁸. Од аспект на одделните економски дејности, стапката на нефункционалните кредити бележи различни движења. Така, најизразено влошување на стапката на нефункционални кредити за 4,8 процентни

⁷ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните кредити минимално се намали до ниво од 9%, што е на историски најниско ниво од остварените стапки во изминатите десет години, односно и натаму е под нејзиниот десетгодишен просек од 10,8%.

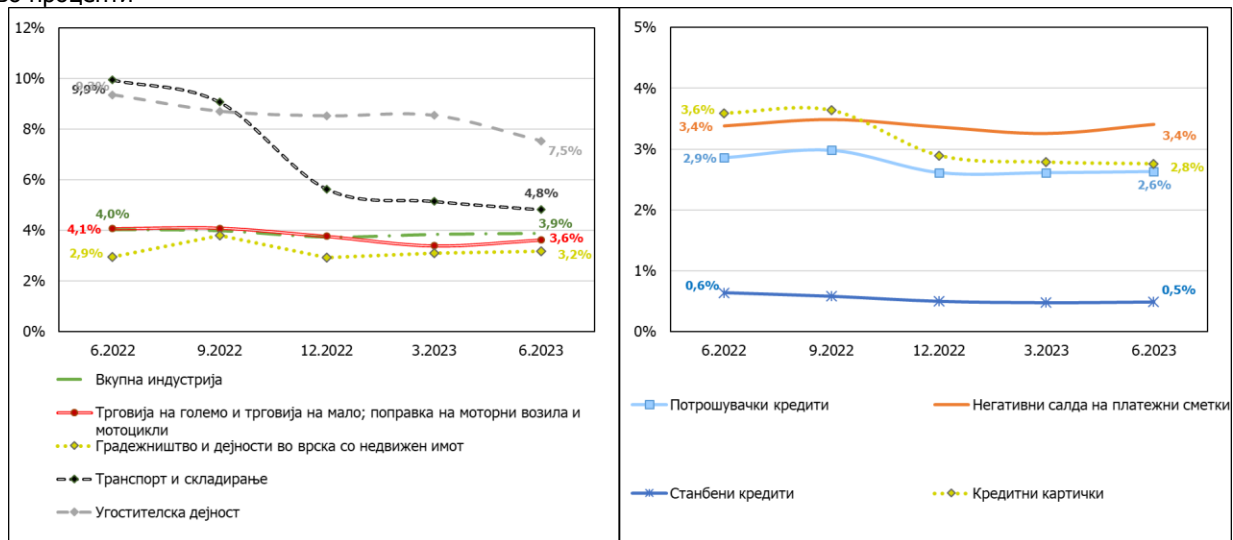
⁸ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните корпоративни кредити се намали до ниво од 12,6%, што е на ниво на најниско остварената стапка во изминатите десет години, и е и понатаму под нејзиниот десетгодишен просек.

поени се забележува кај текстилната индустрија, што е резултат на позначително зголемување на нефункционалните кредити кај оваа дејност. Исто така, извесно зголемување на оваа стапка има кај услугите поврзани со информации и комуникации, секторот за „хемиска индустрија, производство на градежни материјали и преработка на горива“ и кај трговијата на големо и мало (за 0,6, 0,5 и 0,2 процентни поени, соодветно). Од друга страна, кај услужните дејности од областа на уметност, забава и рекреација и други услужни дејности, кои претходно беа и најпогодени од пандемијата, продолжува трендот на намалување на стапката на нефункционални кредити.

Графикон бр. 7 Стапка на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Веќе трет квартал по ред стапката на нефункционалните кредити кај кредитното портфолио на домаќинствата останува непроменета на нивото од 1,9%⁹. Стапките на нефункционалните кредити кај двете најголеми категории кредити на домаќинствата, односно кај потрошувачките и станбените кредити, исто така трет квартал по ред се непроменети на ниво од 2,6% и 0,5%, соодветно. Од аспект на одделните намени, во текот на вториот квартал, оваа стапка е повисока кај пречекорувањата на платежните сметки и автомобилските кредити (за 0,2 и 0,3 п.п. на квартална основа), како и кај трговците на мало (за 0,5 п.п.).

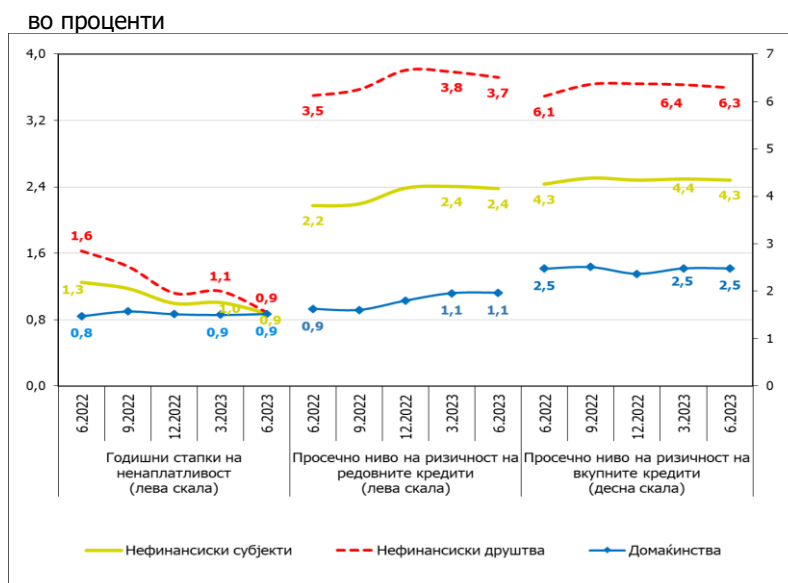
Со состојба на 30.6.2023 година, годишната стапка на ненаплатливост на редовните кредити на нефинансискиот сектор се намали во споредба со претходниот квартал, исто како и кај правните лица, додека кај домаќинствата остана непроменета, што значи дека трите стапки се изедначија и се сведоа на ниво од 0,9%. Банките ја задржаа просечната резервираност на кредитите на исто ниво, како и на крајот на претходниот квартал, кај речиси сите категории на кредити,

⁹ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, стапката на нефункционални кредити на домаќинствата изнесува 5,4% и е минимално над нивото на својот 10-годишен подвижен просек.

анализирано според редовноста во намирувањето на обврските и според секторската припадност на клиентите. Притоа, минимално намалување, од 0,1 п.п., бележи просечното ниво на ризичност на редовните и вкупните кредити на претпријатијата. Банките и натаму сметаат дека ризиците од кредитното портфолио на корпоративниот сектор се многу повисоки во споредба со пласманите кон секторот „домаќинства“. Имено, очекуваните кредитни загуби за редовните кредити на нефинансиските друштва се на ниво од 3,7%, што е значително повисоко во однос на домаќинствата (1,1%) на крајот на вториот квартал од 2023 година, при еднакви стапки на ненаплатливост за двата сектора.

Графикон бр. 8 Годишни стапки на ненаплатливост и просечно ниво на ризичност на редовните и вкупните кредити, по одделни сектори

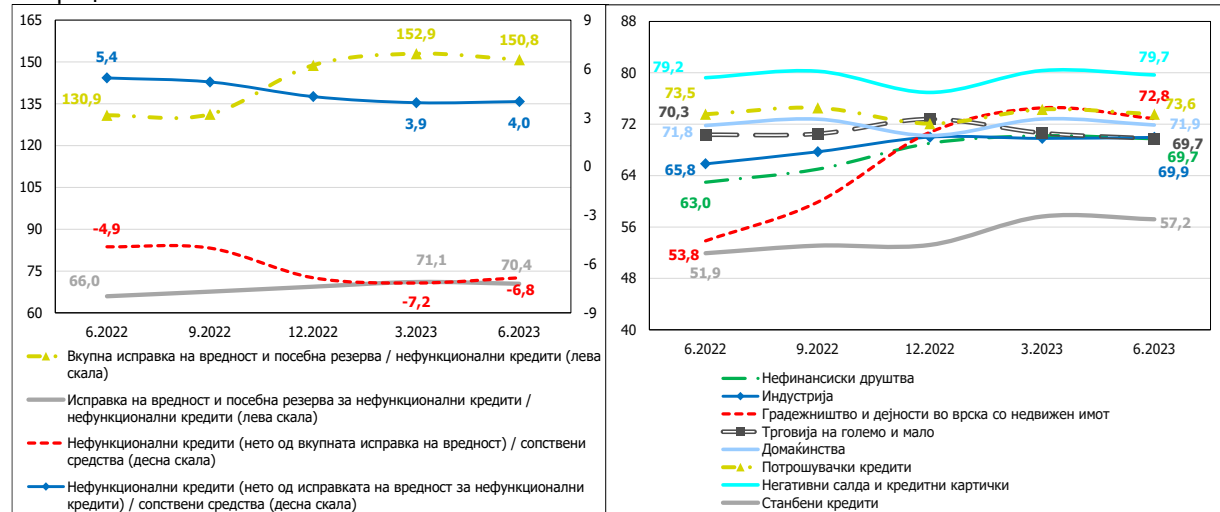
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Евентуалната целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, односно обемот на неочекувани кредитни загуби врз оваа основа имаат ограничено влијание врз солвентноста на домашниот банкарски систем. Ова се должи на солидната покриеност на нефункционалните кредити со исправката на вредноста за овие кредити, којашто иако на крајот на вториот квартал од 2023 година забележа благо намалување за 0,6 процентни поени во однос на претходниот квартал, сепак е на солидно ниво од 70,4%. Следствено, нерезервираниот износ на нефункционалните кредити е низок и зафаќа само 4% од сопствените средства на банкарскиот систем и во однос на претходниот квартал бележи минимално влошување за 0,1 п.п. Така, дури и при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, солвентноста на банкарскиот систем нема да биде загрозена.

Графикон бр. 9 Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста (лево) и по одделни дејности и кредитни производи (десно)

во проценти

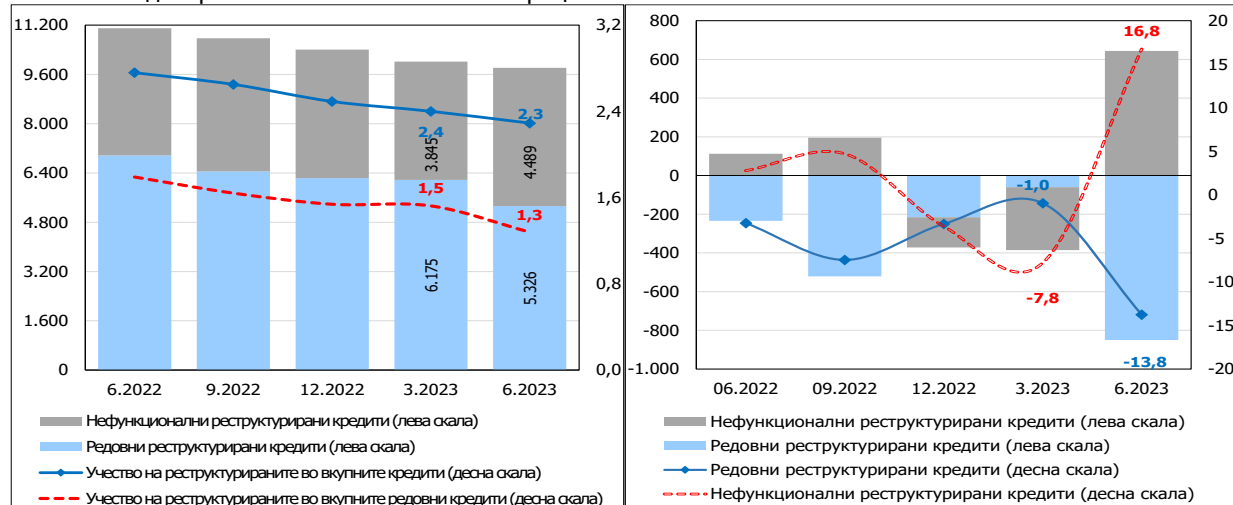

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 10 Реструктурирани кредити на нефинансиските субјекти (лево) и нивна квартална промена (десно)

во милиони денари

во проценти

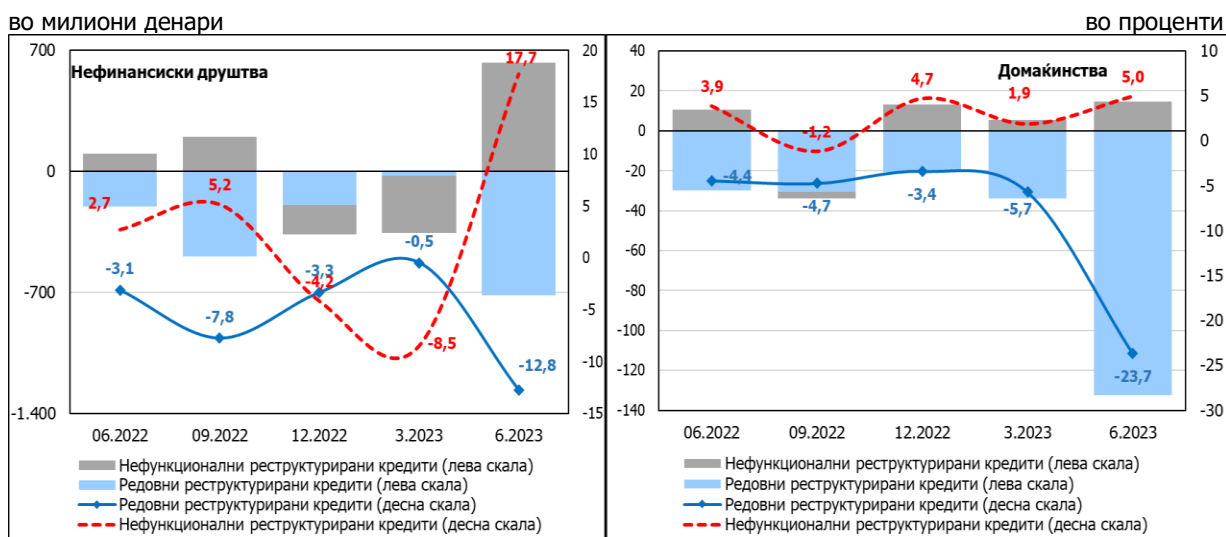
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Реструктурираните кредити по својата природа се кредити коишто треба повнимателно да се следат, бидејќи реструктурирањето се врши на побарувањата од клиенти кои имаат влошена финансиска состојба. Всушност, овие кредити се потенцијален фактор за раст на нефункционалните кредити доколку со извршеното реструктурирање не се постигнат очекуваните цели за приспособување на кредитниот товар на финансиската состојба на клиентот. **Застапеноста на реструктурираните кредити во вкупните и во**

редовните кредити е многу мала и изнесува 2,3% и 1,3%, соодветно, а нивниот износ бележи намалување во изминатиот едногодишен период, коешто е видливо и во текот на вториот квартал од 2023 година. Сепак, токму овие кредити бараат особено внимание и следење, бидејќи неуспешното реструктурирање би значело нови нефункционални кредити. Потврда за повисокиот ризик што го согледуваат банките од овие кредити се и повисоките очекувани кредитни загуби што ги издвојуваат за редовните реструктурирани кредити. Така, нивната покриеност со исправка на вредност на 30.6.2023 година се зголеми на квартална основа до ниво од 23,1% и е значително повисока во споредба со покриеноста со исправка на вредност на вкупните редовни кредити од 2,4%¹⁰. Наспроти тоа, покриеноста на нефункционалните реструктурирани кредити со издвоени резервации (од 67,5%) е слична со покриеноста на вкупните нефункционални кредити (од 70,4%).

Графикон бр. 11 Квартална промена на реструктурираните кредити, по одделни сектори

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

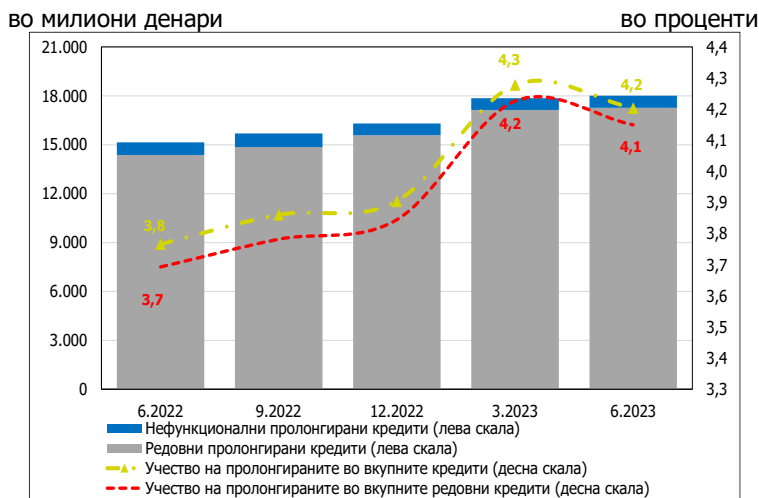
Од секторски аспект, позначаен надолен тренд се забележува и кај реструктурираните кредити на претпријатијата (намалување за 12,8% или за 717 милиони денари) и кај домаќинствата (намалување за 23,7% или за 132 милиони денари). Реструктурираните кредити на нефинансиските друштва имаат повисоко просечно ниво на ризициност (44,8%), како и повисока стапка на нефункционалните кредити (46%), во споредба со реструктурираните кредити кај секторот „домаќинства“, но и самото реструктурирање главно е застапено кај нефинансиските друштва, коишто зафаќаат 92% од вкупното реструктурирано кредитно портфолио¹¹.

¹⁰ Покриеноста со исправка на вредноста на редовните реструктурирани кредити изнесуваше 20,6%, наспроти 2,4% за вкупните редовни кредити на 31.3.2023 година.

¹¹ Со состојба на 30.6.2023 година, во кредитните портфолија на нефинансиските правни лица и домаќинствата, реструктурираните кредити учествуваат со 4,3% и 0,3%, соодветно.

Графикон бр. 12 Пролонгирани кредити на нефинансиските субјекти според статусот

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2023 година, редовните пролонгирани кредити (каде што пролонгирањето на рочноста, согласно со регулативата, не е направено заради финансиски тешкотии на клиентите) забележаа минимален раст, по побрзиот раст во претходниот квартал. Така, вкупните пролонгирани кредити пораснаа за минимални 0,9%, односно за 154 милиони денари на квартална основа, што е забавен раст во споредба со крајот на првиот квартал од 2023 година (9,5%, односно за 1.551 милион денари). Во нивната структура, преовладуваат редовните пролонгирани кредити (учество од 95,9%), коишто во најголем дел го условија кварталниот раст на вкупните пролонгирани кредити. Од секторски аспект, продолжувањето на рокот на достасување е најприсутно кај нефинансиските друштва (учество од 91,3%). Пролонгирањето може да биде потенцијален извор на ризик, особено доколку тоа се користи како начин за олеснување на финансискиот товар на нефинансиските друштва за да ги пребродат актуелните шокови. Меѓутоа, остварувањето на овој ризик би имало ограничено влијание, поради засега ниската застапеност на пролонгираните кредити во вкупното кредитно портфолио на банките (4,2% на крајот на вториот квартал од 2023 година). Притоа, ова учество е повисоко во портфолиото на кредитите кон нефинансиските друштва, каде што пролонгираните кредити учествуваат со 7,9%¹², споредено со секторот домаќинства каде што учеството на овие кредити е незначително и стабилно (0,7%)¹³.

1.2. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Резултатите од симулациите за отпорноста на банкарскиот систем при шокови коишто влијаат на зголемување на кредитниот ризик ја потврдуваат

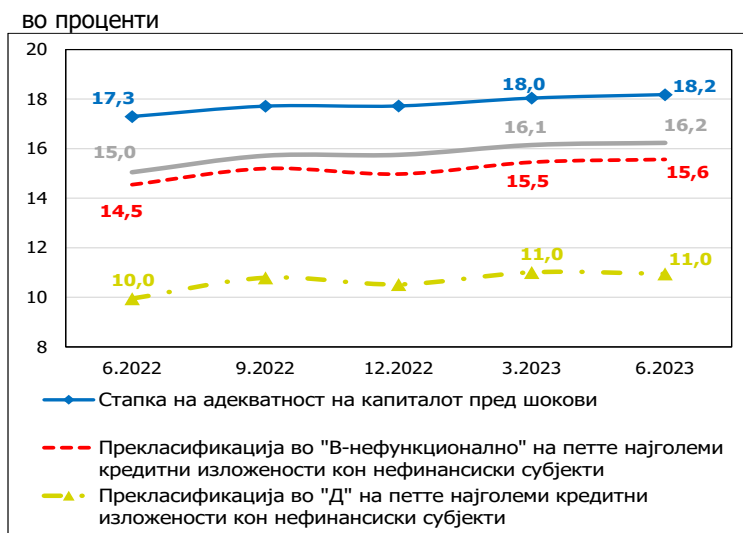
¹² Кај нефинансиските друштва, просечната ризичност на пролонгираните кредити изнесува 7,7%, а стапката на нефункционални кредити 4,5%.

¹³ Кај домаќинствата, просечната ризичност на пролонгираните кредити изнесува 0,9%, а стапката на нефункционални кредити 0,5%.

отпорноста на домашниот банкарски систем. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при одделните хипотетички симулации. При екстремна симулација за преминување на 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од постојната кон следните две категории со повисока ризичност, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 5,3 п.п. во однос на почетното ниво, односно од 18,2% на 12,9%, што е непроменет резултат во споредба со претходниот квартал.

Графикон бр. 13 Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучително и поврзаните лица) во категорија со повисока ризичност

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај симулацијата на остварување на ризикот од концентрација во кредитното портфолио, преку претпоставен премин на петте најголеми клиенти од нефинансискиот сектор на секоја банка одделно, од тековната категорија на ризик (претежно „А“), кон категорија на ризик „В-нефункционално“, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем се намалува од почетните 18,2% на 15,6%, што е релативно слично како и во минатиот квартал. На 30.6.2023 година, намалувањето на стапката на адекватност на капиталот при вакво сценарио по поединечна банка би се движело во интервал од 1,1 процентни поени до 4,7 процентни поени, при што кај ниту една банка оваа стапка не би паднала под 8%.

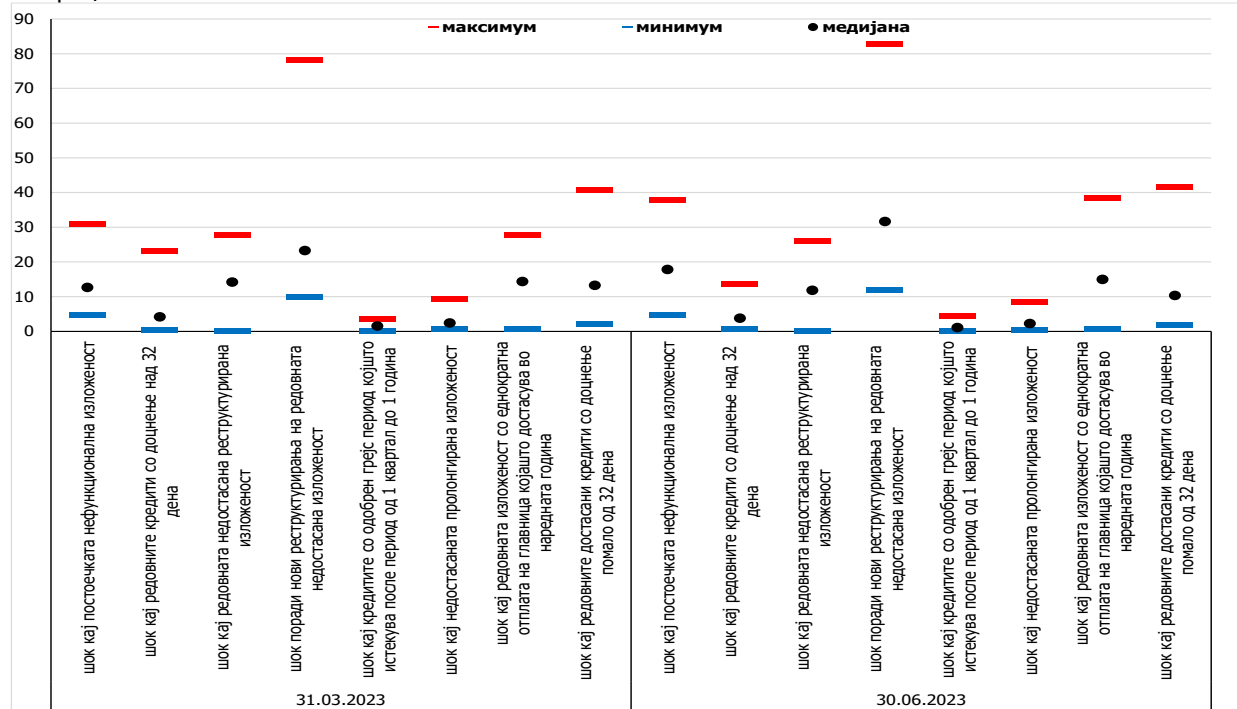
Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување екстремна симулација којашто се заснова врз комбинација од осум¹⁴

¹⁴ Осумте хипотетички шокови на изложеноста на ризик кон нефинансиските субјекти за секоја банка се следниве: 1. Целосна ненаплата на постоечката нефункционална кредитна изложеност; 2. Дел од редовните кредити кај кои во моментот има доцнење во отплатата подолго од 32 дена добиваат нефункционален статус. Делот што добива нефункционален статус се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категориите на ризик „Б“ и „В-редовно“ кон категориите на ризик „В нефункционално“, „Г“ и „Д“ кај секоја банка посебно; 3. Вкупната редовна реструктурирана изложеност кај која во моментот нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски добива нефункционален статус; 4. Нови реструктурирања на редовната кредитната изложеност кај кои во моментот нема доцнење

хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор.

Графикон бр. 14 Распределба на новите очекувани кредитни загуби по одделни шокови во проценти

Извор: Пресметки на Народната банка, врз основа на податоци доставени од страна на банките.

И при оваа екстремна симулација адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под пропишаниот минимум. Имено, по оваа симулација, стапката на адекватност на капиталот се намалува за 5,6 процентни поени до нивото од 12,34%¹⁵ (5,5

во исполнувањето на паричните обврски, намалена за кредитната изложеност со договорена еднакратна отплата на главница којашто достасуваат во наредната година. Обемот на новите реструктурирања се заснова врз 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категорија на ризик „А“ во категориите на ризик „Б“ и „В редовно“ кај секоја банка посебно; 5. Дел од кредитите со одобрен грејс-период којшто истекува во период од еден квартал до една година по датумот на известување добива нефункционален статус. Делот што добива нефункционален статус се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категориите на ризик „А“, „Б“ и „В редовно“ во категориите на ризик „В нефункционално“, „Г“ и „Д“ кај секоја банка посебно; 6. Дел од пролонгираната изложеност кај која во моментот нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски добива нефункционален статус, а овој дел се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категориите на ризик „А“, „Б“ и „В редовно“ во категориите на ризик „В нефункционално“, „Г“ и „Д“ кај секоја банка посебно; 7. Дел од редовната, нереструктурирана и непролонгирана кредитна изложеност кај која во моментот нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски и каде што е договорена еднакратна отплата на главница и којашто достасува во наредната година, добива нефункционален статус. Делот што добива нефункционален статус се утврдува во висина на збирот на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеност од категоријата на ризик „А“ во категориите на ризик „В нефункционално“, „Г“ и „Д“ кај секоја банка посебно и 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на износот на изложеност од категоријата на ризик „А“ во категориите на ризик „Б“ и „В редовно“ кај секоја банка посебно; и 8. Дел од редовните кредити кај кои отплатата доцни до 32 дена го зголемуваат периодот на доцнење повеќе од 32 дена. Делот што го зголемува периодот на доцнење се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на износот на изложеност од категории на ризик „А“ во „Б“ и „В-редовно“ кај секоја банка посебно.

Покриеноста со исправка на вредност по секој од осумте шока е иста како пред шокот.

¹⁵ Почетната стапка на адекватност на капиталот на банкарскиот систем е без „РБСМ“ АД Скопје, којашто е исклучена од оваа симулација.

п.п. и 12,28%, соодветно на крајот на првиот квартал од 2023 година). Шоковите би довеле до апсорпција на 31% од почетната стапка на адекватност на капиталот, што е минимално над нивото од претходниот квартал (30,8% од почетното ниво на стапката на адекватност на капиталот). Најголемо влијание врз стапката на адекватност на капиталот имаат претпоставените нови реструктурирања на изложеноста на кредитниот ризик коишто би ги спроведувале банките на редовната изложеност кај која во моментот нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски (придонес од 39,4% во намалувањето на адекватноста на капиталот), по што следат влошувањето на квалитетот на кредитната изложеност каде што има договорена еднократна отплата на главницата и којашто достасува во наредната година (придонес од 19,1%) и целосната ненаплатливост на постоечката нефункционална изложеност (придонес од 13,5%)¹⁶.

¹⁶ Влошувањето на квалитетот на кредитната изложеност каде што има договорена еднократна отплата на главницата и којашто достасува во наредната година бележи умерено влошување, додека целосната ненаплатливост на постоечката нефункционална изложеност бележи минимално подобрување, така што нивниот придонес во намалувањето на стапката на адекватност на капиталот во споредба со првиот квартал од 2023 година се зголеми за 1,7 п.п., односно се намали за 0,1 п.п., соодветно.

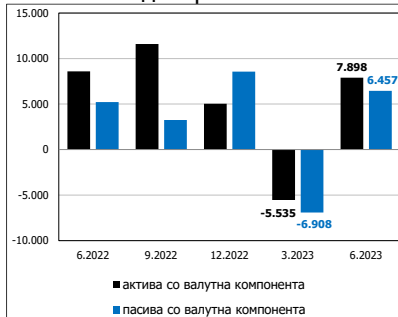
2. Валутен ризик

Директната изложеност на банкарскиот систем на валутниот ризик во вториот квартал од 2023 година бележи зголемување како последица на проширувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, но учеството во однос на сопствените средства и натаму е далеку под регулаторната граница од 30%. Проширувањето на јазот главно произлегува од зголемените кредити со евро-компонента и средствата во евра во странски банки. Сите банки имаат долга девизна позиција.

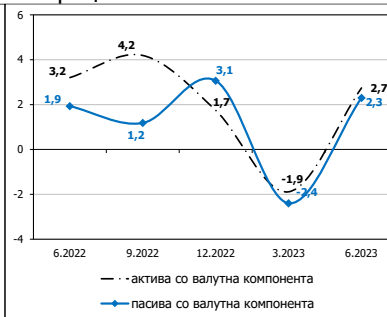
Учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити бележи мало зголемување во однос на првиот квартал од 2023 година, што се должи на растот на учеството на кредитите на домаќинствата, додека учеството на кредитите со валутна компонента на претпријатијата е намалено. Сепак, имајќи предвид дека кредитите со евро-компонента и натаму преовладуваат во вкупните кредити со валутна компонента, спроведувањето на политиката на фиксен девизен курс претставува главен фактор за ублажување на неповолните ефекти од остварувањето на индиректниот валутен ризик.

Графикон бр. 15 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента*

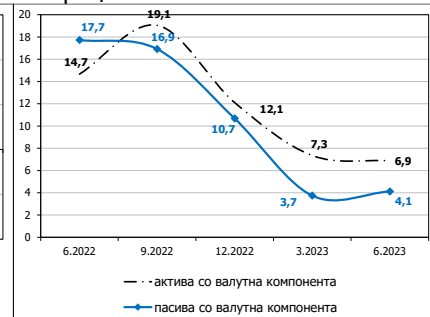
во милиони денари

во проценти

во проценти

Извор: Народна банка, односно извештајот за отворена девизна позиција, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

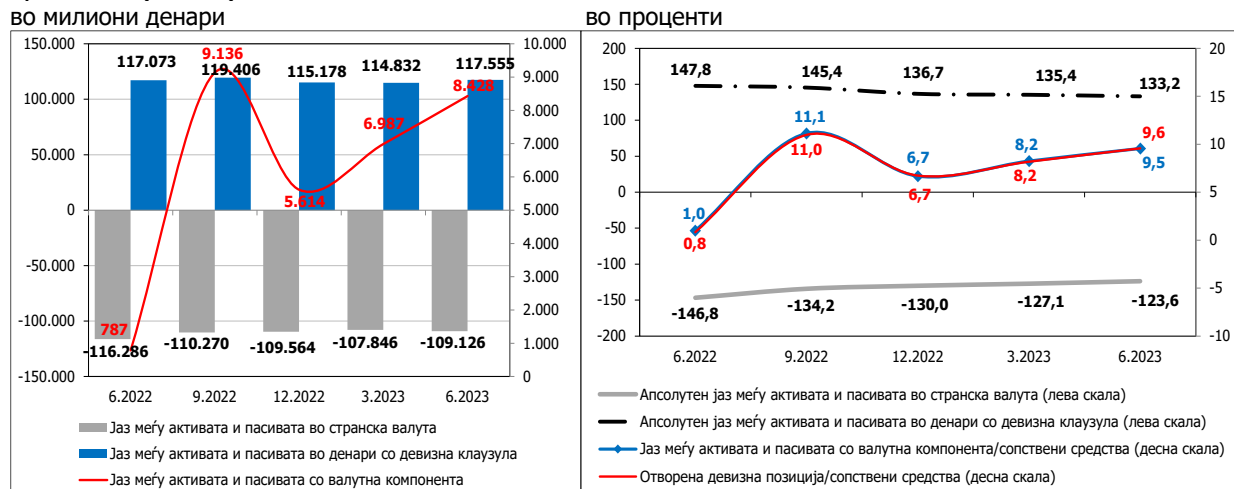
* Средства се на нето-основа, намалени за исправката на вредноста за побарувањата кои се класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ согласно регулативата за управување со валутниот ризик. „РБСМ“ АД не е вклучена во анализата бидејќи, согласно со законската регулатива, на „РБСМ“ АД не се применуваат прописите за отворената девизна позиција.

На 30.6.2023 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента продолжи да се проширува и достигна 8.428 милиони денари. Во однос на претходното тримесечје, јазот порасна за 1.441 милион денари или за 20,6%. Ваквото движење е резултат на позначајното зголемување на активата (за 7.898 милиони денари или за 2,7%)¹⁷ во однос на зголемувањето на пасивата (за 6.457 милиони денари или за 2,3%)¹⁸. Учеството на позитивниот јаз во сопствените средства се зголеми за 1,3 процентни поени во споредба со претходното тримесечје и достигна 9,5%. Отворената девизна

позиција¹⁹ учествува со 9,6% во сопствените средства и е над десетгодишниот просек од 7,8%, иако сè уште далеку под регулаторната граница од 30%.

Графикон бр. 16 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на раст на активата со валутна компонента беше помала отколку кај вкупната актива, па така нејзиното учество во вкупната актива се намали за 0,3 процентни поени. Слично, и пасивата со валутна компонента растеше со (уште) пониска квартална стапка во однос на вкупната пасива, така што нејзиното учество во вкупната пасива се намали за 0,6 процентни поени.

¹⁷ Зголемувањето на активата со валутна компонента на тримесечна основа во најголема мера е резултат на зголемувањето на кредитите за 5.670 милиони денари (од кои кредитите во денари со девизна клаузула за 2.916 милиони денари и девизните кредити за 2.754 милиони денари) и на паричните средства кај странски банки за 2.464 милиони денари.

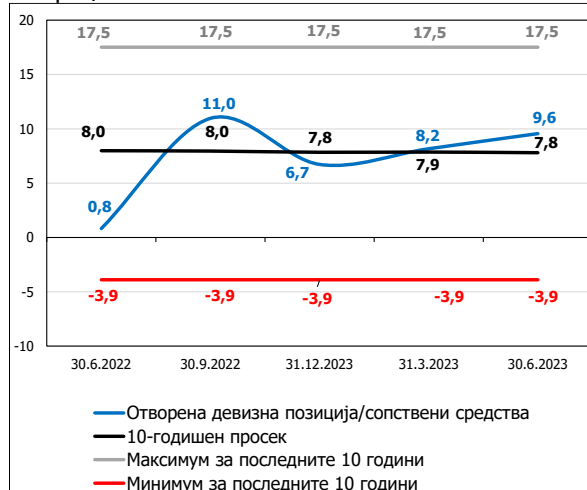
¹⁸ Зголемувањето на пасивата со валутна компонента на тримесечна основа главно е последица на зголемените средства на тековните сметки и другите краткорочни обврски за 2.568 милиони денари, депозитите на нефинансискиот сектор за 2.282 милиона денари (од кои депозитите на физичките лица за 1.267 милиони денари, депозитите на нерезидентите за 645 милиони денари и депозитите на претпријатијата за 370 милиони денари), како и останатата билансна пасива за 2.138 милиони денари. Од друга страна, растот на пасивата е ублажен со намалувањето на депозитите на финансискиот сектор за 600 милиони денари.

¹⁹ Во пресметката на отворената девизна позиција, покрај јазот меѓу билансната актива и пасива со валутна компонента се вклучува и јазот меѓу вонбилансната актива и пасива со валутна компонента.

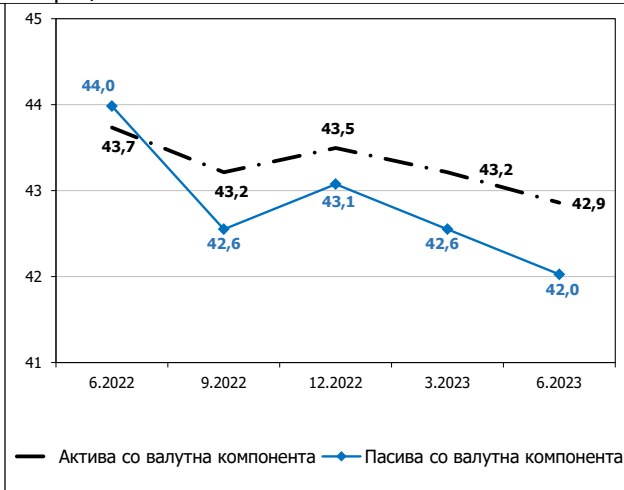

Графикон бр. 17 Десетгодишен просек, минимум и максимум за показателот ОДП/сопствени средства (лево), и учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките (десно)

во проценти

во проценти

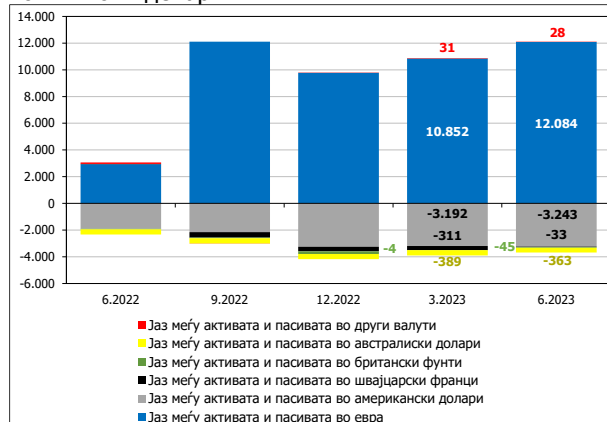

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

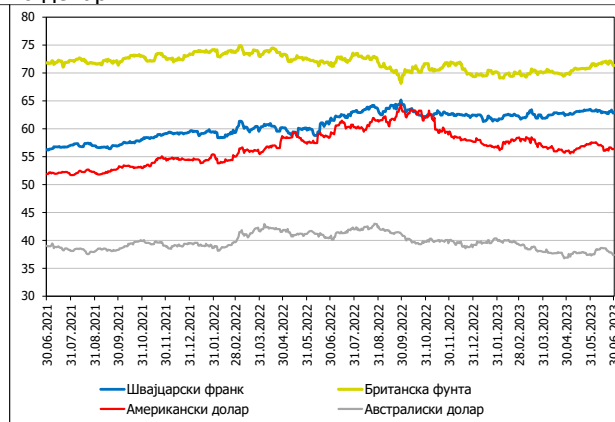
* Во рамки на активата, побарувањата се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Од анализата е исклучена „РБСМ“ АД Скопје.

Графикон бр. 18 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента по валути (лево) и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар (десно)

во милиони денари

во денари

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според анализата по одделни валути, долгата девизна позиција речиси во целост се јавува како последица на позитивниот јаз во евра (вклучително и во денари со клаузула во евра), којшто изнесува 12.084 милиони денари и продолжува да се зголемува. Јазот меѓу активата и пасивата со евро-компонента во споредба со претходниот квартал е зголемен за 1.232 милиона денари или за 11,4%, што е

резултат на повисокиот раст на активата од пасивата кај оваа валута²⁰. Меѓу активата и пасивата со доларска компонента е забележан негативен јаз, во услови на зголемување на активата и пасивата²¹, така што негативниот јаз во однос на претходното тримесечје бележи мало проширување (за 51 милион денари или за 1,6%). Девизниот курс на доларот во однос на еврото и последователно во однос на денарот во текот на второто тримесечје од 2023 година беше стабилен со мали флукуации, па така евентуалното остварување на изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промената на вредноста на оваа валута беше релативно мала. Девизната позиција кај другите валути е кратка²², но нивното влијание врз вкупниот јаз е многу мало поради нивното ниско учество во валутната структура.

Табела бр. 3 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	31.3.2023		30.6.2023	
	Активa	Пасива	Активa	Пасива
Евро	90,8	89,2	90,7	89,2
Американски долар	6,1	7,4	6,3	7,6
Швајцарски франк	1,3	1,4	1,3	1,4
Австралиски долар	0,4	0,6	0,5	0,6
Британска фунта	0,6	0,6	0,5	0,5
Останато	0,8	0,8	0,8	0,8
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Изложеноста на банкарскиот систем на индиректниот валутен ризик во второто тримесечје од 2023 година бележи мало зголемување и произлегува од зголеменото кредитирање со валутна компонента на домаќинствата. На 30.6.2023 година, учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити на нефинансискиот сектор минимално се зголеми и достигна 43,2%, во услови на повисоко учество на кредитите на домаќинствата и пониско учество на кредитите на претпријатијата. Меѓутоа, треба да се има предвид дека речиси сите кредити со валутна компонента се во евра или во денари со евро-клаузула (околу 99,5%), што значи дека ефектот од остварувањето на индиректниот валутен ризик е ублажен поради спроведувањето на политиката на фиксен девизен курс со еврото.

²⁰ Активата со евро-компонента порасна за 6.837 милиони денари или за 2,6%, а растот главно се должи на зголемените кредити за 5.524 милиони денари (од кои кредитите во денари со евро-клаузула за 2.927 милиони денари и кредитите во евра за 2.597 милиони денари) и депозити во евра за 2.085 милиони денари, но е ублажен со намалувањето на финансиските средства коишто се чуваат до достасување за 1.304 милиони денари. Пасивата со евро-компонента порасна за 5.605 милиони денари или за 2,2%, што е резултат на зголемената останата билансна пасива за 2.170 милиони денари, депозитите во евра за 1.992 милиона денари и средствата на тековните сметки и другите краткорочни обврски за 1.346 милиони евра.

²¹ Активата со доларска компонента порасна за 984 милиони денари или за 5,6%, а растот главно е последица на зголемените вложувања во должнички хартии од вредност во долари коишто се чуваат до достасување за 1.106 милиони денари и во помала мера на зголемените доларски кредити за 157 милиони денари, а е ублажен со намалените парични средства, парични еквиваленти, злато и благородни метали за 388 милиони денари. Пасивата со доларска компонента се зголеми за 1.035 милиони денари или за 5,0%, што е главно резултат на растот на средствата на тековните сметки и краткорочните обврски за 1.156 милиони денари и во помал обем на доларските депозити на нерезиденти за 217 милиони денари, но растот е ублажен со намалувањето на доларските депозити на физички лица за 139 милиони денари и на доларските депозити на финансиски институции за 120 милиони денари.

²² Негативниот јаз меѓу активата и пасивата во британски фунти и во денари со клаузула во оваа валута е проширен и изнесува 45 милиони денари, кај австралискиот долар бележи опаѓање и изнесува 363 милиони денари, а кај швајцарскиот франк е значително стеснет и изнесува 33 милиони денари. Збирниот јаз кај останатите неспомнати валути е позитивен во износ од 28 милиони денари и бележи мало проширување.

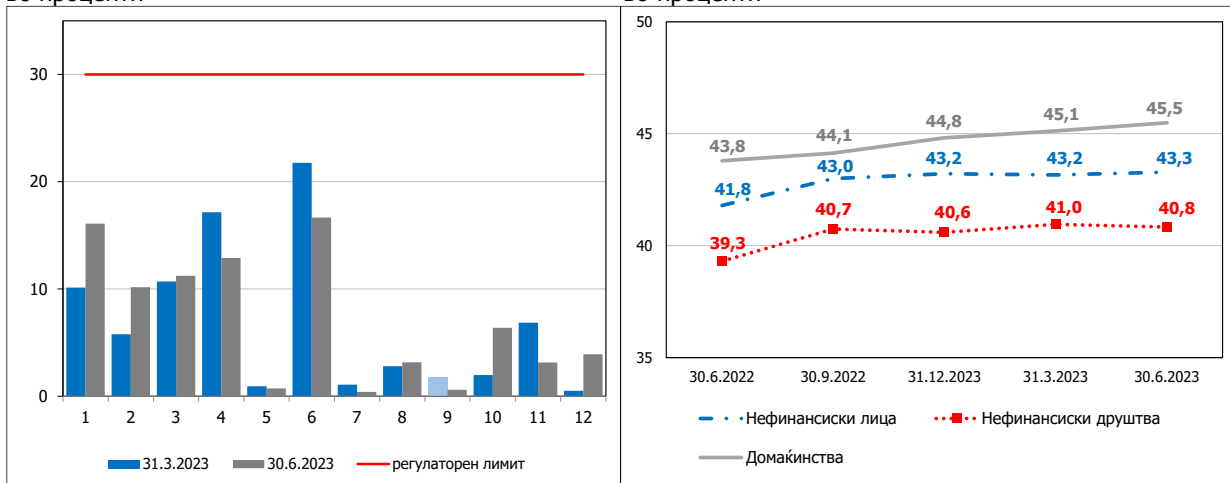
Табела бр. 4 Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки												
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства												Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Британска фунта		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	4	3	10	2	8	3	9	2	5	3	12	0	6
од 5% до 10%	2												1
од 10% до 20%	3												5
од 20% до 30%													
над 30%													

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Агрегатната девизна позиција во однос на сопствените средства на крајот од вториот квартал во 2023 година е долга кај сите банки и е под пропишаната регулаторна граница од 30%. Интервалот на агрегатната девизна позиција кај одделни банки е стеснет и изнесува од 0,4% до 16,7%.

Графикон бр. 19 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства по одделни банки* (лево) и учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити (десно) во проценти

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Столпчињата со посветли нијанси се однесуваат на банките кои имаат кратка девизна позиција, но се прикажани во апсолутна вредност. Од анализата е исклучена „РБСМ“ АД.

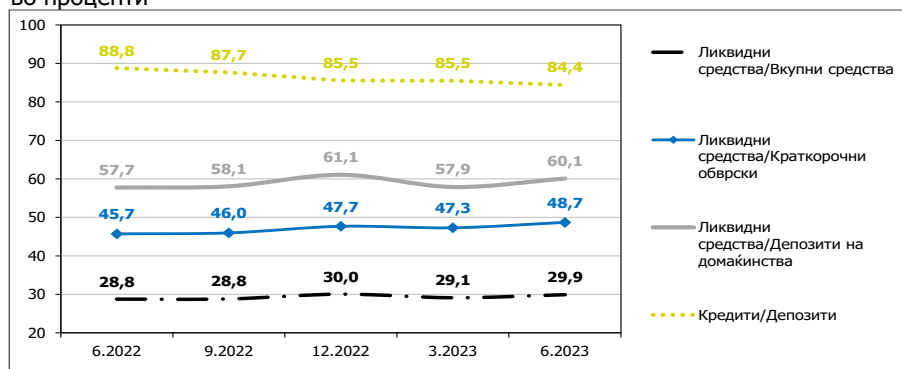
3. Ликвидносен ризик

Во вториот квартал од 2023 година, ликвидносната позиција на банкарскиот систем се задржа на стабилно ниво и дополнително зајакна, обезбедувајќи задоволителен капацитет на банките за навремено и редовно намиравање на обврските, но и за поддршка на кредитната активност со компаниите и домаќинствата. За разлика од претходниот квартал кога ликвидните средства на банкарскиот систем забележаа намалување, во вториот квартал од 2023 година, во услови на квартален раст на депозитите, ликвидните средства повторно растат, остварувајќи квартален раст од 6,4%, при истовремено засилување и на кредитната поддршка на економијата. Во нивната структура, носител на растот беа зголемените вложувања на банките во расположливи депозити кај Народната банка (преку ноќ и на седум дена), како и зголемените орочени депозити кај странски банки. Со тоа, показателите преку кои се следи и се оценува ликвидноста забележаа мали нагорни поместувања, коишто придонесоа ликвидносните показатели да се задржат во рамките на нивните стабилни, задоволителни нивоа. Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем е повисока речиси за трипати во споредба со регулаторниот минимум (100%), што го потврдува солидниот обем ликвидни средства со кој располагаат банките и којшто овозможува ликвидносниот ризик да биде во прифатливи рамки, без појава на ликвидносни притисоци. Збирните јазови меѓу договорените парични приливи и одливи до една година се негативни, но банките очекуваат релативно висока стабилност на депозитите, како главен извор на финансирање на нивните активности. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

3.1. Показатели за ликвидноста

Во вториот квартал од 2023 година, зголемувањето на ликвидните средства на банкарскиот систем придонесе за подобри показатели за ликвидноста.

Графикон бр. 20 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

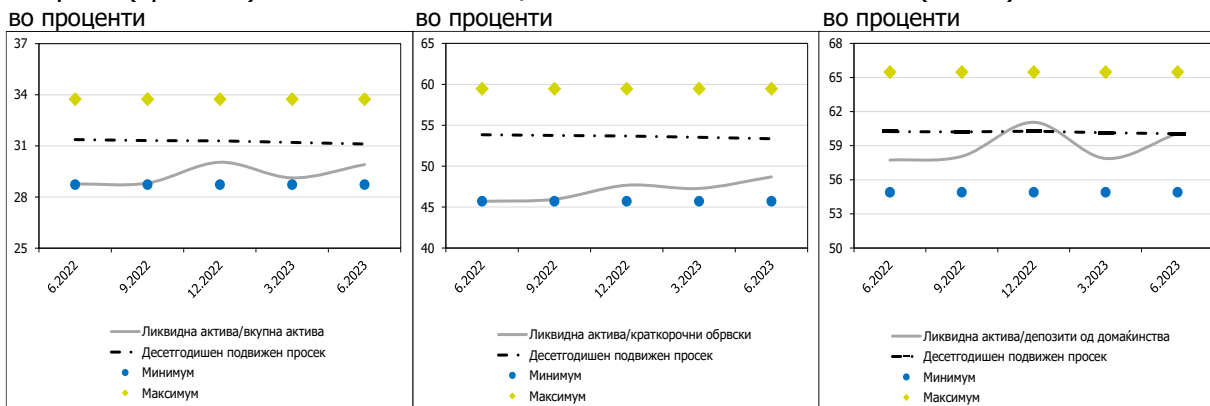

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 21 Ликвидна актива/вкупна актива (лево), ликвидна актива/краткорочни обврски (средина) и ликвидна актива/депозити на домаќинствата (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите се умерено под нивниот десетгодишен просек, но упатуваат на соодветно управување на банките со ликвидносниот ризик, без појава на ликвидносни притисоци, што се потврдува со солидното учество на ликвидните средства во вкупната актива на банките (29,9%), како и покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства (од 48,7% и 60,1%, соодветно²³).

Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем изнесува 275,3%, што е повеќе за 2,7 пати од регулаторниот минимум (100%²⁴) и го потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем. Анализирани по одделни банки, стапките на покриеност со ликвидност се движат во интервал од 123,6% до 787,6% (со медијана од 262,7%), што исто така упатува на прифатливи рамки на ликвидносниот ризик на кој се изложени банките и стабилно управување со ликвидноста од нивна страна.

Според валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските, во вториот квартал од 2023 година, подобрување има кај показателите и за денарската²⁵ и за девизната ликвидност. И натаму, показателите за денарската ликвидност се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките. Пониското ниво на показателите за девизната ликвидност, споредено со денарската ликвидност, го нагласува значењето на адекватниот обем на

²³ По одделни банки, на 30.6.2023 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 20,5% и 49,1%, со медијана од 27,7% (јуни 2022 година: помеѓу 17,6% и 49,5%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 34,5% и 79,9%, со медијана од 50,3% (јуни 2022 година: помеѓу 31% и 66,3%), а покриеноста на депозитите од домаќинствата со ликвидни средства меѓу 30,5% и 112,5%, со медијана од 65,5% (јуни 2022 година: помеѓу 36,7% и 80,1%). „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

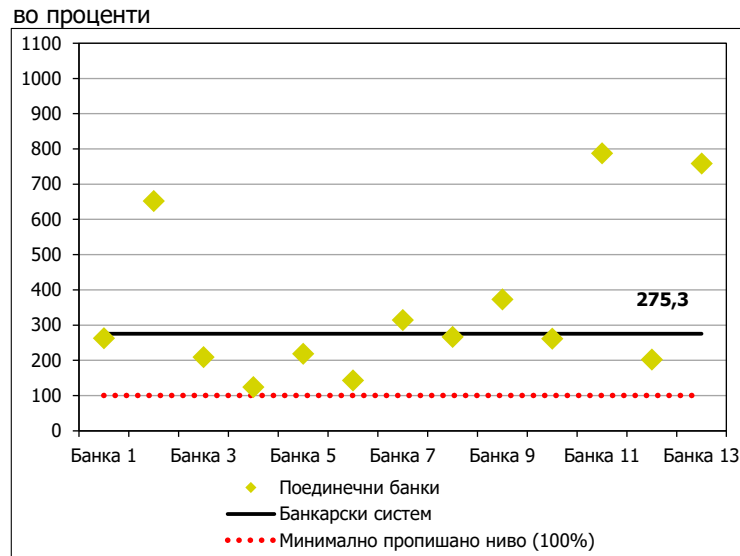
²⁴ Покрај на збирна основа, банките се должни да утврдуваат и да ја следат стапката на покриеност со ликвидност според секоја значајна валута за банката (секоја валута чиешто учество во вкупните билансни обврски на банката изнесува најмалку 5%). Притоа, не е пропишано минимално ниво за стапките на покриеност со ликвидност според валутата. На 30 јуни 2023 година, стапките на покриеност со ликвидност за двете значајни валути, евра и денари, изнесуваат 95,9% и 322%, соодветно.

²⁵ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

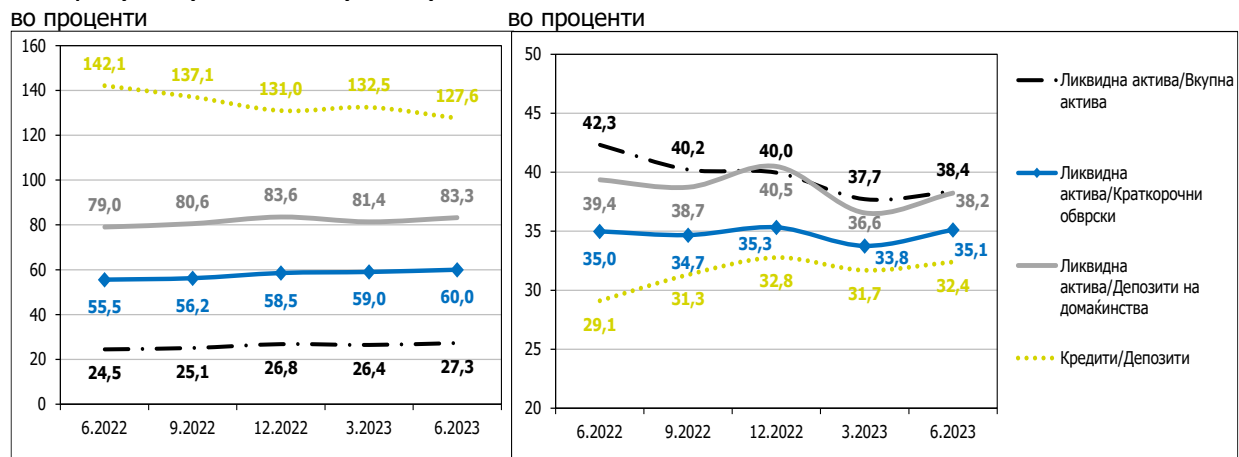
девизните резерви и присуството на Народната банка на девизниот пазар (заради одржување стабилен девизен курс) за покривање на евентуално зголемената побарувачка на девизни парични средства²⁶.

Графикон бр. 22 Стапка на покриеност со ликвидност, со состојба на 30.6.2023 година

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 23 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата – денари (лево) и девизи (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

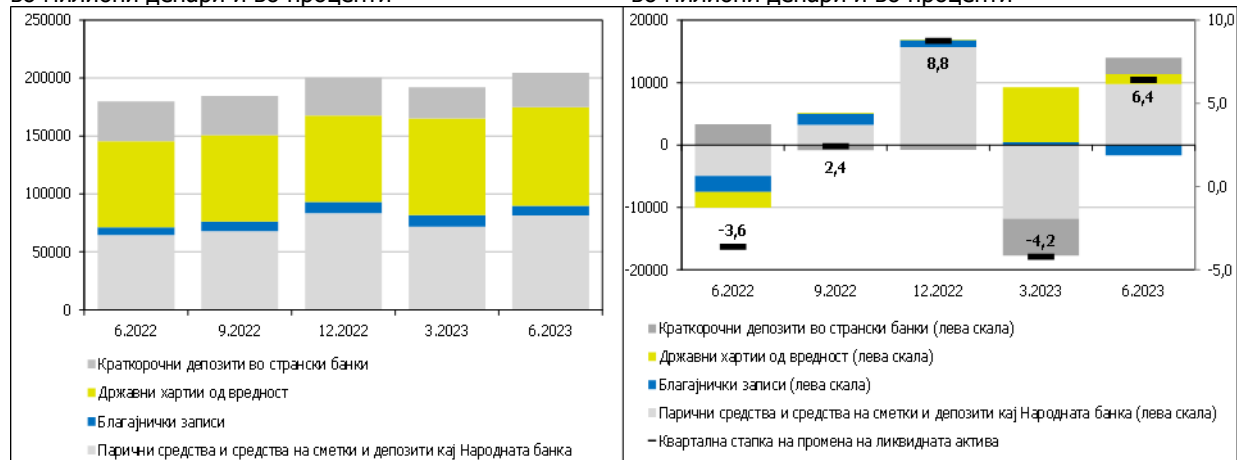
²⁶ Во овој контекст треба да се има предвид дека Европската централна банка (ЕЦБ) ѝ овозможи на Народната банка пристап до девизна ликвидност во евра, со соодветно обезбедување. Овој пристап е овозможен во форма на репо-линија, уште од август 2020 година, во вкупна вредност од 400 милиони денари. Крајниот рок на примена на репо-линијата беше неколку пати продолжуван и тековно е до јануари 2024 година. Досега Народната банка немаше потреба од користење на средствата од оваа репо-линија. Повеќе детали се достапни на следнава врска: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.pr221215~6bc5ecf0ff.en.html>.

3.2. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот од вториот квартал од 2023 година ликвидните средства²⁷ на ниво на банкарскиот систем изнесуваа **204.462 милиона денари**. При квартален раст на депозитната база (за 4,0%, по вообичаеното сезонско намалување во првиот квартал), **ликвидните средства на банкарскиот систем забележаа зголемување од 6,4%, односно за 8.429 милиони денари**. Анализирани според одделните финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, зголемувањето беше најизразено кај пласманите на банките во расположливи депозити на седум дена кај Народната банка (раст за 7.920 милиони денари, или за 28,4%) и расположливи депозити преку ноќ кај Народната банка (раст за 6.800 милиони денари, или за 78,6%)²⁸. Позначително зголемување бележат и средствата на банките на кореспондентните сметки и краткорочните депозити пласирани во странски банки (раст за 2.588 милиони денари, или за 9,6%). Инструментот за вложувања на девизните депозити на банките кај Народната банка, кој беше повторно активиран во втората половина од 2020 година, во периодот на пандемијата предизвикана од ковид-19, беше прекинат во мај 2023 година, во склад со променетите околности и намалениот интерес на банките, така што состојбата на овие депозити во текот на вториот квартал од 2023 година се намали за 586 милиони денари и се сведе на нула. Од друга страна, средствата на денарската сметка кај Народната банка забележаа надолно придвижување (намалување за 4.949 милиони денари, или 25,8%), а вложувањата на банките во државни хартии од вредност забележаа мало зголемување (пласманите во

Графикон бр. 24 Ликвидни средства, структура (лево) и промена (десно)
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²⁷ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и багајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

²⁸ Во текот на второто тримесечје од 2023 година, Народната банка продолжи со затегнување на монетарната политика, коешто започна уште од крајот на 2021 година со активно управување со ликвидноста преку интервенциите на девизниот

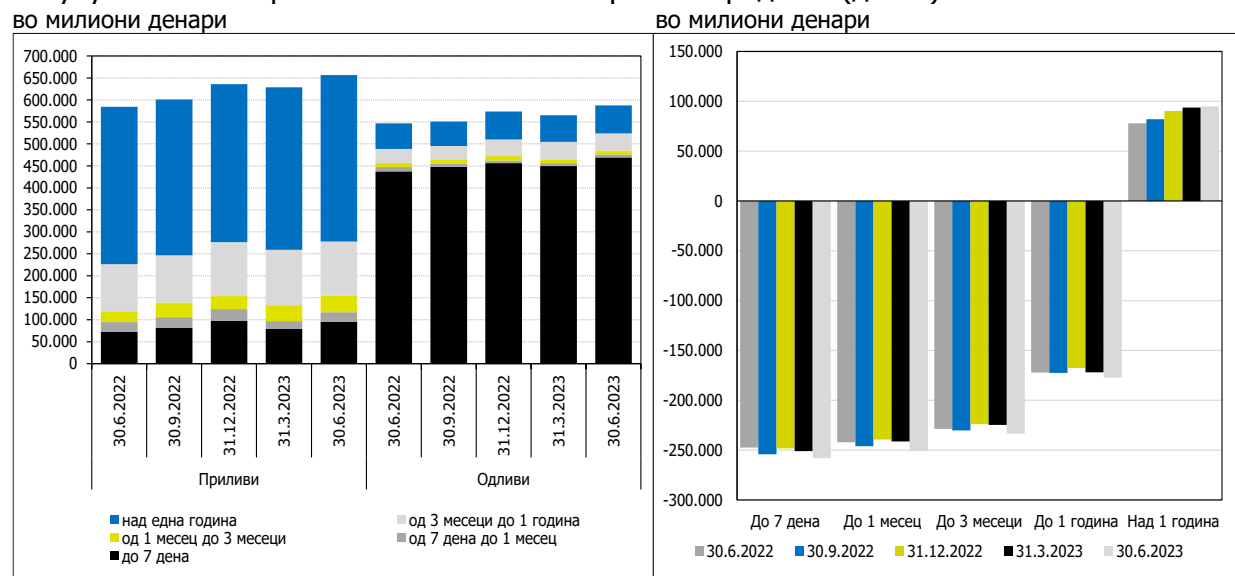

државни обврзници за 698 милиони денари, или за 1,1%, додека пласманите во државни записи за 734 милиони денари, или за 4,2%). Пласманите на банките во благајнички записи се намалија за 1.646 милиони денари, или за 16,6%²⁹.

3.3. Рочна структура на договорените приливи и одливи од средствата и обврските на банките

Со состојба на 30.6.2023 година, во рочната структура на приливите и одливите на банките преовладуваат договорените приливи на банките распоредени во временскиот период над една година и договорените одливи на банките распоредени во временскиот период до седум дена. Притоа, најголемата разлика (јаз) помеѓу приливите и одливите на банките се забележува токму во временските периоди до седум дена (негативен јаз) и над една година (позитивен јаз), што произлегува од вклучувањето на обврските по видување и без утврдена рочност во рочниот сегмент до седум дена, односно заради побарувањата врз основа на кредити вклучени во рочните сегменти над една година (долгорочните кредити на ниво на банкарскиот систем опфаќаат околу 80% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти). Збирните јазови во однос на активата на банкарскиот систем изнесуваат 36,9% (збирниот јаз до седум дена) и 25,4% (збирниот јаз до една година).

Графикон бр. 25 Рочна структура на приливите и одливите врз основа на билансните средства и обврски (лево) и збилен јаз меѓу договорените приливи и одливи, со вклучување на збирниот износ на неоптоварените средства (десно)

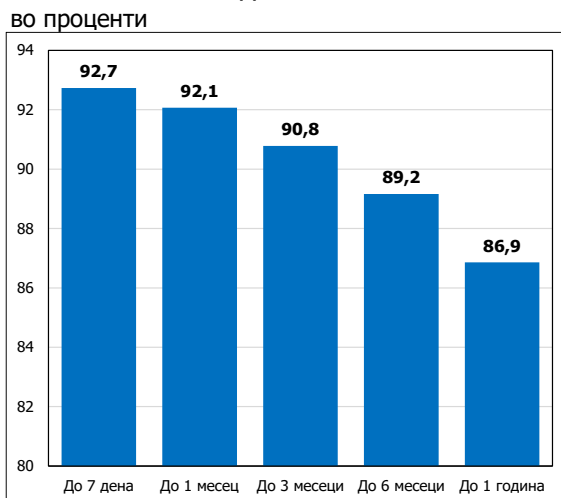
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

пазар, а од април минатата година и преку зголемување на каматните стапки. Имено, заедно со каматните стапки на основниот инструмент на монетарната политика, каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена беа зголемени во два наврата, збирно за 0,50 п.п., до нивото од 3,90% и 3,95%, соодветно. Во август 2023 година, каматните стапки на расположливите депозити беа дополнително зголемени за 0,15 процентни поени.

²⁹ Во текот на вториот квартал од 2023 година, како и во август 2023 година, каматната стапка на благајничките записи беше зголемена збирно за 0,65 п.п., до нивото од 6,15% (заклучно со август 2023 година). Понудениот износ на благајнички записи е непроменет, односно изнесува 10.000 милиони денари.

Графикон бр. 26 Очекувана стабилност на депозитите, според преостанатиот период до достасување, со состојба на 30.6.2023 година

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Банките очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности. Во согласност со однесувањето на депонентите, банките проценуваат дека најголемиот дел од договорените парични одливи (или 86,9%) врз основа на депозити нема да се остварат од страна на депонентите во следните 12 месеци.

3.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

На 30.6.2023 година, резултатите од спроведените стрес-симулации за ликвидносни шокови покажуваат солиден капацитет на банкарскиот систем, којшто располага со доволно ликвидни средства за да им одговори соодветно на симулираните парични одливи. Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се потврдува преку резултатите од сите поединечни симулации на ликвидносни шокови, а целосно искористување (или 109,3%, на 30.6.2023 година) на ликвидните средства би настанало само при значително екстремната симулација на ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи³⁰ на средства од банките врз повеќе основи. Со оглед на екстремноста на претпоставката, за потребите на оваа симулација, вообичаениот опфат на ликвидните средства се проширува и со други финансиски инструменти³¹ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги

³⁰ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на десетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, во согласност со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и претворање на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористени лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансните побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е исклучена „Развојната банка на Северна Македонија“ АД Скопје.

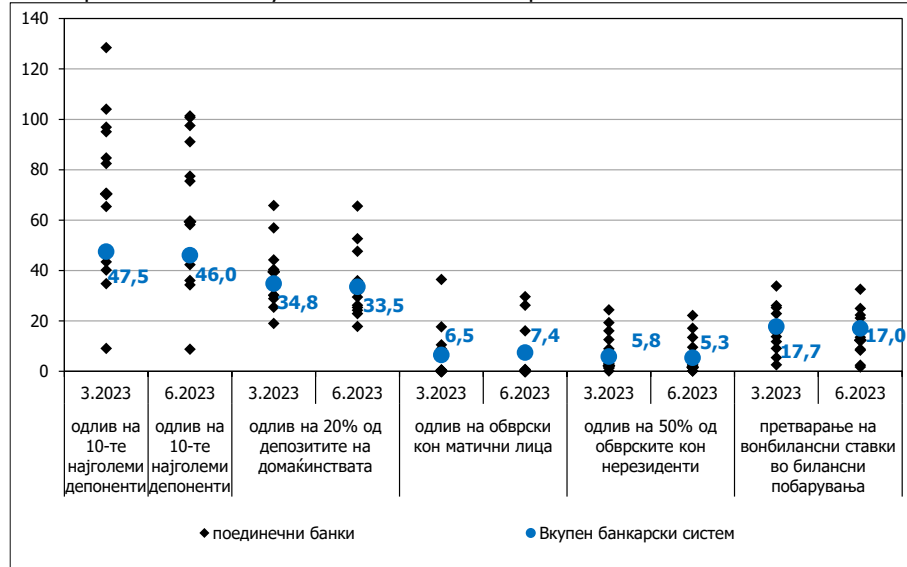
³¹ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

наплатат или ќе ги претворат во парични средства. Во таков случај, при симулација на комбинирани претпоставени шокови, ликвидните средства на банкарскиот систем имаат капацитет да ги покријат сите претпоставени одливи.

Графикон бр. 27 Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок

како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

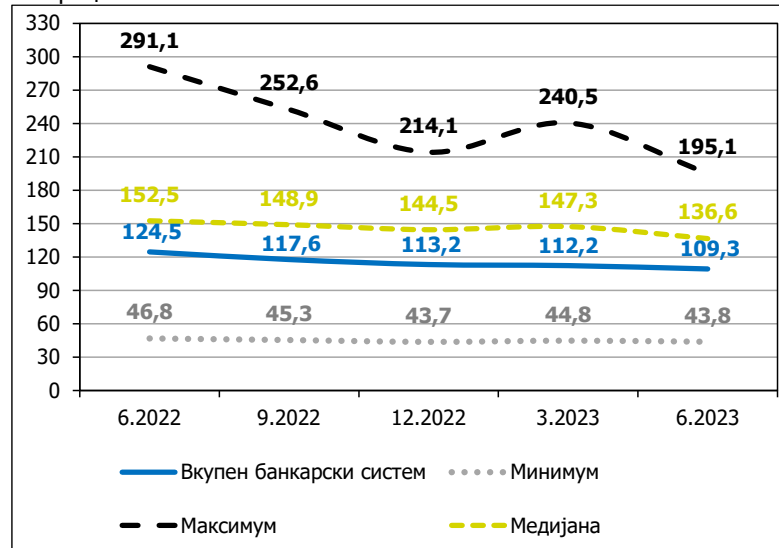
При примена на поединечните симулации на ликвидносни шокови, високото ниво на ликвидни средства со кое располагаат македонските банки овозможува намирување на сите претпоставени, поединечни, екстремни ликвидносни одливи. Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при симулацијата на одлив на депозитите на десетте најголеми депоненти, а значењето на оваа симулација за одделните банки е различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутацискиот ризик и губењето на довербата на населението во банките претставена преку одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има поголема сличност во резултатите за одделните банки, потврдувајќи ја важноста на довербата на јавноста во банкарскиот систем. При претпоставеното претворање определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања³², банките би потрошиле нешто помалку од 20% од своите ликвидни средства. Малото учество на обврските кон нерезидентите, како и кон матичните лица, во структурата на вкупните извори на финансирање на банките има скромновлијание на шоките поврзани со нив врз вкупниот резултат од оваа симулација.

³² Се претпоставува одлив на средства како резултат на претворање определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

Графикон бр. 28 Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

4. Ризик од промена на каматните стапки

Во вториот квартал од 2023 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки од вршењето на основните банкарски активности се намали и понатаму е во рамки на пропишаниот лимит. Ова намалување најмногу се должи на зголемувањето на (пондерираниот износ) на обврските по орочени депозити (со фиксна каматна стапка) и по видување (со променлива каматна стапка), при истовремено прераспoredување на пласманите во кредити од блоковите со подолг кон блоковите со пократок преостанат период до следната преоцена на висината на каматната стапка³³. Вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, без да се примени стандардниот каматен шок, е позитивен, поради што банкарскиот систем е изложен на ризикот од намалување на каматните стапки, на агрегирана основа. Сепак, ризиците за остварување на ваквиот ризик барем на пократок рок се минимални, во услови на затегнување на финансиските услови, како глобално, така и кај нас. Трендот на зголемување на каматните стапки, којшто започна минатата година и продолжи и во 2023 година, надополнето со фактот дека во кредитното портфолио на банките е значајна застапеноста на кредитите со променливи и прилагодливи³⁴ каматни стапки, го зголемува значењето на изложеноста на банките на индиректниот каматен ризик преку кредитокорисниците, поради можноста за намалување на нивната кредитоспособност при раст на каматниот долг.

³³ Во согласност со регулативата, изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки којшто произлегува од банкарските активности, се следи преку износот на каматочувствителните средства и обврски (главно кредити и депозити), на кои се применува каматен шок за паралелна, позитивна или негативна промена на каматните стапки за 2 процентни поена. Исто така, каматочувствителните средства и обврски се распoredуваат во временски зони според периодот во кој ќе се случи промената на висината на каматните стапки. Притоа, каматочувствителните средства и обврски со фиксни каматни стапки се распoredуваат според периодот на достасување, со променливи каматни стапки според периодот на преоцена на висината на променливата каматна стапка и со прилагодливи каматни стапки според веројатноста и зачестеноста на промената на каматните стапки. Колку е подалечна секоја од овие временски зони, толку е повисок ефектот од симулираниот каматен шок од 2 п.п., односно повисок е процентот со кој се пондерира износот на каматочувствителните средства и обврски. Присутна е специфичност кај кредитите со комбинирана каматна стапка (одреден период фиксна, а по тој период променлива каматна стапка), кои се распoredуваат во временските зони според фактичкото достасување на анuitетите во периодот на важење на фиксната каматна стапка (за износот којшто фактички достасува во тој период), а преостанатиот износ на кој во иднина ќе започне да се применува променлива каматна стапка, се прикажува во соодветните временски зони според периодот на преоцена на висината на променливата каматна стапка. На крајот се утврдува нето-износ на пондерираните каматочувствителни средства и обврски, коешто во регулативата се нарекува пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и ја означува промената на економската вредност на ова портфолио при претпоставен каматен шок од ± 2 процентни поена.

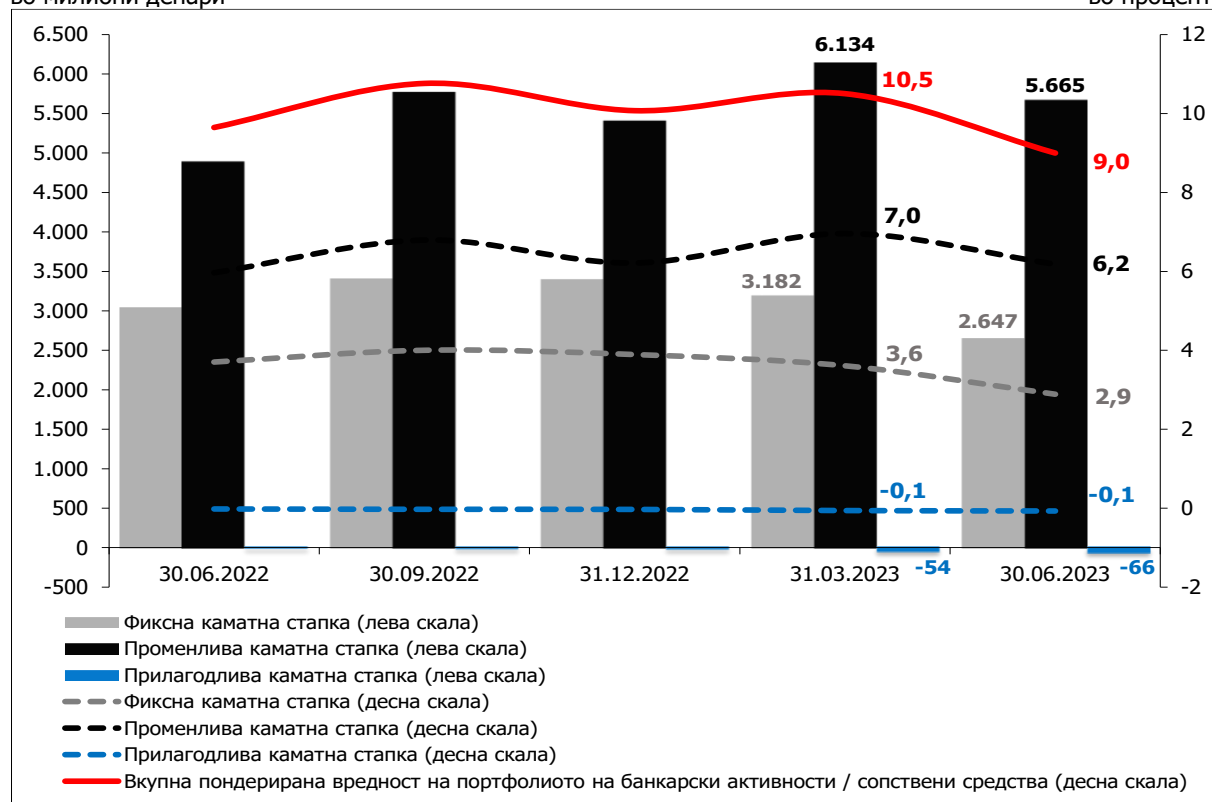
³⁴ Прилагодлива каматна стапка е каматната стапка којашто се менува еднострано, врз основа на одлука на банката.

Графикон бр. 29 Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според типот на каматната стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала)

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен каматен шок од ± 2 процентни поена.

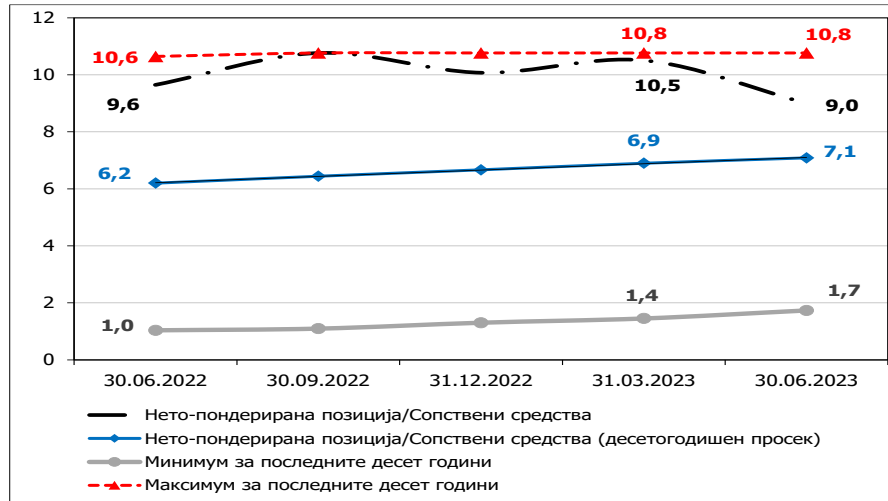
Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности³⁵ забележа квартално намалување од 1.016 милион денари, или за 11%, што при раст на сопствените средства (за 3,9%), услови намалување на регулаторната мерка за изложеноста на директниот каматен ризик од основните банкарски активности (сооднос меѓу нето пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства) за 1,5 процентни поени, до нивото од 9%. Овој сооднос е под максималното ниво остварено за последните 10 години (10,8%), но го надминува десетгодишниот просек којшто изнесува 7,1%. По одделна банка, овој сооднос се движи во интервал од 1,7% до 14,4% и е под пропишаниот праг од 20%³⁶.

³⁵ За објаснување на поимот „пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности“, видете ја првата фуснота од овој дел од Извештајот.

³⁶ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

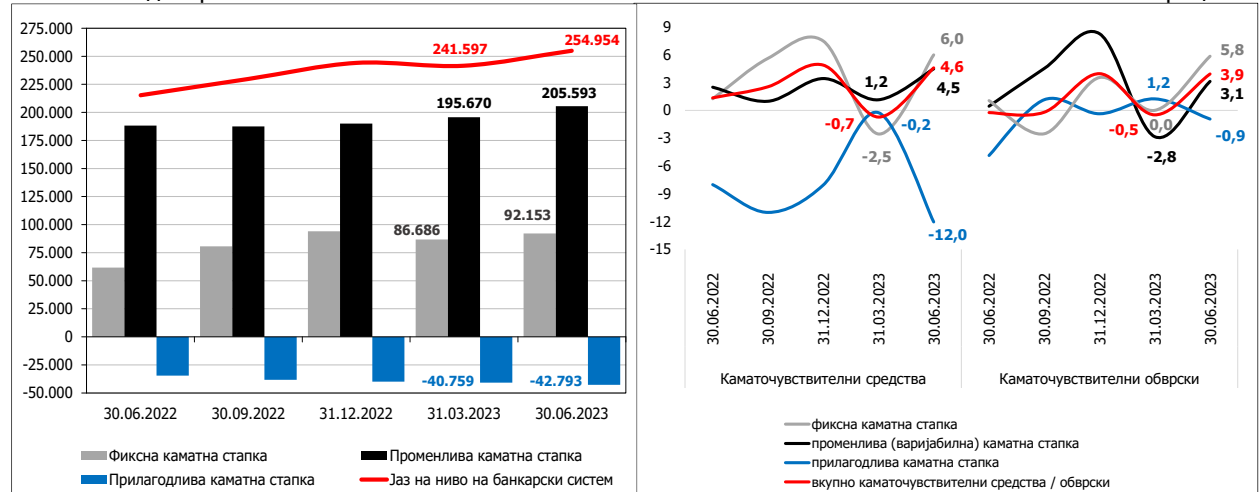
Графикон бр. 30 Показател за изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки од банкарските активности (нето пондерирана позиција/сопствени средства) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според типот на каматната стапка, кварталниот пад на пондерираната вредност (нето) на портфолиото на банкарски активности произлегува најмногу од намалувањето на пондерираната вредност на портфолиото со фиксна каматна стапка³⁷ (за 535 милион денари, или 16,8%) и од намалувањето на пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка³⁸ (за 469 милион денари, или 7,6%).

Графикон бр. 31 Каматочувствителни средства и обврски според типот на каматната стапка, јаз (лево) и квартална промена (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

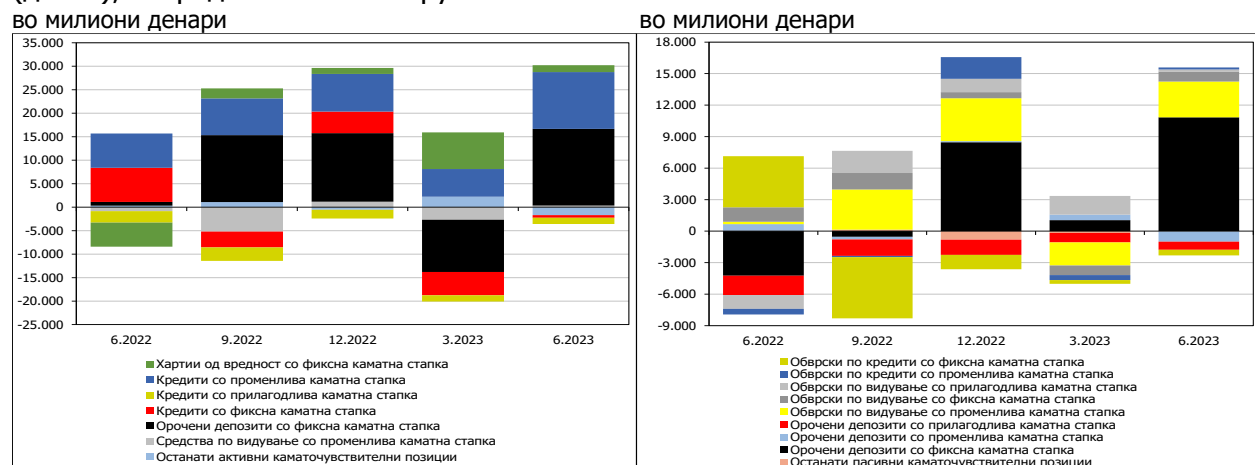
³⁷ Овој пад се должи пред сè на зголемувањето на износот на обврските врз основа на орочените депозити со овој тип каматна стапка.

³⁸ Овој пад произлегува од зголемувањето на обврските по видување со овој тип каматна стапка, при истовремено прераспoredување на дел од пласманите во кредити со овој тип каматна стапка, од блоковите со подолга (од три до шест месеци) кон блоковите со пократка преостаната рочност (до еден месец).

Вкупниот, непондериран јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски (односно нето-износот на каматочувствителните средства и обврски без да се примени пропишаниот каматен шок од 2 п.п.) бележи квартален раст за 5,5% или 13.356 милиони денари. Ова најмногу се должи на проширувањето на позитивниот јаз меѓу позициите со фиксна каматна стапка (за 6,3% или за 5.467 милиони денари), и тоа најмногу заради зголемувањето на пласманите во орочени депозити со овој тип каматна стапка (кај Народната банка и во странски банки). Позитивниот (непондериран) јаз меѓу средствата и обврските со променлива каматна стапка исто така се прошири (за 9.923 милиони денари или за 5,1%), најмногу заради зголемувањето на пласманите во кредити со овој тип каматна стапка. Негативниот јаз меѓу средствата и обврските со прилагодлива каматна стапка се прошири за 2.034 милиони денари, или за 5%, што произлегува од намалувањето на пласманите во кредити со овој тип каматни стапки.

Графикон бр. 32 Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка.

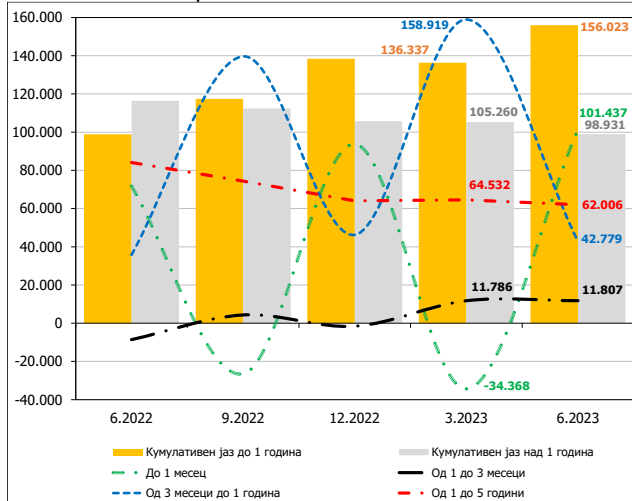
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според периодот до следната преоцена на висината на каматните стапки, проширувањето на вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски најмногу се должи на проширувањето на јазот до еден месец, за 135.805 милиона денари. Ваквото проширување произлегува најмногу од прераспорежувањето на дел од пласманите во кредити со променлива каматна стапка, од временскиот блок од три до шест месеци кон временскиот блок до еден месец, како и од зголемувањето на пласманите во орочени депозити со фиксна каматна стапка (кај Народната банка и во странски банки).

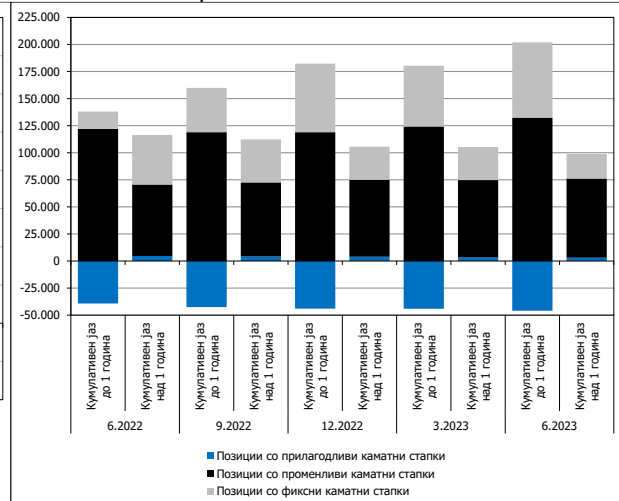

Графикон бр. 33 Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната преоцена на каматните стапки (лево) и структура на јазот според типот на каматната стапка (десно)

во милиони денари

во милиони денари

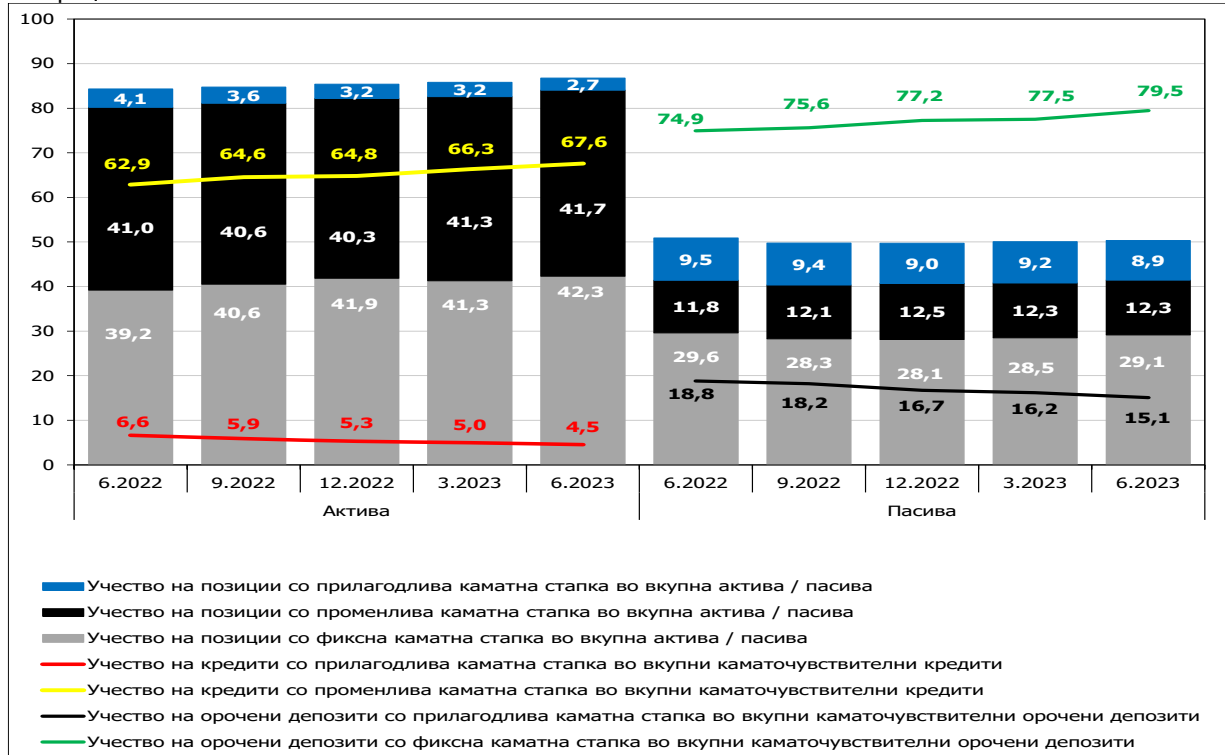
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Индиректната изложеност на ризикот од зголемување на каматните стапки, којашто произлегува од присуството на кредитите со прилагодливи и променливи каматни стапки и натаму е значителна. На 30.6.2023 година, збирното учество на овие кредити во вкупните кредити изнесува 72,1% (зголемување за 0,8 процентни поени во споредба со 31.3.2023 година), при што 67,6% од вкупните кредити имаат променлива каматна стапка, додека 4,5% се со прилагодлива каматна стапка. Треба да се има предвид дека во согласност со регулативата, во извештаите за ризикот од промена на каматните стапки, износот на сите позиции (вклучително и кредитите) кај кои е предвидена примена на различен вид каматна стапка во различни периоди до рокот на достасување се распоредува во зависност од видот на каматната стапка што ќе се применува во соодветниот временски период. Така, на 30.6.2023 година, 15,6% од вкупните кредити за потребите на овие извештаи се прикажани како кредити со променлива каматна стапка, во соодветниот иден временски блок во кој е предвидено да се започне со примена на променлива каматна стапка, иако на нив тековно се применува фиксна каматна стапка³⁹.

³⁹ Или со други зборови, на 30.6.2023 година, променлива каматна стапка се применува за околу 52% од износот на кредитите, а за преостанатите околу 16% (до прикажаните 67,6% на 30.6.2023 година) засега се применува фиксна каматна стапка, којашто во текот на животниот век на кредитите (најчесто по неколку години) ќе биде заменета со променлива каматна стапка.

Графикон бр. 34 Структура на активата и пасивата, според типот на каматната стапка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексите кон овој извештај.

5. Ризик од несолвентност

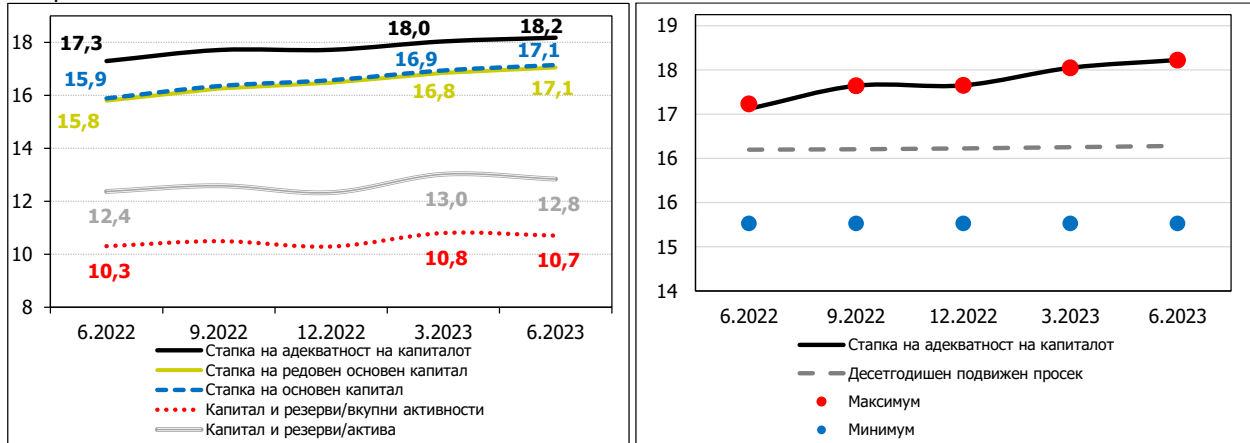
Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем го задржаа трендот на нагорно движење во вториот квартал од 2023 година. Стапката на адекватност на капиталот се зголеми за 0,2 процентни поена, до нивото од 18,2% што е највисока вредност од 2007 година досега. Овој раст е резултат на поголемиот квартален раст на сопствените средства во споредба со растот на активата пондерирана според ризиците. Растот на сопствените средства во второто тримесечје најмногу се должи на реинвестираната добивка од претходната година на банките, додека растот на активата пондерирана според ризиците најмногу произлегува од зголемената кредитна активност на банките кон нефинансиските друштва. Околу 70% од растот на сопствените средства беше искористен за исполнување на регулаторните и супервизорските барања во врска со нивоата на капитал на банките. Преостанатите околу 30% од кварталното зголемување на сопствените средства го зголемија „слободниот“ капитал над минималните регулаторни (вклучително и заштитните слоеви на капиталот) и супервизорски барања, зголемувајќи го неговото учество во сопствените средства до нивото од 12,5%. Овој вишок на сопствените средства, заедно со заштитните слоеви на капиталот зафаќаат околу 35% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем, коишто се особено значајни во услови на кризни епизоди, кога може да се искористат за справување со предизвици од различна природа и интензитет. Спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови со исклучително конзервативни претпоставки покажува зголемена отпорност на банкарскиот систем во споредба со претходниот квартал. Ова е особено значајно земајќи го предвид и натаму неизвесното окружување проследено со затегнување на финансиските услови. Во такви околности, солвентноста на банкарскиот систем којашто е на задоволително ниво претставува значаен ублажувач на потенцијалните негативни ефекти од евентуално позначително остварување на ризиците од каква било природа.

5.1. Солвентност и капитализираност на банкарскиот систем

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем го продолжија нагорното движење во вториот квартал од 2023 година. На квартална основа, стапката на адекватноста на капиталот се зголеми за 0,2 процентни поена, на ниво од 18,2%, што претставува највисока вредност забележана во изминатите шестнаесет години.

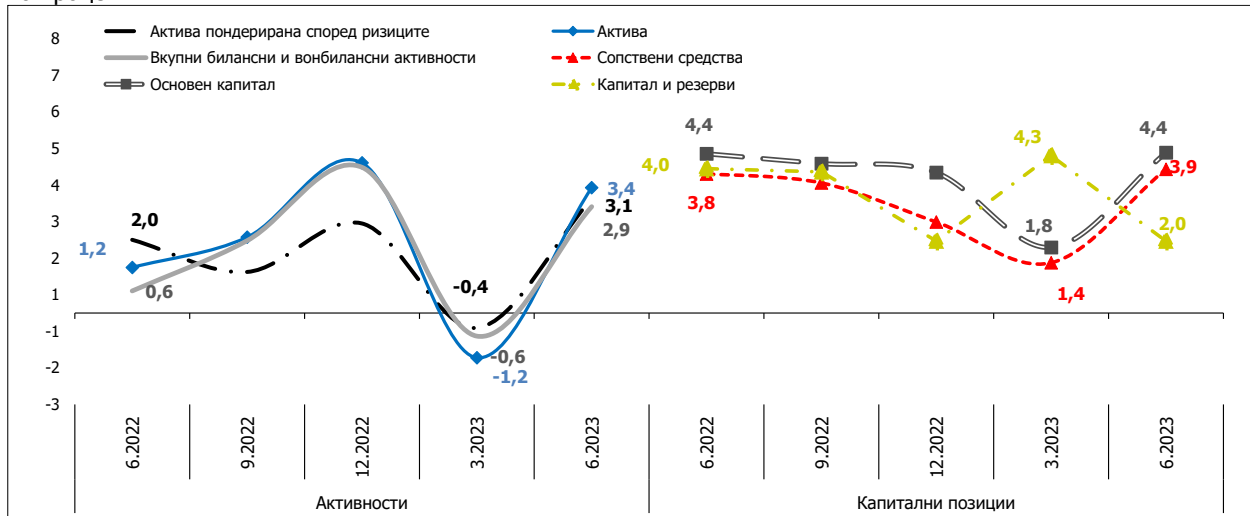

Графикон бр. 35 Показатели за солвентноста и капитализираноста на македонскиот банкарски систем (лево) и движење на стапката на адекватност на капиталот (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36 Квартални стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста во проценти

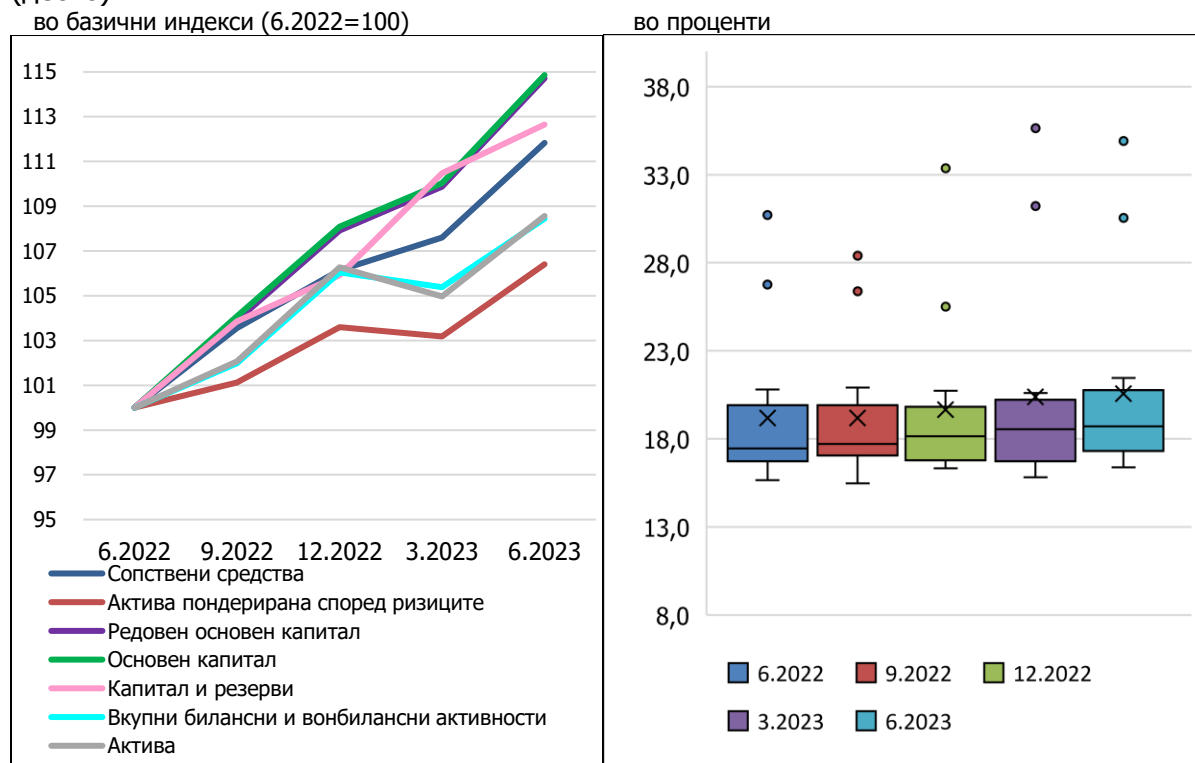
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапките на редовниот основен и на основниот капитал остварија раст од 0,3 и 0,2 процентни поени и се изедначија на нивото од 17,1%. Капиталот и резервите остварија квартален раст од 2%, додека сопствените средства остварија раст од 3,9% што најмногу произлегува од одлуките на банките за реинвестирање на добивката од претходната година (коешто е вообичаено за првото половина од годината по одржувањето на годишните собранија на акционери на банките), распределба на добивката за зголемување на општиот резервен фонд, како и на исплатата на дивиденда во акции од страна на една мала банка. Минимално намалување бележат учествата на капиталот и резервите во вкупната актива и вкупните билансни и вонбилансни активности на банките од 0,2 и 0,1 процентн поен, на нивото од 12,8% и 10,7%, соодветно. Притоа, вкупната актива, вкупните билансни и

вонбилансни активности и активата пондерирана според ризиците евидентираа раст од 3,4%, 2,9% и 3,1%, соодветно.

Графикон бр. 37 Трендови кај броителот и именителот на показателите за солвентност (лево) и мерки на дисперзија на стапката на адекватност на ниво на банкарскиот систем (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка за десниот графикон: Просечната вредност е обележана со X, додека медијалната вредност е обележана со средната хоризонтална линија во рамките на столбот. Столбот ја означува интерквartilната разлика, односно укажува каде се наоѓаат стапките на адекватност на капиталот кај половина од банките во системот. Оддалечените точки ги обележуваат екстремните вредности, односно банки во системот коишто имаат многу високи стапки на адекватност.

Расчленувањето на показателите за солвентноста на банкарскиот систем упатува на заклучокот дека нагорното движење на показателите за солвентноста главно произлегува од изразениот раст на најквалитетниот слој од сопствените средства, редовниот основен капитал. Во изминатите квартали се забележува поизразен нагорен тренд на движење кај капиталните позиции, особено кај редовниот основен капитал чијшто раст во целост се изедначува со растот на основниот капитал. Од друга страна, поблаг е трендот на раст на активата, вкупните билансни и вонбилансни активности, како и активата пондерирана според ризиците што придонесува за зајакнување на солвентноста на банкарскиот систем.

Дисперзијата на стапката на адекватност во рамки на банкарски систем исто така упатува на подобра слика во споредба со претходните квартали. Имено, минималната и максималната вредност на стапките на адекватност на сите банки во системот се на повисоко ниво од истиот квартал минатата година, а исто така на повисоко

ниво е и нивната медијална и просечна вредност. Мало зголемување се забележува кај интерквartilната разлика, но истата е на повисоко ниво во споредба со претходните квартали упатувајќи на подобрена солвентност и по единечна банка. Стапката на адекватност на капиталот на 30.6.2023 година, кај сите банки е повисока од 16,4%.

5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Банкарскиот систем располага со квалитетни капитални позиции, коишто му овозможуваат задоволителна отпорност на потенцијални стресни ситуации.

На крајот на вториот квартал од 2023 година продолжи растот на најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) којшто преовладува во вкупните сопствени средства со учество од 93,8% (93,4% на 31.3.2023), а на додатниот основен капитал и дополнителниот капитал отпаѓаат 0,5% и 5,7% од сопствените средства на банкарскиот систем (0,5% и 6,1% на 31.3.2023, соодветно). Банките се должни на полугодишна основа да пресметуваат и стапка на задолженост (како сооднос меѓу основниот капитал и вкупната билансна и вонбилансна изложеност), којашто за првото полугодие од 2023 година изнесува 11,6% и покажува тренд на подобрување во однос на второто полугодие од 2022 (11,3%), како и во споредба со првото полугодие минатата година (10,7%).

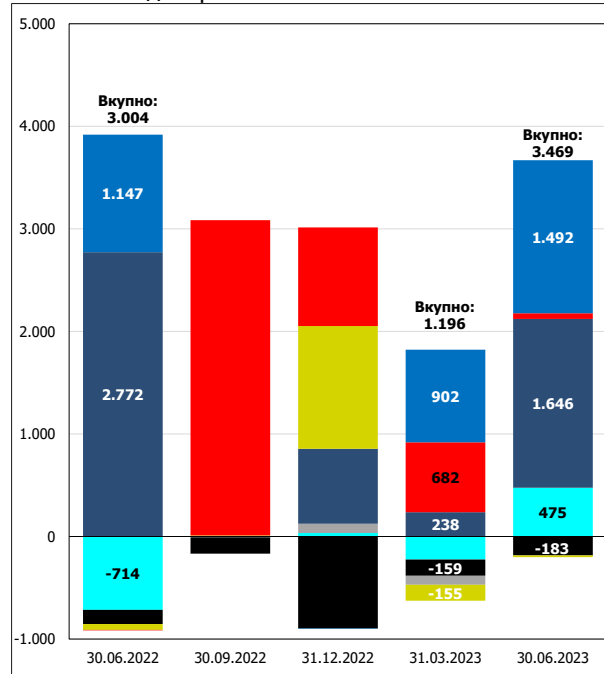
Во вториот квартал од 2023 година, сопствените средства на банкарскиот систем забележаа раст од 3.469 милиони денари, или за 3,9%, што е безмалку тројно поголем раст во споредба со претходниот квартал (1,4%). Најголем придонес во растот на сопствените средства имаа задржаните и реинвестираните добивки остварени во претходната година. За растот на сопствените средства придонесе и исплатата на дивиденда во акции преку емисија на обични акции од една мала банка⁴⁰. Задолжителната општа резерва (општ резервен фонд) и задржаната нераспределена добивка евидентираа раст задржувајќи ја доминантната позиција во структурата на сопствените средства со учество од 53%. Одредено мало намалување се забележа кај субординираните инструменти (заради намалување на сметководствената вредност поради навлегување во последните пет години до достасување), а со позитивен предзнак беа останатите промени (како резултат на промените во објективната вредност на инструментите коишто се чуваат како расположливи за продажба и соодветно се одразуваат во ревалоризациските резерви). Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

⁴⁰ Повеќе детали на страница 8 од следнава [врска](#).

Графикон бр. 38 Структура на кварталните промени на сопствените средства (лево) и структура на сопствените средства (десно)

во милиони денари

во проценти

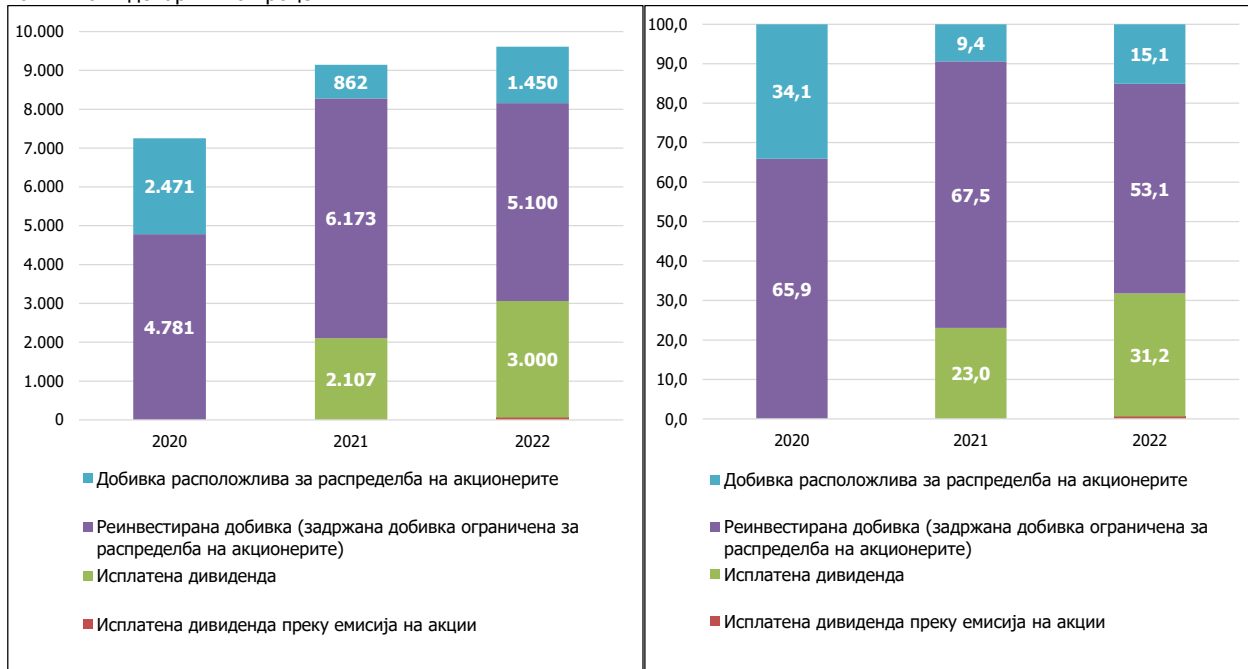
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Поголемиот дел од добивката остварена од банките во 2022 година беше искористен за зголемување на капиталните позиции. Реинвестираната добивка во сопствените средства на банките (чијашто распределба на акционерите е ограничена) изнесува 53,1% од добивката остварена во 2022 година и покрај тоа што евидентираше намалување (за 1.073 милиони денари во споредба со минатата година), сепак го задржа доминантното учество. Сите тринаесет банки во системот ја завршија 2022 година со добивка, при што само четири банки предвидоа исплата на дивиденда (две големи, една средна и една мала банка⁴¹). Од добивката на банките остварена во 2022 година, околу 31% се наменети за исплата на дивиденда во 2023 година (износ којшто е повисок за 30% во споредба со минатата година или раст од 893 милиони денари). Исто така, една голема банка дел од добивката го употреби за зголемување на нераспоредената добивка расположлива за идна исплата на дивиденда на акционерите. Оттаму, повисок е и делот од остварената добивка што го задржуваат банките во капиталните позиции за распределба на акционерите (за 587 милиони денари во споредба со минатата година).

⁴¹ Една мала банка околу 95% од предвидениот износ на дивиденда за 2022 година го исплати во форма на акции преку нова емисија на акции, зголемувајќи го редовниот основен капитал. Останатиот износ од дивидендата беше исплатен во паричен облик за акционерите кои според висината на номиналната вредност од една акција и ограничувањата на регулаторните тела не можат да се стекнат со акции од новата емисија (како и доплата на евентуалната разлика во однос на вредноста на новостекнатите акции). Повеќе детали на следниве врски: [Одлука за зголемување на основната главнина](#) и [Одлука за употреба и распоредување на нераспределената добивка за 2022 година](#).

Графикон бр. 39 Распределба на добивката од тековната година на банките изразена во износи (лево) и изразена во процентуални учества (десно)
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според намената на сопствените средства, сите компоненти на капиталните барања бележат раст. Износот на капиталот потребен за покривање на ризиците евидентираше зголемување од 1.224 милиони денари, или околу 3,1%, но сепак неговиот удел во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем се намали (од 44,4% на 31.3.2023 година на 44,0% на 30.6.2023 година). Кварталниот раст на капиталот потребен за покривање на ризиците речиси во целост произлегува од зголемувањето на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик (за 1.075 милиони денари)⁴². Притоа, најголем раст во вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем забележаа активностите на банките коишто се вклучуваат со пондер на ризичност од 0% (за 9.791 милион денари, или за 4,5%). Позначителен удел во растот имаа и позициите со пондер 100% (за 8.918 милиони денари) и тоа во најголем дел како резултат на зголемените побарувања од други трговски друштва и портфолиото на мали кредити. Вкупниот износ на заштитните слоеви на капиталот⁴³ се зголеми за 646 милиони денари, или за околу 3,2%, на квартално ниво и на крајот на вториот квартал од 2023 година го

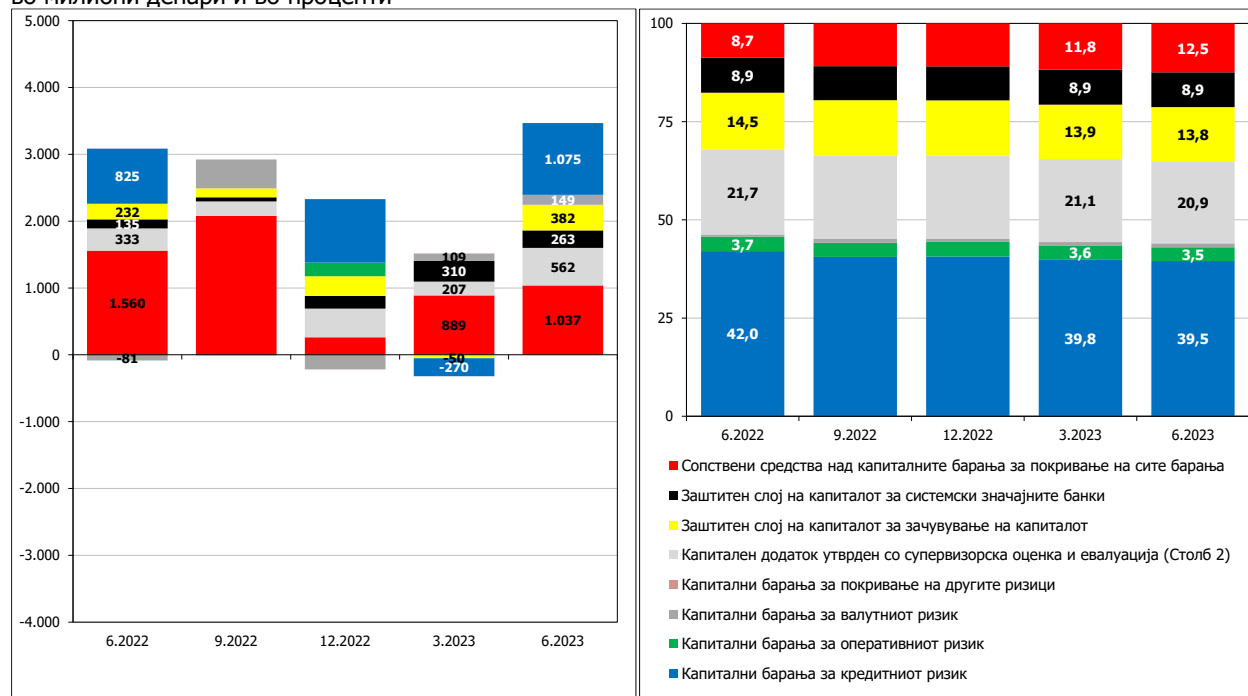
⁴² Зголемувањето на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик е резултат на зголемувањето на активата пондерирана според кредитниот ризик во вториот квартал од 2023 година, во чија структура позначителен раст бележат побарувањата од други трговски друштва (7.009 милиони денари), портфолиото на мали кредити (4.494 милиони денари), побарувањата од банки (922 милиони денари), побарувањата покриени со станбени објекти (531 милион денари) и деловни објекти (189 милиони денари) и уделите во инвестициски фондови (2 милиона денари). Истовремено, пад бележат побарувањата од локалната и регионалната власт (52 милиона денари) и побарувањата од јавни институции (1 милион денари).

⁴³ Од четирите заштитни слоеви на капиталот предвидени со Законот за банките, во вториот квартал од 2023 година, сите банки имаа обврска да го исполнуваат заштитниот слој за зачувување на капиталот, а системски значајните банки, заштитниот слој за системски значајни банки (повеќе на следнава [врска](#)). Од 1 август 2023 година, започна да се применува стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот на банките за изложеностите во Република Северна Македонија во висина од 0,5%.

задржа речиси истото учество од 22,6% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем како и претходните три квартала. Износот на капиталниот додаток утврден со супервизорска оценка забележа квартално зголемување од 562 милиона денари, или за 3% и учествува со 20,9% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Околу 30% од кварталниот раст на сопствените средства се искористи за зголемување на слободните сопствени средства, над минимум потребните регулаторни и супервизорски барања, коишто воедно евидентираа најголем квартален процентуален раст од 10% (зголемување за 1.037 милиони денари), и достигнаа учество од 12,5% од вкупните сопствени средства.

Графикон бр. 40 Структура на кварталните промени (лево) и на состојбата (десно) на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во милиони денари и во проценти

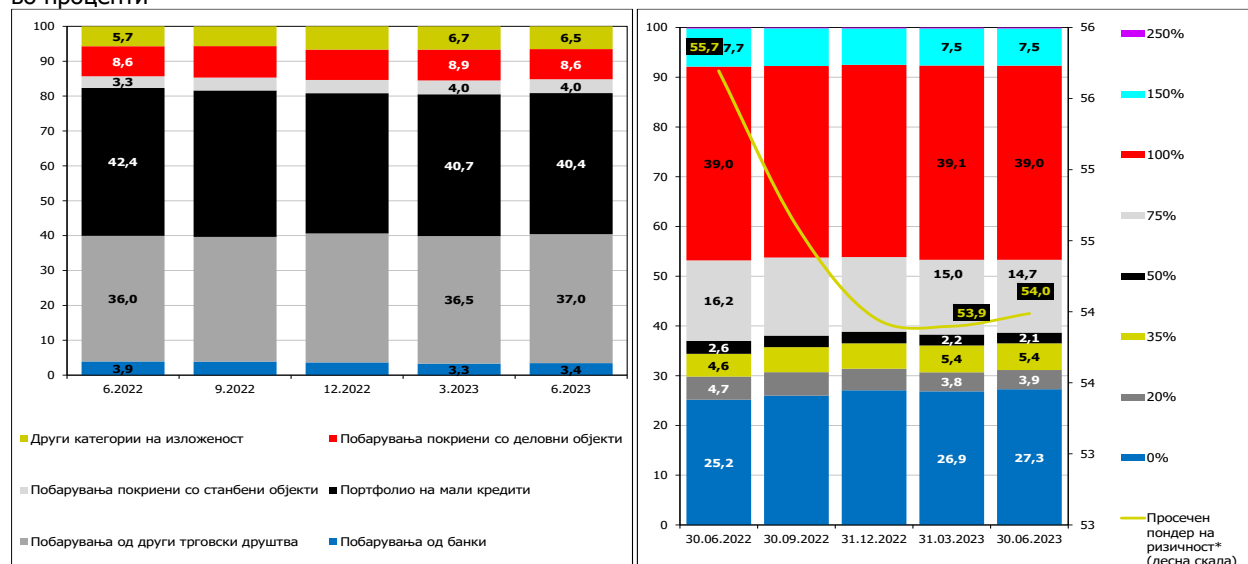
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повисокиот квартален раст на активата пондерирана според кредитниот ризик од 3,1% (13,4 милиони денари) споредено со растот на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем (2,9%) резултира во минимален раст (за 0,1 п.п.) на просечниот пондер на ризици, до нивото од 54%. Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

Графикон бр. 41 Структура на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, според категории на изложеност (лево) и на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризиичност (десно)

во проценти

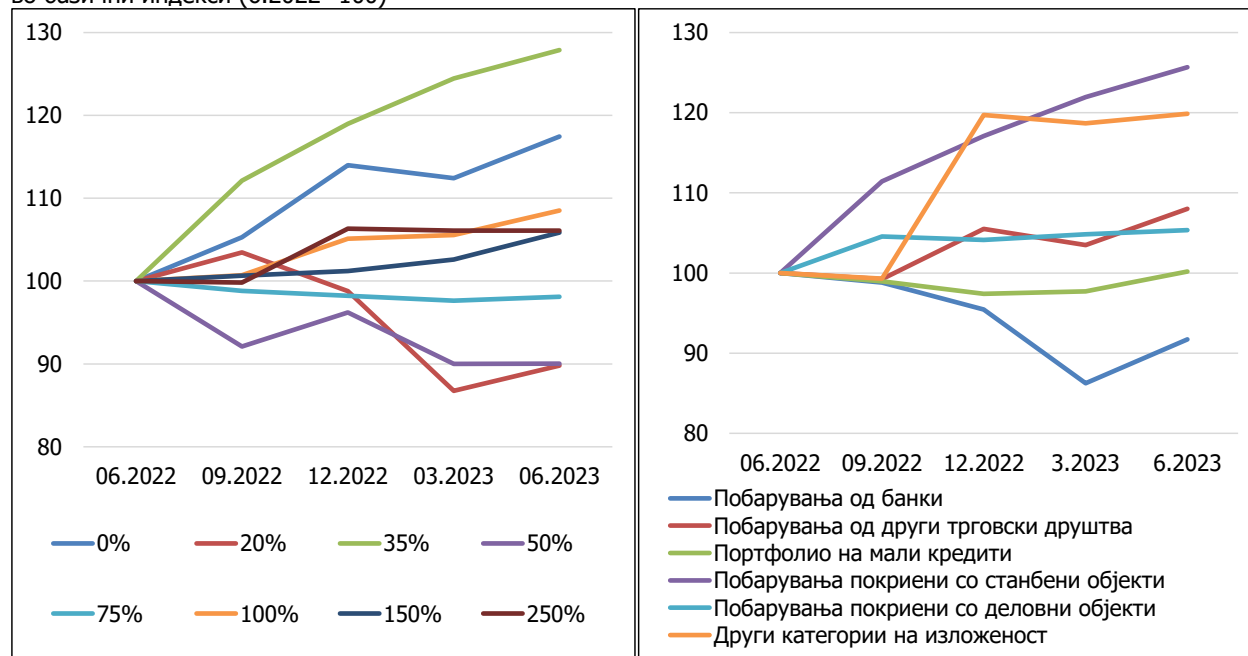

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Просечниот пондер на ризиичност е пресметан како сооднос меѓу активата пондеризирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем.

Графикон бр. 42 Тренд на движење на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризиичност (лево) и на категориите на изложеност на кредитниот ризик (десно)

во базични индекси (6.2022=100)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата на трендот на движење на вкупната билансна и вонбилансна изложеност според пондерите на ризициност укажува на тоа дека најизразен раст имаат активностите со пондер на ризициност од 35% каде што влегуваат побарувањата покриени со станбени објекти, како и нискоризицини активности на банките (вложувања во хартии од вредност издадени од централни банки и централни влади). Од друга страна, растот на активностите со повисоки пондери на ризициност е поумерен.

5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

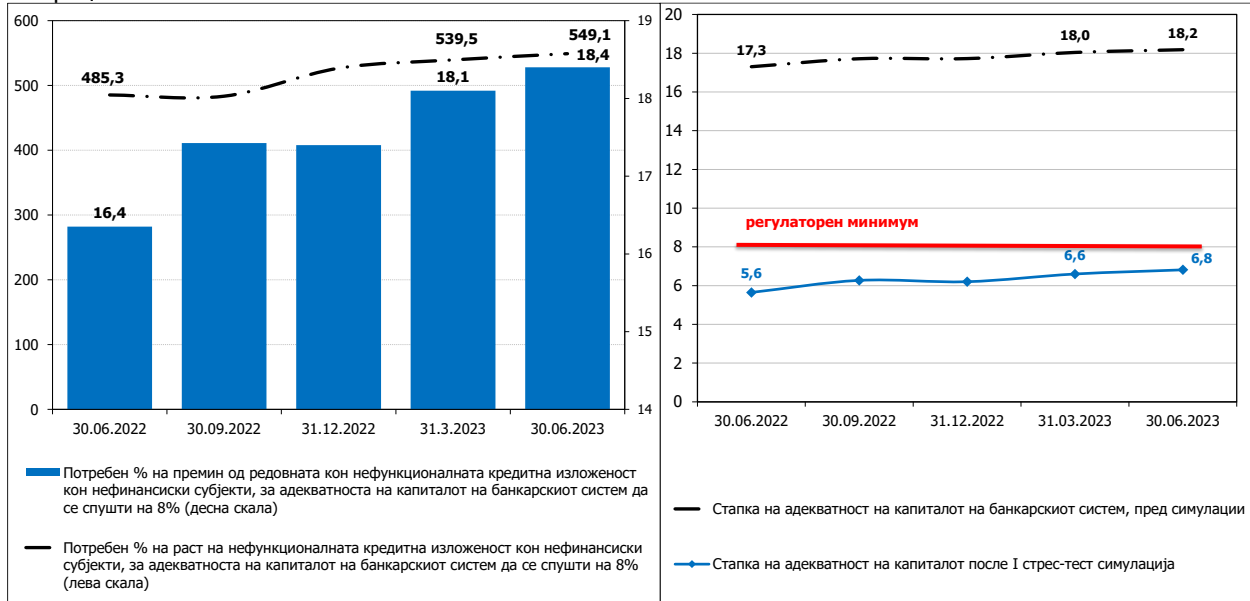
Банкарскиот систем покажува задоволително ниво на отпорност на спроведените редовни симулирани шокови, коишто претпоставуваат екстремно остварување на кредитниот ризик (изолирано, или во комбинација со остварување на валутниот и/или ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности). Резултатите од спроведеното редовно стрес-тестирање се подобри во споредба со 31.3.2023 година, најмногу заради повисокото почетно ниво на стапката на адекватност на капиталот. При редовните стрес тестови фокусот се става само на симулациите со висок степен на екстремност на претпоставките, чија веројатност за остварување е многу мала, што е всушност и суштината на процесот на стрес-тестирањето. За потребите на овој извештај е прикажан резултатот од симулацијата за истовремено остварување на кредитниот, валутниот и на каматниот ризик⁴⁴. Стапката на адекватноста на капиталот по шок, на ниво на банкарскиот систем се намалува под законскиот минимум, до нивото од 6,8%, но резултатот е подобар споредено со минатиот квартален датум кога стапката на адекватност на капиталот се намали до ниво од 6,6%.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Резултатите од стрес-тестирањето покажуваат дека е потребен раст од 549,1% на нефункционалната кредитна изложеност, односно премин на 18,4% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти до 8%. Сепак, станува збор за прилично екстремни и помалку веројатни симулации, особено на краток рок, имајќи предвид дека во вториот квартал од 2023 година само 0,3% од редовната кредитна изложеност кон нефинансискиот сектор доби нефункционален статус. Истовремено, состојбата на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти забележа умерено квартално зголемување од 3,2%. Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

⁴⁴ Стрес-тестирањето опфаќа симулација на истовремено остварување на кредитен, валутен и каматен шок, преку:
- вложување на квалитетот на кредитната изложеност на нефинансиските лица, при што се претпоставува премин на 20%, 25% и 30% од кредитната изложеност кон нефинансиски сектор од категориите на ризик „А“, „Б“ и „В-редовно“, соодветно кон категориите на ризик „В-нефункционално“, „Г“ и „Д“, при што преминатата изложеност се распоредува подеднакво (по 33,3%) во послабите категории на ризик и се задржува истиот процент на покриеност со исправка на вредноста;
- раст на изложеноста кон финансиските субјекти којашто е нефункционална за 100% за сметка на намалување на изложеноста во категорија на ризик „А“;
- депрецијација на вредноста на денарот во однос на еврото за 30%; и
- раст на активните и пасивните каматни стапки од 1 до 5 процентни поени;

Графикон бр. 43 Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% (лево) и резултати од стрес-тест симулациите (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

1. Активности на банките

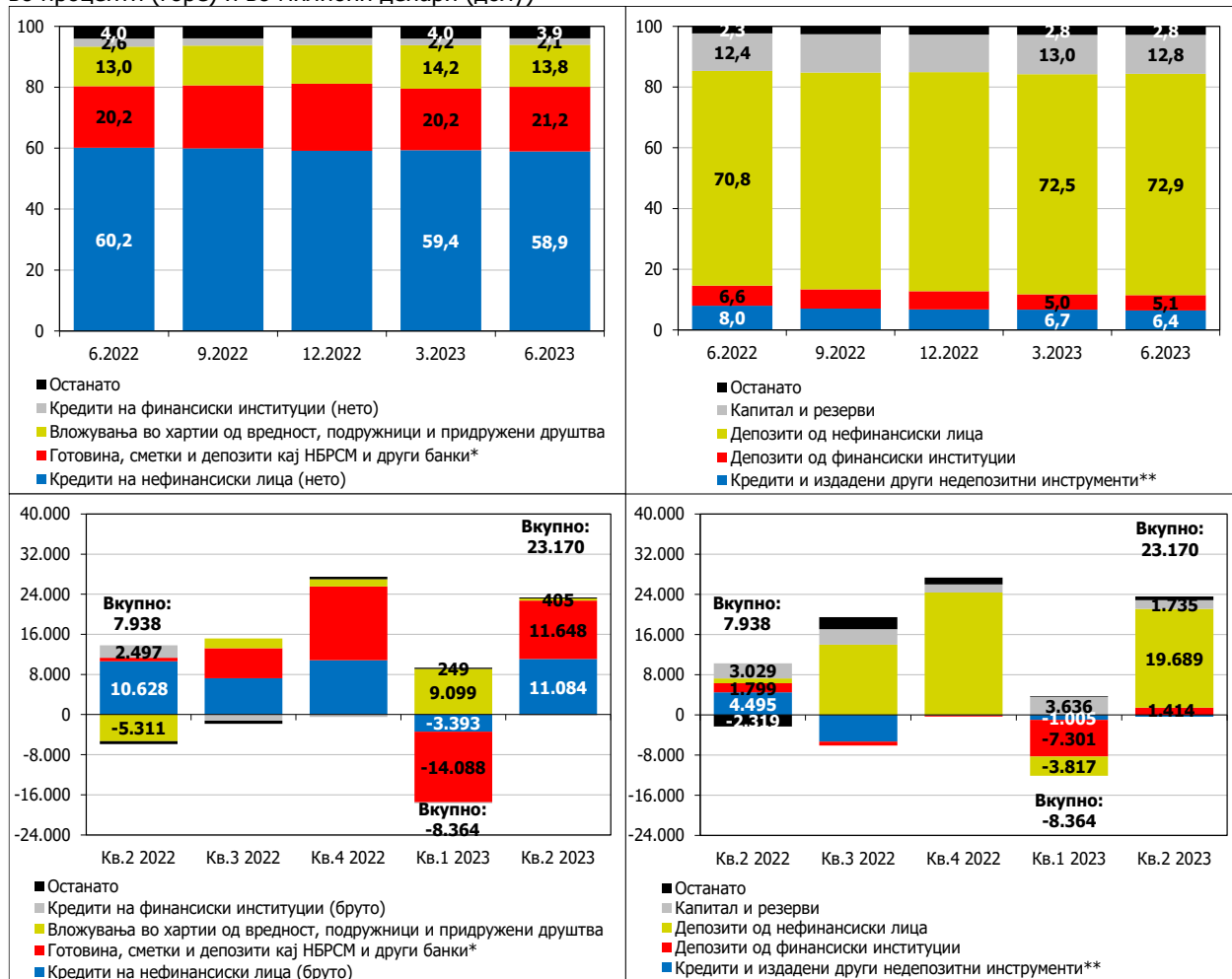
Макроекономското окружување во коешто работат банките е под влијание на глобалните фактори, чиито изгледи остануваат неизвесни со оглед на продолженото траење на војната во Украина, проследено со намалени, но сè уште високи стапки на инфлација и затегнати финансиски и кредитни услови. Во такви околности, остварувањата на макроекономските показатели за домашната економија главно се во согласност со очекувањата, додека Народната банка продолжи со затегнување на монетарната политика, со цел да обезбеди стабилизација на инфлацијата и на инфлациските очекувања предизвикани од надворешните ценовни шокови. Во прилог на ваквата монетарна поставеност се и промените кај инструментот задолжителна резерва, насочени кон раст на штедењето во денари, како и со преземените макропрudentни мерки, со што дополнително се јакне отпорноста на банкарскиот систем.

По остварениот пад во првиот квартал од годината, што првенствено беше под влијание на сезонските ефекти, билансот на состојба на банкарскиот систем солидно се зголеми во второто тримесечје од 2023 година, што е најмногу резултат на растот на депозитите од нефинансиски лица. Депозитите од претпријатијата имаа поголем придонес во кварталниот раст на вкупните депозити, иако и депозитите од домаќинства солидно се зголемија. Истовремено, и натаму има поволни придвижувања од аспект на рочната и валутната структура на штедењето (раст на долгорочните и на денарските депозити), одразувајќи ги ефектите од мерките преземени од страна на Народната банка и стабилизираниите очекувања на економските субјекти. Покрај депозитите од нефинансиски лица, извесен квартален раст бележат и депозитите од финансиски институции, како и капиталот и резервите на банките, најмногу заради задржувањето на добивките остварени во минатата година.

Во активата на банкарскиот систем, најголемиот дел од растот отпаѓа на ликвидните средства и на пласманите во кредити на нефинансиските субјекти, коишто речиси подеднакво се зголемија. Слично како кај депозитната активност, кредитите на претпријатијата имаа поголем придонес во кварталниот раст на вкупните кредити, иако и кредитите на домаќинства солидно се зголемија.

Графикон бр. 44 Структура на активата (горе лево) и на пасивата (горе десно) и структура на кварталните промени на активата (долу лево) и на пасивата (долу десно) на банкарскиот систем во проценти (горе) и во милиони денари (долу)

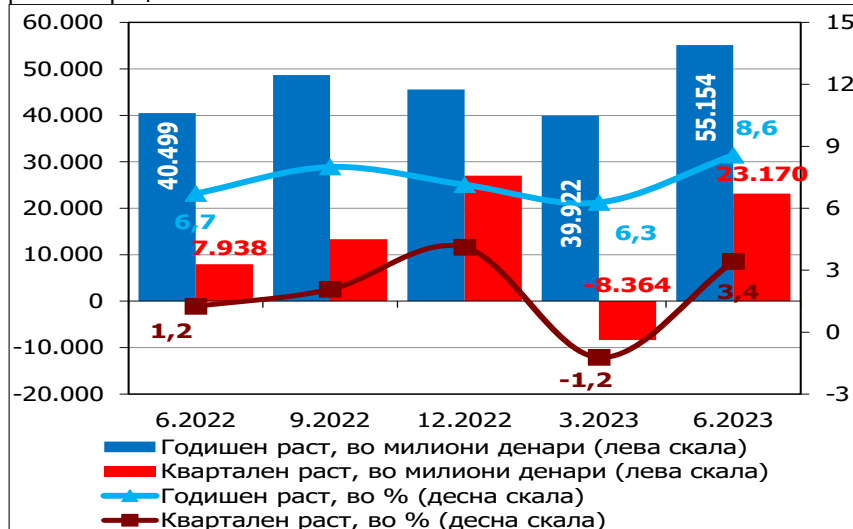
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките. Забелешка: * Во готовината, сметките и депозитите кај НБРСМ и други банки се вклучени и средствата во резервниот гарантен фонд на КИБС, како и задолжителната резерва во девизи; ** Издадените други недепозитни инструменти опфаќаат издадени субординирани и хибридни капитални инструменти.

Во вториот квартал од 2023 година, билансот на состојба на банкарскиот систем се зголеми за 23.170 милиони денари, или за 3,4%, што е значително подобро остварување, како во споредба со претходниот квартал (-1,2%), така и во однос на истиот квартал од 2022 година (1,2%). Ваквиот квартален раст е најмногу условен од зголемувањето на депозитите од нефинансиски лица, иако раст се забележува и кај депозитите од финансиски институции (претежно од матичните субјекти), како и кај капиталот и резервите на банките (најмногу од реинвестирање на добивките). На страната на активата, банките ги зголемија, речиси подеднакво, пласманите во кредити на нефинансиските лица, како и ликвидните средства, и тоа најмногу преку повисоките

вложувања во расположливи депозити на Народната банка и во краткорочни депозити во странски банки.

Графикон бр. 45 Промени на активата на банкарскиот систем
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти⁴⁵

Во второто тримесечје од 2023 година, кредитната активност на банките забележа раст по падот во претходното тримесечје, под влијание на сезонски ефекти. Кварталниот раст на кредитите на нефинансискиот сектор изнесува 11.084 милиони денари или 2,6%, што претставува слична динамика на растот на тримесечна основа како во текот на четирите квартали од претходната година. Годишниот раст на кредитите изнесуваше 6,4%, одржувајќи се на нивото од претходното тримесечје и е над проектираниот годишен раст согласно априлските проекции (6,2%). Годишната стапка на кредитен раст забавува споредено со стапките на раст остварени во текот на 2022 година, но и натаму е умерена и е над просекот во земјите членки на Европската Унија (од околу 1,3% во вториот квартал на 2023 година). Овие движења се јавуваат во услови на нето-заострување на кредитните услови при натамошно затегнување на монетарната политика⁴⁶ и нето-намалување на побарувачката за кредити од населението.

⁴⁵ Кредитите на нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредити на домаќинствата).

⁴⁶ Согласно со Анкетата за кредитна активност во второто тримесечје од 2023 година, вкупните кредитни услови за кредитирање на претпријатијата бележат нето-заострување, а вкупните кредитни услови за кредитирање на домаќинствата бележат мало нето-заострување. Нето-процентот на банки коишто пријавиле нето-заострување на кредитните услови на кредитите на претпријатија и кредитите на домаќинства е помал во споредба со првиот квартал од 2023 година. Основната каматна стапка на Народната банка во второто тримесечје од 2023 година беше зголемена во два наврати за вкупно 0,50 процентни поени од 5,50% во март на 6,00% во јуни.

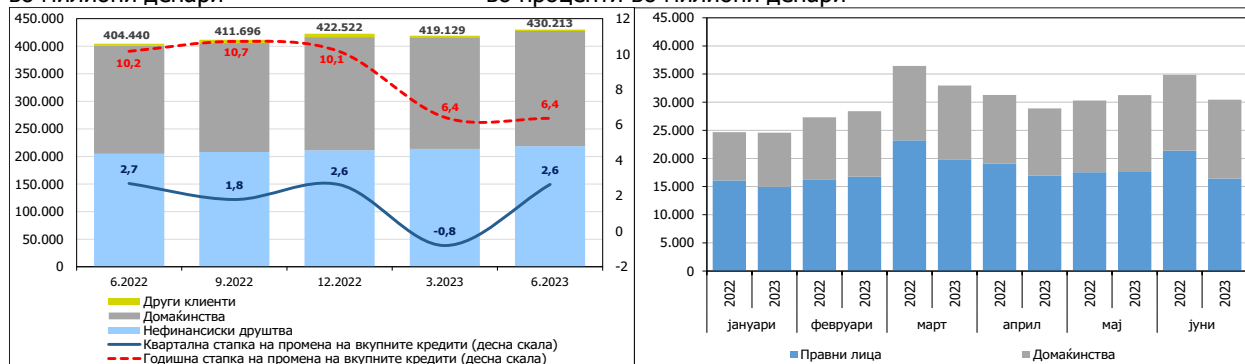

Анализата по поединечна банка покажува дека зголемено кредитирање во однос на претходното тримесечје бележат вкупно осум од дванаесет банки⁴⁷, а растот речиси во целост се должи на зголеменото кредитирање од страна на големите банки.

Графикон бр. 46 Износ на кредитите на нефинансиските субјекти (лево) и новоодобрени кредити по одделни сектори (десно)

во милиони денари

во проценти во милиони денари

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

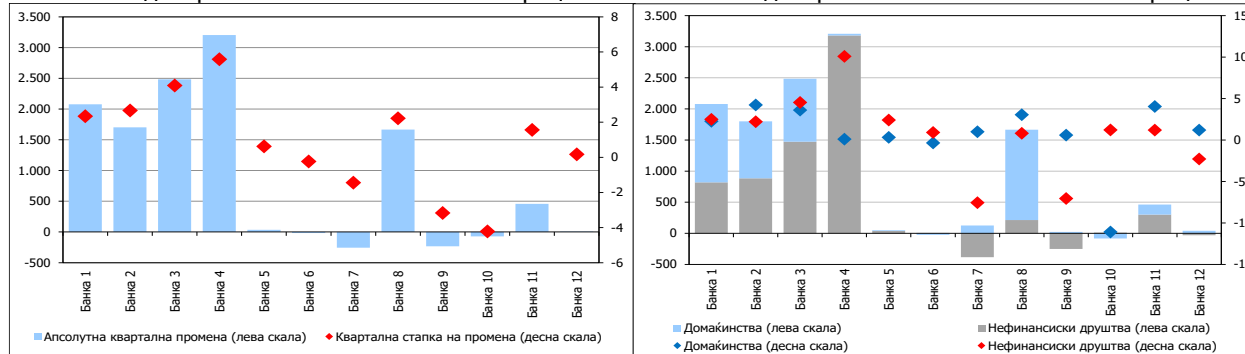
Новоодобрените кредити кон нефинансискиот сектор во вториот квартал од 2023 година пораснаа за 5,4% на квартална основа. Зголемувањето на квартална основа се должи на забележителниот раст на новоодобрените кредити на претпријатијата (15,4%), додека новоодобрените кредити на домаќинствата бележат мал пад (1,2%). Слични движења се забележани и на годишна основа (во однос на вториот квартал од 2022 година), со тоа што растот на новите кредити на претпријатијата е послаб (3,1%), а падот на новите кредити на домаќинствата е изразен (12,1%).

Графикон бр. 47 Раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти (лево) и на кредитите на нефинансиските друштва и домаќинствата (десно), по поединечна банка

во милиони денари

во проценти во милиони денари

во проценти

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

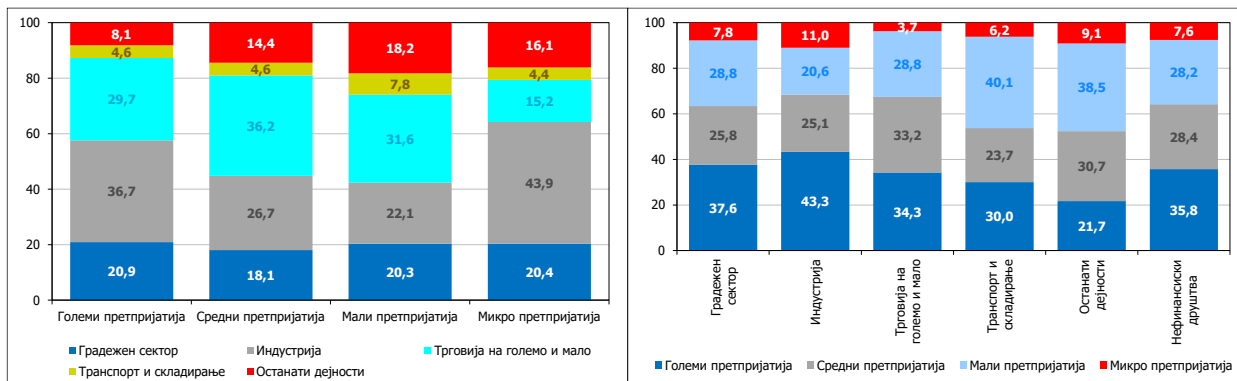
Кредитите на нефинансиските друштва во второто тримесечје од 2023 година се зголемија за 6.270 милиони денари или за 3,1%, а на годишна основа растот изнесуваше 6,6%, што е нешто повисока стапка на раст отколку во претходното

⁴⁷ Од анализата е исклучена „РБСМ“ АД Скопје.

тримесечје, но е двојно помала од двоцифрените стапки на раст во претходната година. Сепак, годишната стапка на раст на овие кредити е над просечниот десетгодишен раст. Растот на квартална основа е придвижен од значително зголемените кредити кон клиенти во снабдувањето со електрична енергија (27,0%), а забележителни стапки на раст има и кај кредитите на претпријатијата во производството на метали, хемиската индустрија и угостителскиот сектор (сите по 8,9%). Позитивните движења во кредитирањето на претпријатијата во споредба со претходното тримесечје се јавуваат во услови на намалено нето-заострување на кредитните услови на банките во однос на каматната стапка, некаматните приходи и барањата за обезбедување, како и мало нето-зголемување на побарувачката на кредити. Сепак, годишниот раст на кредитите забавува, што особено е резултат на намалените кредити во дејностите во врска со недвижен имот, како и на значително намалениот раст на кредитите во трговијата, градежништвото, прехранбената индустрија, и производството на машини и опрема. Во третото тримесечје од 2023 година се очекува нето-олеснување на кредитните услови при поумерено нето-зголемување на побарувачката на кредити⁴⁸.

Графикон бр. 48 Структура на кредитите на нефинансиските друштва по одделни дејности и според големината на друштвото во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според големината на нефинансиските друштва⁴⁹, најголемо учество имаат кредитите на големите претпријатија (35,8%), коешто бележи зголемување во споредба со претходниот квартал, додека најмало учество имаат кредитите на микропретпријатијата (7,6%), што делумно е резултат на повисоките износи на кредитите на поголемите претпријатија, а делумно и на резервираноста на банките во однос на кредитирањето на помали претпријатија⁵⁰. Анализирano според дејноста на клиентите, најголемо е учеството на кредитите на претпријатијата коишто се занимаваат со трговија на големо и мало (31,0%) и на претпријатијата во индустрискиот сектор (30,3%), а забележително е и учеството на кредитите на градежните претпријатија (19,9%).

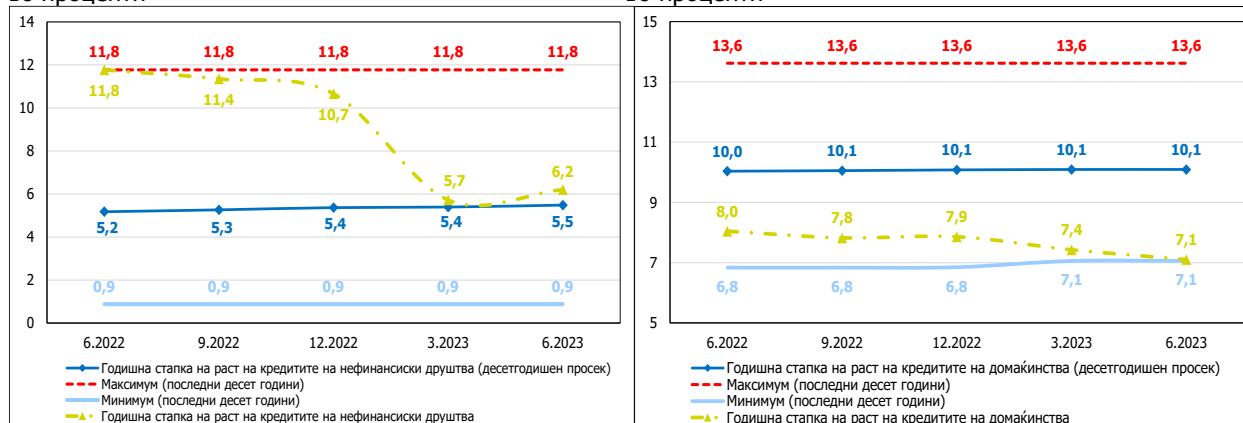
⁴⁸ Извор: Анкета за кредитна активност во второто тримесечје од 2023 година.

⁴⁹ Критериумите за класификација на субјектите според големината (на големи, средни, мали и микро) се дадени во член 470 од Законот за трговски друштва.

⁵⁰ Некои од причините поради коишто банките не се склони да финансираат мали и средни претпријатија се слабата финансиска писменост, слабото корпоративно известување, и неволноста на претпријатијата да обелоденат и споделат деловни информации (повеќе на стр. 5 во Macedonia2025 (2020). [Barriers for access to finance for MSMEs in North Macedonia: Stock of existing data and knowledge](#).

Графикон бр. 49 Десетгодишен подвижен просек на годишните стапки на раст на кредитите на нефинансиските друштва (лево) и кредитите на домаќинствата (десно) во проценти

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

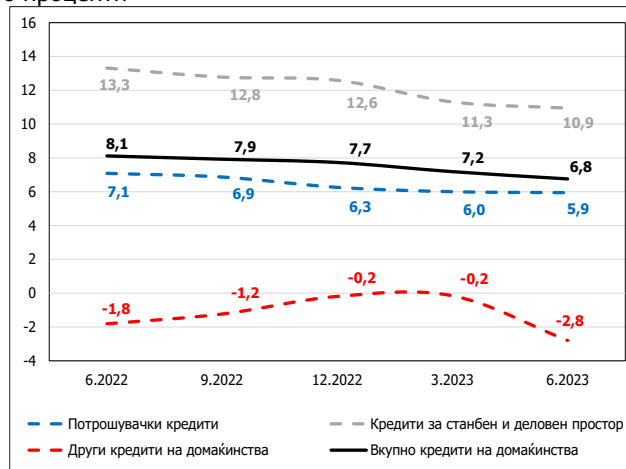
* Забелешка: Изземен е ефектот од сите задолжителни нето-отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 30.6.2023 година.

Кредитирањето на домаќинствата во второто тримесечје од 2023 година забележа повисок раст на квартална основа, но и забавување на растот на годишна основа во услови на поумерено нето-намалување на побарувачката на кредити, и зголемување на каматните стапки на потрошувачките и станбените кредити. Кредитите на домаќинствата се зголемија за 4.919 милиони денари или за 2,3% на тримесечна основа, што е речиси двојно повисоко во споредба со растот во претходното тримесечје. Но, стапката на раст на годишна основа продолжи да забавува и изнесуваше 6,8%. Ако се одземе ефектот на нето-отписите, годишната стапка на раст изнесува 7,1% и е на нивото на минималната вредност во последните 10 години. Според видот на кредитниот производ, кредитите за набавка на станбен и деловен простор квартално се зголемија за 2,9%, а потрошувачките кредити забележаа раст од 2,5%. За третото тримесечје во 2023 година се очекува поизразено нето-заострување на вкупните кредитни услови за кредитирање на домаќинствата при умерено нето-зголемување на побарувачката на кредити.⁵¹

⁵¹ Извор: Анкета за кредитна активност во второто тримесечје од 2023 година.

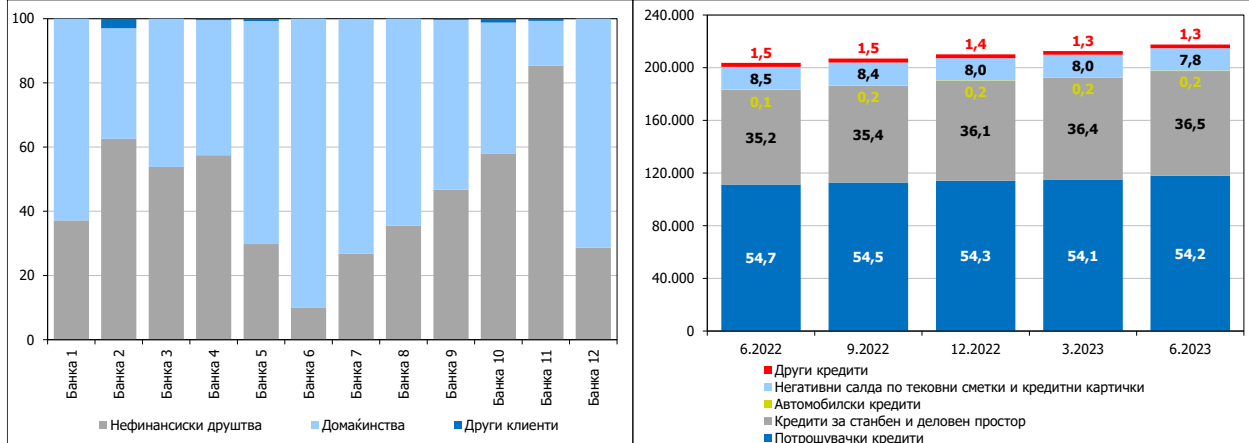
Графикон бр. 50 Годишни стапки на промена на кредитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народна банка и кредитен регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Домаќинствата остануваат сектор кој има повисоко учество во вкупните кредитни портфолија на банките со 50,8%, што е намалување за 0,2 процентни поена во споредба со претходното тримесечје. Анализирани според кредитните производи, кредитите за финансирање на ненаменската потрошувачка имаат учество од 63,3% во вкупните кредити на физичките лица, што е намалување за 0,2 процентни поена во однос на претходното тримесечје, што значи дека продолжува долгорочниот тренд на намалување за сметка на зголемувањето на учеството на станбените кредити.

Графикон бр. 51 Секторска структура на кредитите на нефинансиските субјекти по поединечна банка (лево) и структура на кредитите на физичките лица по производи (десно) во проценти

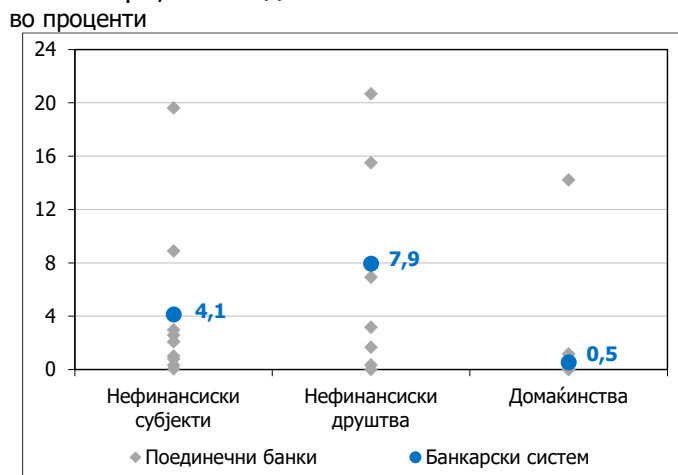

Извор: Кредитен регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Зелените кредити⁵² забележаа засилен раст, но нивното учество во кредитните портфолија на банките и натаму е ниско и изнесува 4,1%. На 30.6.2023 година, вкупните зелени кредити кон нефинансискиот сектор пораснаа за 2.067 милиони денари или за 13,2% во споредба со 31.3.2023 година. Високиот раст главно се должи на зголемувањето на зелените кредити кон претпријатијата за 13,7%, додека зелените кредити на домаќинствата пораснаа за 6,4%.

Графикон бр. 52 Учество на „зелените“ кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и по одделни сектори, по поединечна банка

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата според валутната структура покажува дека зголемување во вториот квартал од 2023 година бележат и денарските и кредитите со валутна компонента. Во споредба со претходниот квартал, денарските кредити се зголемија за 5.780 милиони денари или за 2,4%⁵³, а кредитите со валутна компонента пораснаа за 5.304 милиони денари или за 2,9%⁵⁴. Денарските кредити учествуваат со 56,7% во вкупните кредити, што е пад за 0,1 процентен поен на квартална и за 1,5 процентни поени на годишна основа. Во рамки на кредитите со валутна компонента, повисоко е учеството на кредитите со девизна клаузула (25,9%) отколку на девизните кредити (17,4%).

⁵² За потребите на овој извештај, како зелени кредити се сметаат кредитите коишто се наменети за подобрување на енергетската ефикасност на домаќинствата и на корпоративниот сектор; кредитите за поддршка на инвестициите во зелени технологии, материјали и решенија; кредитите за поддршка на инвестиции во обновливи извори на енергија, контрола и спречување на загадувањето, заштита на животната средина, намалување на ризиците од климатските промени и слично.

⁵³ Зголемувањето на денарските кредити кон нефинансискиот сектор на квартална основа се должи на повисоките кредити на претпријатијата за 3.970 милиони денари или за 3,3% и на домаќинствата за 1.889 милиони денари или за 1,6%, додека кредитите на другите клиенти бележат пад за 80 милиони денари или за 6,0%.

⁵⁴ Зголемувањето на кредитите со валутна компонента кон нефинансискиот сектор на квартална основа е резултат на растот на денарските кредити со девизна клаузула за 2.697 милиони денари или за 2,5% и на девизните кредити за 2.607 милиони денари или за 3,6%. Растот на денарските кредити со девизна клаузула првенствено се должи на зголемените кредити на домаќинствата (за 2.362 милиона денари или за 2,9%), но и на повисоките кредити на претпријатијата (за 372 милиона денари или за 1,4%). Зголемувањето на девизните кредити се јавува главно како последица на повисоките кредити на претпријатијата (за 1.928 милиони денари или за 3,4%), но и на зголемените кредити на домаќинствата (за 669 милиони денари или за 4,6%).

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2023 година

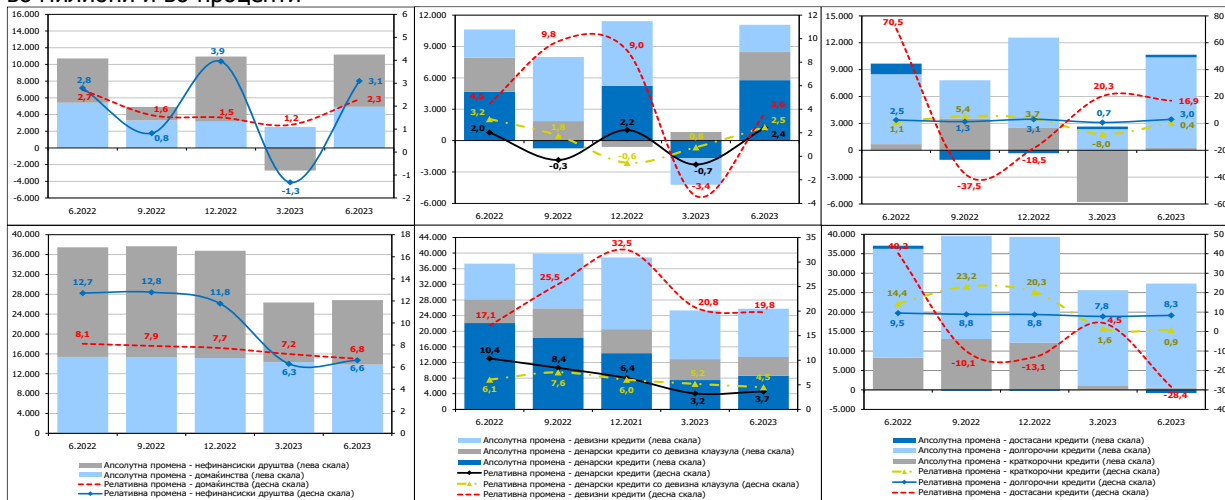
Графикон бр. 53 Структура на вкупните кредити според секторот (лево) и валутата (средина), и структура на редовните кредити според рочноста (десно) во проценти

Извор: Народна банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во поглед на рочната структура⁵⁵, раст во вториот квартал од 2023 година бележат и краткорочните и долгорочните кредити. Поизразен раст на квартална основа бележи долгорочното кредитирање, коешто порасна за 10.124 милиони денари или за 3,0%, додека краткорочното кредитирање забележа слаб раст за 246 милиони денари или за 0,4%. Овие движења придонесоа кон натамошно зголемување на преовладувачкото учество на долгорочните кредити, коешто достигна 83,6%. Позначително зголемување на квартална основа бележат и достасаните кредити (за 294,3 милиони денари или за 16,9%)⁵⁶.

Графикон бр. 54 Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁵ При анализата на рочната структура се исклучени нефункционалните кредити.

⁵⁶ Достасаните кредити учествуваат со само 0,5% во вкупните редовни кредити, па така нивните промени се предмет на големи осцилации.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

По остварениот пад во првиот квартал од 2023 година, во вториот квартал, депозитите забележаа квартален раст од 19.689 милиони денари или за 4,0%. На годишна основа, вкупната депозитна база на банките се зголеми за 54.191 милиони денари или за 11,9%, што претставува позначително забрзување во споредба со годишниот раст забележан во минатиот квартален датум. Растот на депозитите во вториот квартал од 2023 година е најмногу резултат на депозитите од нефинансиските друштва, иако и депозитите на домаќинства солидно се зголемија.

Анализирано по поединечна банка, квартален раст на депозитите забележаа сите банки, меѓутоа, најголемо учество (со 82%) во растот на вкупните депозити на банкарскиот систем имаше групата големи банки.

Од секторски аспект, растот на депозитите е повеќе условен од нефинансиските друштва. По забележаниот пад во минатиот квартал, депозитите на нефинансиските друштва се зголемија на квартална основа за 11.315 милиони денари, или за 8,1%. На годишна основа, овие депозити бележат позначителен раст, односно раст за 23.131 милион денари или за 18,2%.

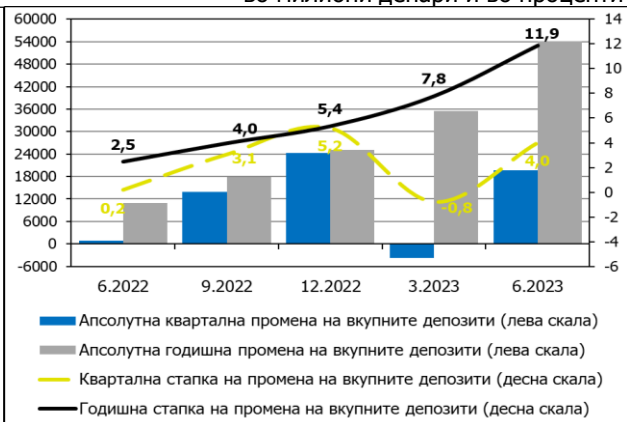
Домаќинствата, коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 66,7% во вкупните депозити), продолжија да растат (за 8.312 милиона денари или за 2,5%), и тоа со забрзано темпо во споредба со претходниот квартал (1,1%). Исто така, овие депозити бележат забрзан раст и на годишна основа. Така, споредено со истиот период од 2022 година, нивниот раст изнесува 28.505 милиони денари или за 9,1%.

Графикон бр. 55 Состојба (лево) и промена (десно) на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

во милиони денари и во проценти

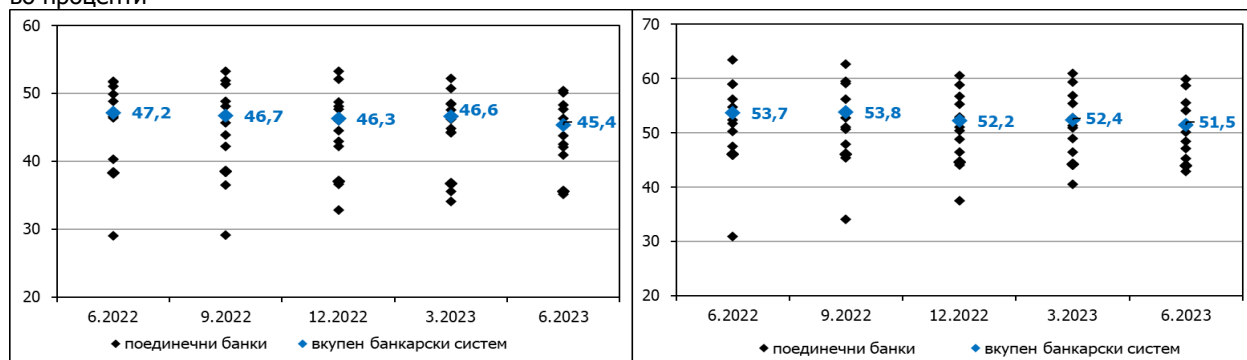
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од валутен аспект, најголем придонес во кварталниот раст на депозитната база имаше растот на денарските депозити, кои се зголемија за 16.543 милиони денари или за 6,3%⁵⁷ (во претходниот квартал, денарските депозити бележеа пад).

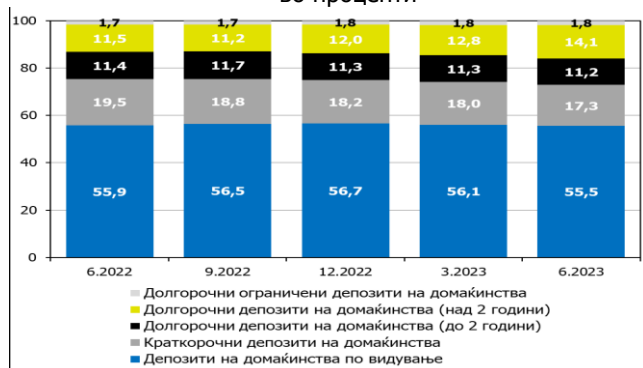
Кварталниот раст на денарските депозити е во најголем дел определен од депозитите по видување на нефинансиските друштва, кои се зголемија за 8.326 милиони денари или за 10,4%. Голем придонес во растот на денарските депозити има и секторот домаќинства со раст на денарските депозити за 7.245 милиони денари или за 4,6%. Кај овој сектор, растот на денарските депозити беше условен од растот на депозитите по видување (за 3.833 милиони денари или за 3,9%), како и од растот на долгорочните депозити (за 3.355 милиони денари или за 8,2%). Со кварталниот раст на денарските депозити се зголеми и нивното учество во вкупната депозитна база до 54,5% (53,3% на 31.3.2023 година), за сметка на падот на уделот на девизните депозити, до нивото од 45,4% (46,6% на 31.3.2023 година).

Графикон бр. 56 Учество на девизните депозити во вкупните депозити на банкарскиот систем (лево) и во вкупните депозити на домаќинства (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 57 Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁷ На годишна основа, денарските депозити бележат раст од 37.967 милиони денари или за 15,8%, што анализирано според рочноста, најмногу се должи на растот на депозитите по видување, а според секторот, најмногу произлегува од домаќинствата.

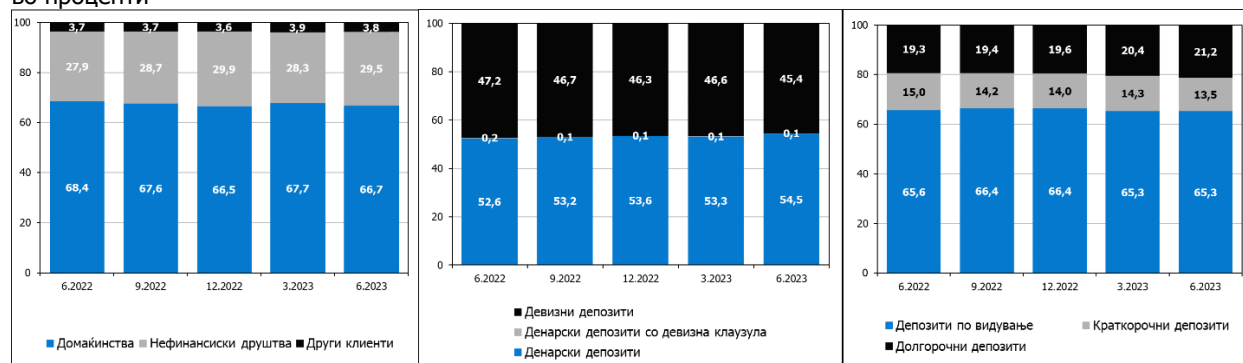

Од аспект на рочноста, депозитите по видување имаа најголем придонес (65,9%) во кварталниот раст на вкупната депозитна база, остварувајќи квартално зголемување од 12.971 милион денари, или за 4,1%. Истовремено, значително се зголемија долгорочните депозити за 8.176 милиони денари или за 8,2%⁵⁸, додека краткорочните депозити забележаа пад за 1.458 милиони денари или за 2,1%.

Депозитите по видување и натаму имаат доминантно учество во вкупната депозитна база (65,3% на крајот од вториот квартал од 2023 година, исто како и на 31.3.2023 година).

Анализата на рочната структура на депозитите од домаќинства, во вториот квартал од 2023 година, покажува зголемување на структурното учество на долгорочните депозити (од 26% на 31.3.2023 година, на 27,1% на 30.6.2023 година). Од друга страна, учеството на депозитите по видување и краткорочните депозити се намали за по 0,6 процентни поени, достигнувајќи нивоа од 55,5% и 17,3%, соодветно.

Графикон бр. 58 Структура на вкупните депозити, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно)
во проценти

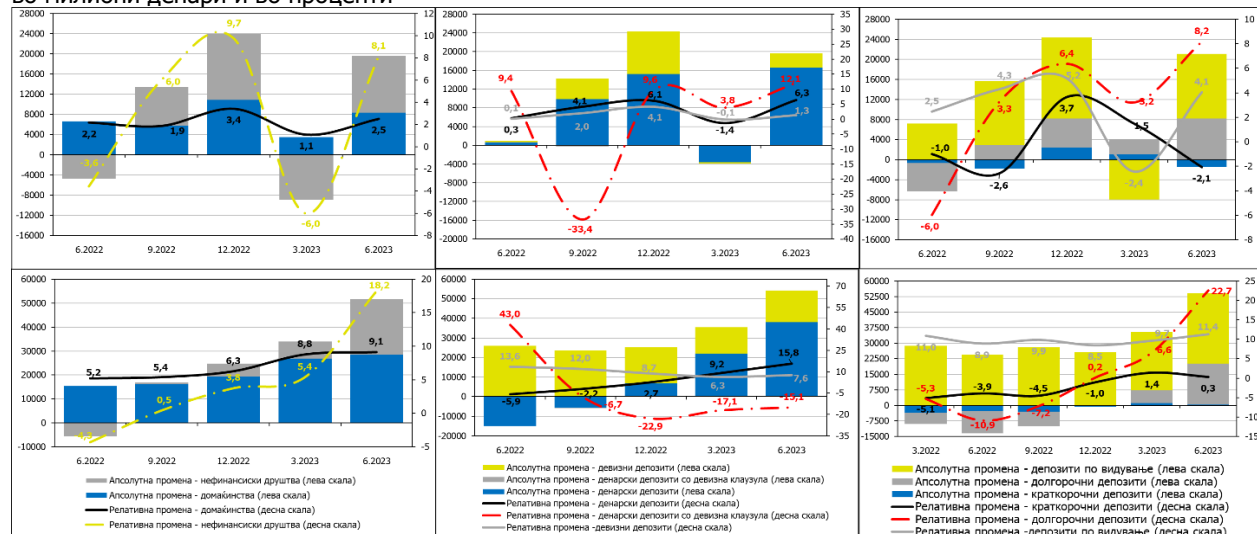
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁸ Кварталното зголемување на долгорочните депозити на 30.6.2023 година, произлегува најмногу од денарските депозити (за 5.460 милиони денари или за 11,0%), додека девизните долгорочни депозити се зголемија за 2.683 милиони денари, или за 5,4%.

Графикон бр. 59 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот (лево), валутата (середина) и рочноста (десно)

во милиони денари и во проценти

1.3. Останати активности

Пласманите на банките во хартии од вредност, подружници и придружени друштва⁵⁹ забележаа мало зголемување на квартална основа, за 405 милиони денари (или за 0,4%), но нивното учество во вкупната актива на банките забележа намалување до нивото од 13,8% (14,2% на крајот од претходниот квартал). Најголем квартален раст од 11,3% (619 милиони денари) евидентираа останатите вложувања како резултат на пласманите на една голема банка во записи издадени од странски централни банки и влади. Умерен квартален раст бележат пласманите во државни записи⁶⁰ од 734 милиони денари, или за 4,2%, а помал пораст остварија вложувањата на банките во државните обврзници (1,1%). Од друга страна, вложувањата во благајничките записи на Народната банка евидентираа пад од 16,6%⁶¹. Ваквите движења придонесоа за зголемување на учеството на вложувањата во државни записи и државни обврзници во вкупните пласмани во хартии од вредност на банките до нивото од 85,2% на 30.6.2023 година (84%, на 31.3.2023 година) за сметка на намалувањето на учеството на вложувањата во благајнички записи на нивото од 8,5% (10,3% на 31.3.2023 година).

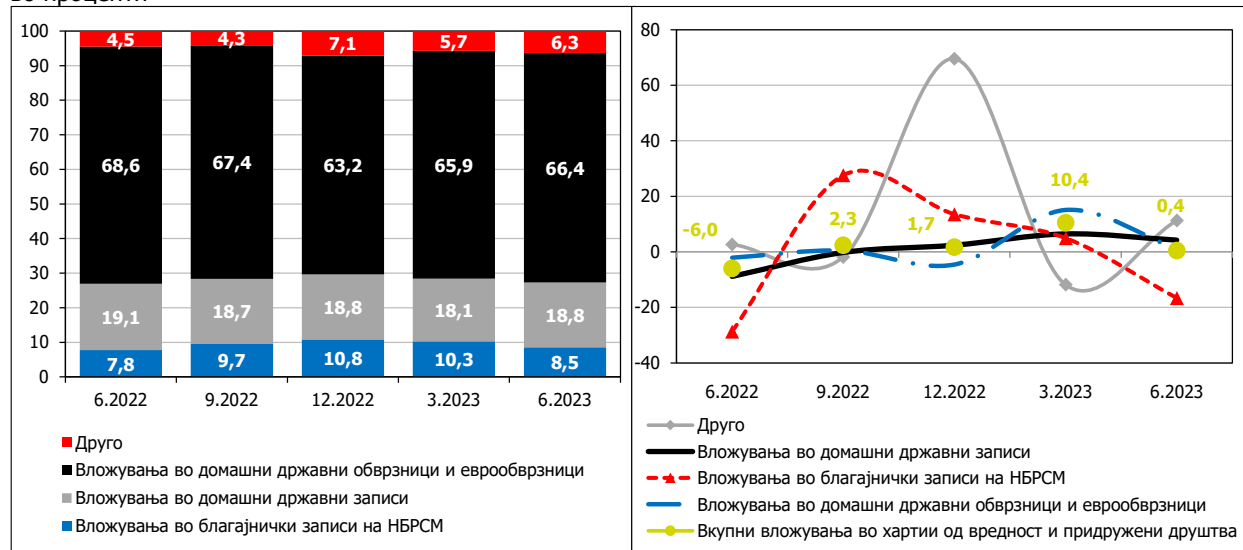
⁵⁹ Анализите на овие вложувања се прават согласно со нивната нето сметководствена вредност.

⁶⁰ Во текот на вториот квартал од 2023 година, каматните стапки на едногодишните државни записи, утврдени од страна на Министерството за финансии не забележаа промени и се задржаа на нивото од 4%. Од друга страна, каматната стапка на државните обврзници забележа раст и на последната емисија одржана во вториот квартал на 2023 година изнесуваше 5,901% за обврзниците без девизна клаузула и 5,65% за обврзниците со девизна клаузула.

⁶¹ На аукциите на благајнички записи, одржани во вториот квартал од 2023 година, понудениот износ на благајнички записи остана ист, односно 10.000 милиони денари, а побарувачката на аукцијата одржана во јуни беше под понудата и изнесуваше 8.334 милиони денари. Во текот на вториот квартал од 2023 година, како и во изминатите квартали, Народната банка продолжи со зголемувањето на каматните стапки, при што каматната стапка на благајничките записи се зголеми вкупно за 0,50 п.п. до нивото од 6%. При последно одржаната аукција во август 2023 година каматната стапка на благајничките записи достигна 6,15%.

Графикон бр. 60 Структура (лево) и квартална промена (десно) на вложувањата во хартии од вредност, подружници и придружени друштва во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Пласманите кај банките и другите финансиски институции (зафаќаат 7% од вкупната актива на банкарскиот систем) во вториот квартал од 2023 година забележаа зголемување од 1.703 милиони денари, или за 3,6%. Ваквото зголемување главно произлезе од депозитите во странските банки за 2.463 милиони денари, или за 8,3%, додека кредитите на домашните банки и сметките и депозитите кај домашните банки евидентираа пад (за 345 милиони денари и 583 милиони денари, или за 2,5% и 31,9% соодветно⁶²).

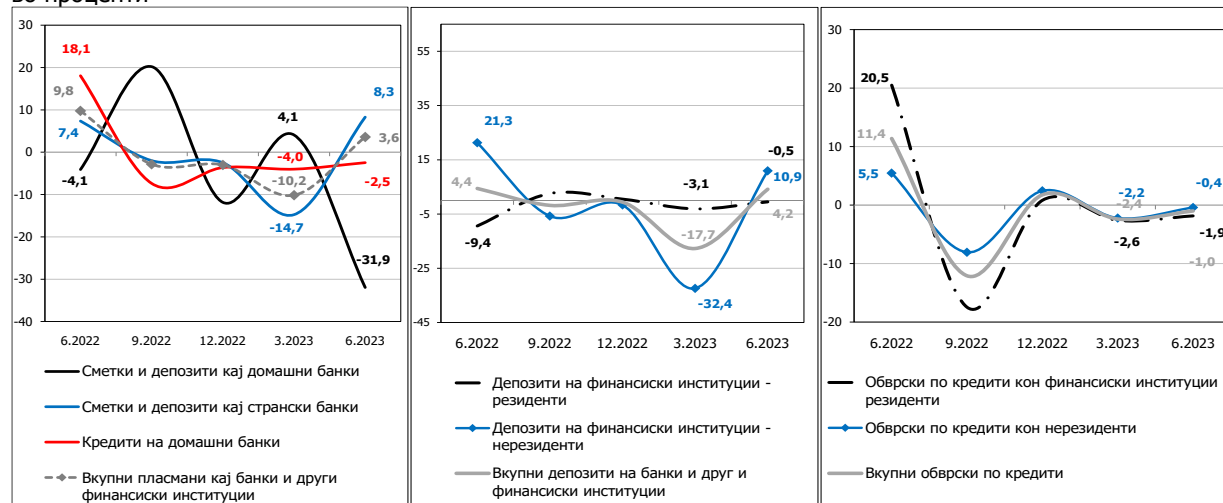
Вкупните **обврски на банките врз основа на кредити** (коишто зафаќаат 5,4% од вкупната пасива на банкарскиот систем) на квартална основа се намалија за 387 милиони денари, или за 1%, што е во голема мера резултат на намалените обврски врз основа на кредити кон домашните банки⁶³. **Депозитите од банките и од останатите финансиски институции**, и покрај кварталниот раст, сепак претставуваат скроман извор на финансирање на банките, со учество од 6,5% во вкупната пасива на банкарскиот систем. Кварталниот раст на депозитите од банките и останатите финансиски институции од 1.414 милиони денари (за 4,2%), речиси во целост произлегува од растот на депозитите на нерезидентни финансиски институции за 1.516 милиони денари, или за 10,9%, во чии рамки најголем раст е видлив кај краткорочните депозити до еден месец (зголемување за 1.547 милиони денари).

⁶² Кварталното намалување кај кредитите на домашни банки речиси во целост произлегува од намалувањето на долгорочните кредити на банките во странска валута со рок над две години кај „РБСМ“, додека намалувањето кај сметките и депозитите кај домашни банки се должи на намалувањето кај орочените депозити во странска валута во домашните банки.

⁶³ Во вториот квартал од 2023 година најголем придонес во намалувањето на кредитите кон домашни банки има намалувањето на обврските врз основа на кредити во странска валута над пет години кај една голема банка (за 173 милиони денари) и од две до пет години кај една голема банка (за 70 милиони денари).

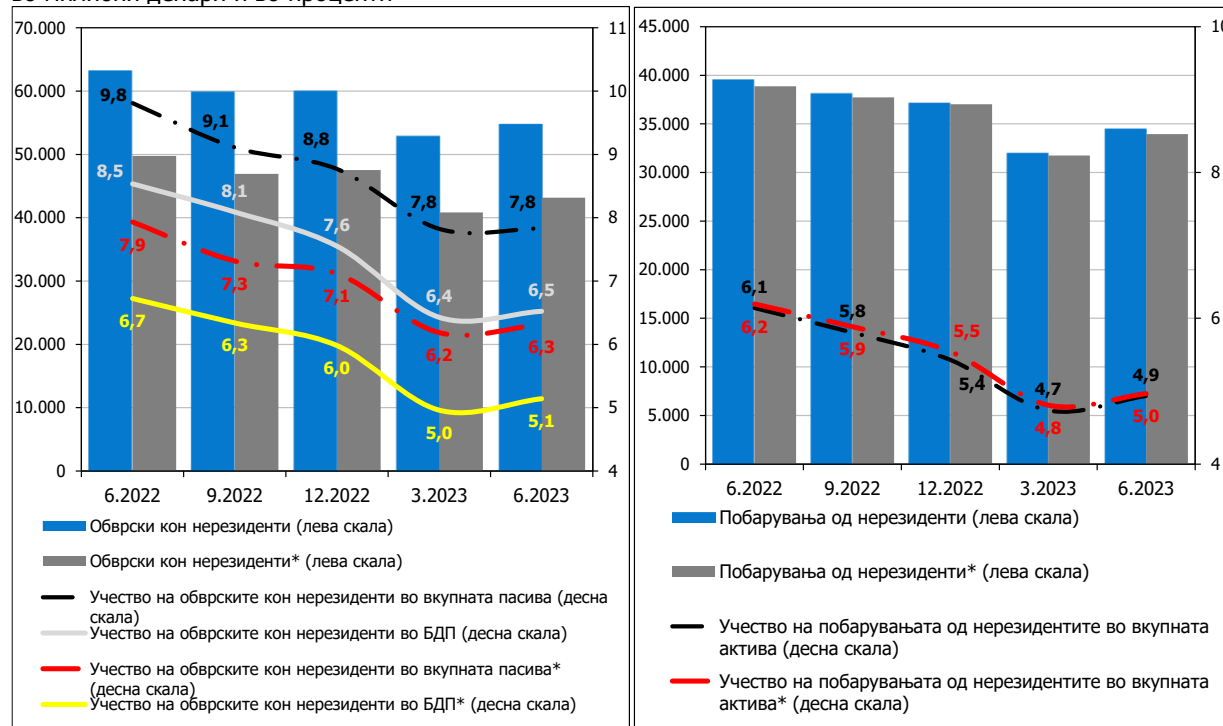

Графикон бр. 61 Квартална промена на побарувањата од финансиски институции (лево), обврските врз основа на кредити (десно) и депозитите од финансиските институции (средина) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 62 Обврски (лево) и побарувања (десно) кон/од нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

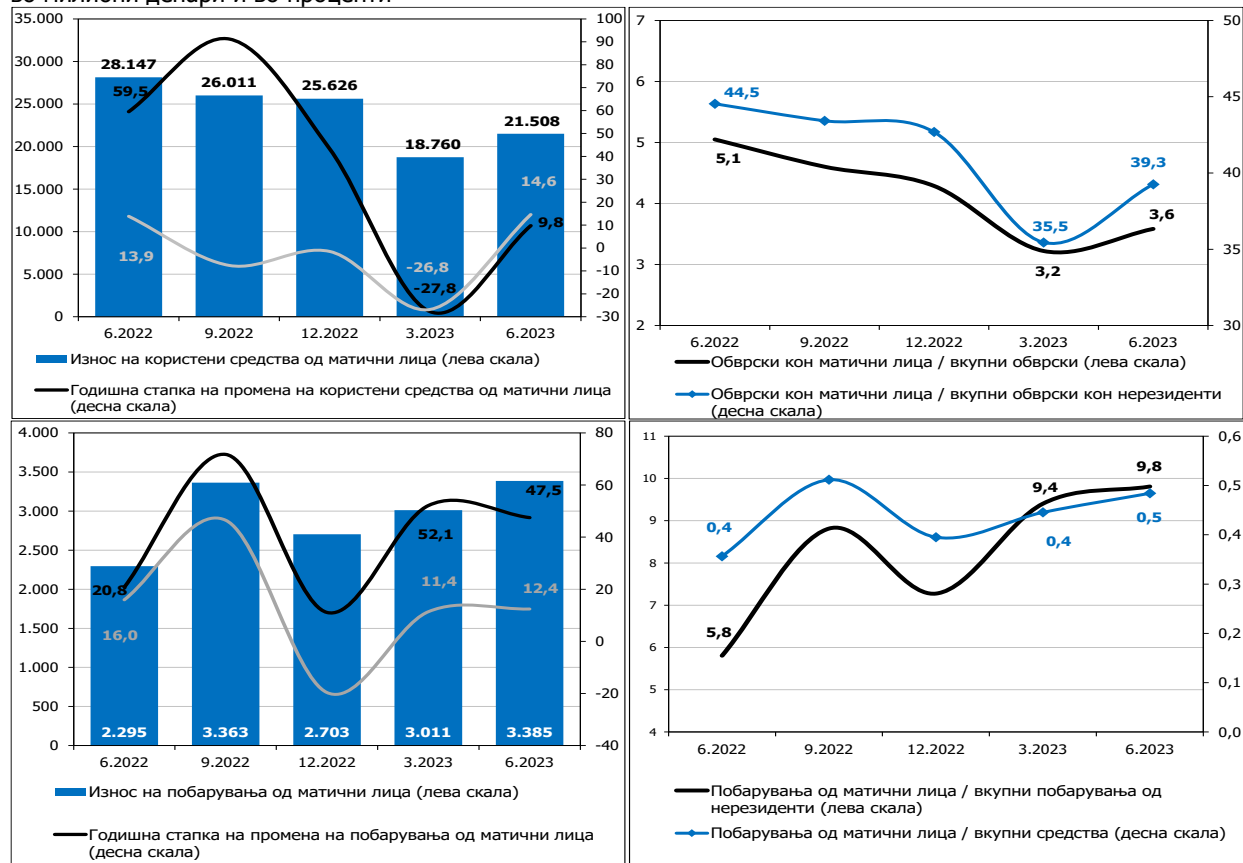
*Без учество на „РБСМ“ АД Скопје.

Опсегот и обемот на активности на банкарскиот систем со нерезидентите постојано е многу ограничен. Како и вообичаено, со состојба на 30.6.2023 година,

банките на ниво на систем повеќе должат⁶⁴ отколку што побаруваат од нерезидентите, при што обврските бележат помал раст во споредба со растот на побарувањата од нерезидентите. Имено, обврските на домашните банки кон нерезидентите забележаа квартално зголемување од 1.853 милиони денари, или раст за 3,5%, а нивното учество во вкупната пасива на банкарскиот систем се задржа на истото ниво како и претходниот квартал од 7,8%⁶⁵ на крајот од второто тримесечје од 2023 година. Ваквото квартално зголемување речиси во целост произлегува од зголемените обврски врз основа на краткорочните депозити во странска валута кон нерезидентни финансиски институции. Кај побарувањата на банките од нерезидентите кварталниот раст беше поголем и изнесуваше 2.488 милиони денари, или за 7,8%, во голем дел поради зголемените орочени депозити во странство во странска валута преку ноќ.

Графикон бр. 63 Обврски (горе) и побарувања (долу) кон/од матичните лица на банките во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Обврските кон матичните субјекти на банките забележаа раст и натаму не преставувајќи значаен извор на финансирање на активностите на домашните банки. Во вториот квартал од 2023 година, обврските на банките кон нивните матични субјекти се зголемија за 2.748 милиони денари (или за 14,6%), што во најголем дел е

⁶⁴ На 30.6.2023 година, седум од вкупно тринаесет банки повеќе должат отколку што побаруваат од нерезидентите.

⁶⁵ Доколку од анализата се исклучи „РБСМ“ АД Скопје, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива изнесува 6,3%.

резултат на зголемувањето на краткорочните депозити од матичниот субјект кај една голема банка. Следствено, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридниот капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се зголеми на 3,6% и 39,3%⁶⁶, соодветно. Побарувањата од матичните лица забележаа квартален раст од 374 милиони денари, или за 12,4%, притоа зголемувајќи го учеството во вкупната актива на 0,5% (0,4% на 31.3.2023 година) и во побарувањата од нерезидентите до ниво од 9,8% (9,4% на 31.3.2023 година).

⁶⁶ На 31.3.2023 година, овие учества изнесуваа 3,2 % и 35,5%, соодветно.

2. Профитабилност

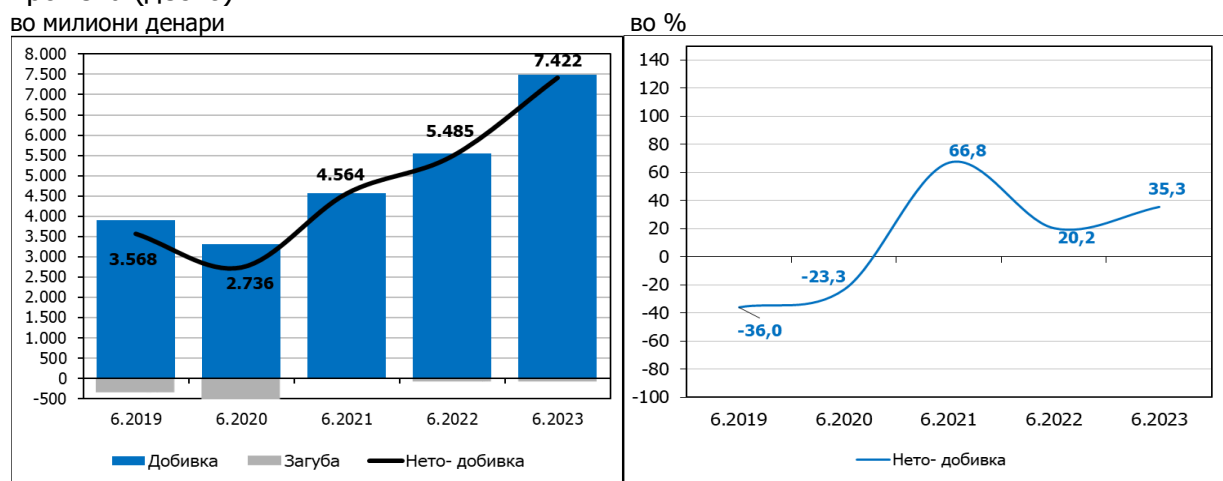
Во првото полугодие од 2023 година, домашниот банкарски систем оствари забрзан раст на добивката споредено со истиот период од претходната година. Во услови на раст на каматните стапки и каматоносната актива, повисокиот финансиски резултат беше условен од зголемените нето-каматни приходи, за чиј раст придонесоа приходите од камати од речиси сите сектори. Мал придонес во зголемувањето на добивката имаа и повисоките нето приходи од провизии. Расходите по сите основи бележат раст. Забрзаниот раст на добивката, имаше позитивно влијание врз основните показатели за профитабилноста и оперативната ефикасност на банкарскиот систем.

Каматните стапки и на кредитите и на депозитите бележат зголемување во првите шест месеци од 2023 година.

2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првото полугодие од 2023 година, банкарскиот систем оствари добивка од 7.422 милиони денари, којашто во споредба со истиот период од претходната година е поголема за 1.937 милиони, или за 35,3%. Најголем придонес за растот на добивката има повисокиот нето-каматен приход (нето каматниот приход се зголеми за 3.554 милиони денари или за 43,6%), а далеку помал е придонесот на нето-приходите од провизии и надоместоци (чиј раст изнесува 191 милион денари или за 6,4%). Наспроти тоа, расходите врз сите основи бележат раст. Оперативните трошоци се зголемија за 868 милиони денари или за 13,5%, што претставува побрз раст во споредба со растот на овие трошоци во истиот период од претходната година (раст за 386 милиони денари или за 6,4%). Нето трошокот за исправка на вредноста се зголеми за 490 милиони денари или за 34%. Негативен придонес во нето-добивката имаа и другите приходи, кои во споредба со истиот период од претходната година беа помали за 425 милиони денари или за 19,1%.

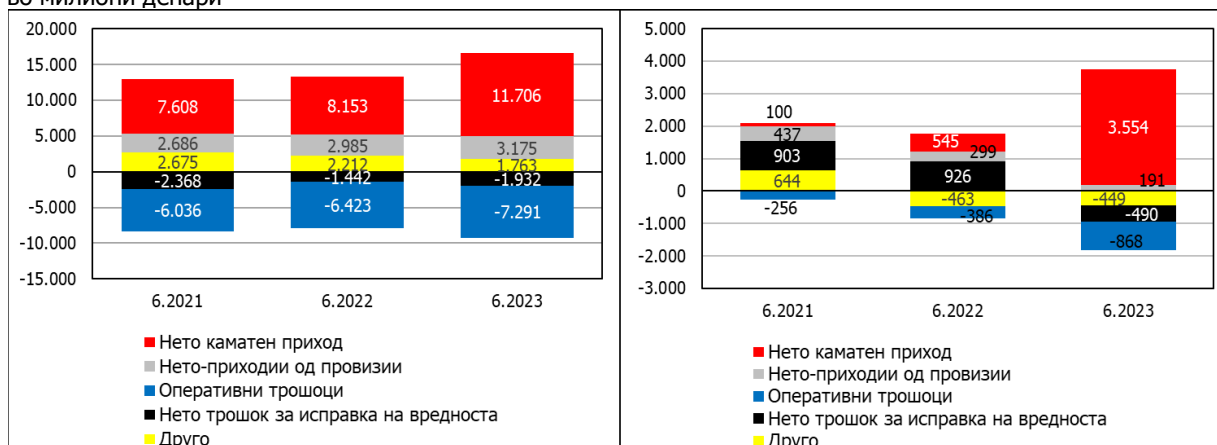
Графикон бр. 64 Движење на вкупната добивка на банките (лево) и нејзината годишна промена (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

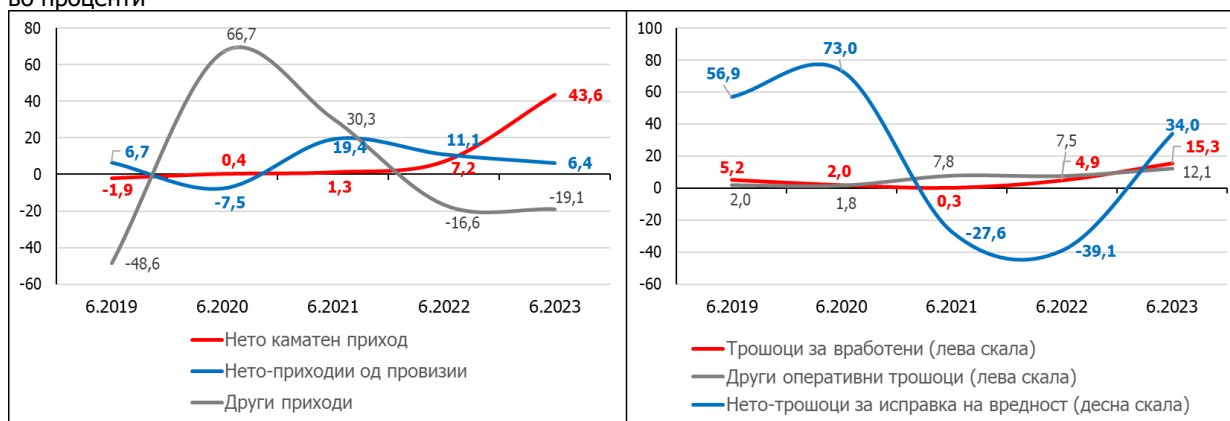

Графикон бр. 65 Придонес во формирањето на добивката (лево) и придонес во растот на добивката (десно) на банките во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 66 Годишна стапка на промена на главните приходни (лево) и расходни ставки (десно) на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во услови на раст на каматните стапки и раст на соодносот помеѓу просечните каматносни средства⁶⁷ и каматносни обврски⁶⁸, поголемиот нето каматен приход се темели врз поголемиот апсолутен раст на приходите од камати (за 4.327 милиони денари или за 45,1%), во споредба со растот на каматните расходи (за 773 милиони денари или за 53,5%). Притоа, нето каматните приходи бележат раст од речиси сите сектори, исто така при поголем раст на каматните приходи во споредба со растот на каматните расходи.

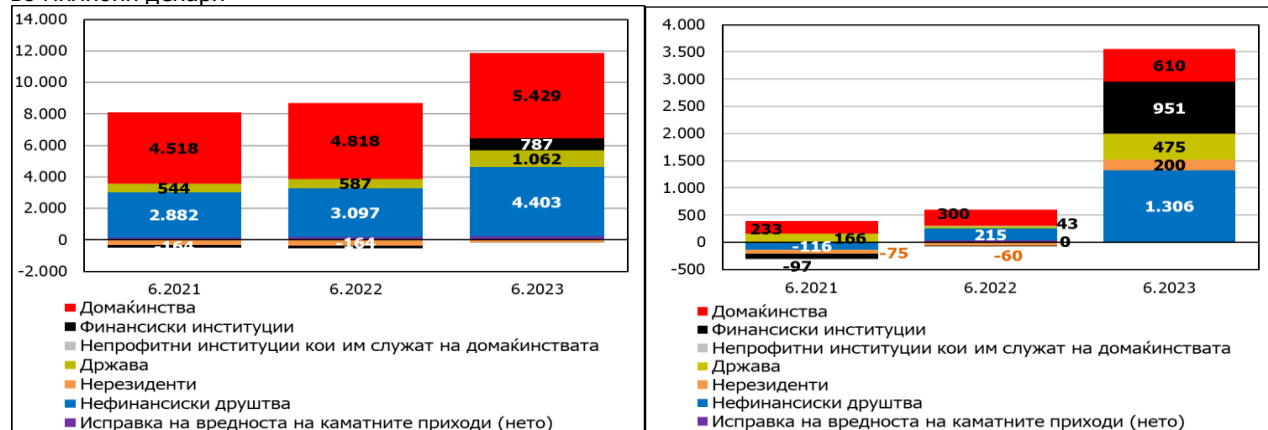
⁶⁷ Во споредба со првото полугодие од 2022 година, каматносна актива се зголеми за 68.397 милиони денари или за 12,4% (на 30.6.2022 година, овој раст изнесуваше 43.649 милиони денари или 8,6%).

⁶⁸ Во споредба со првото полугодие од 2022 година, каматносни обврски се зголемија за 24.016 милиони денари или за 7,3% (на 30.6.2022 година, овој раст изнесуваше 9.465 милиони денари или 3%).

Графикон бр. 67 Нето-каматни приходи на банкарскиот систем според сектор, структура (лево) и придонес во растот (десно)

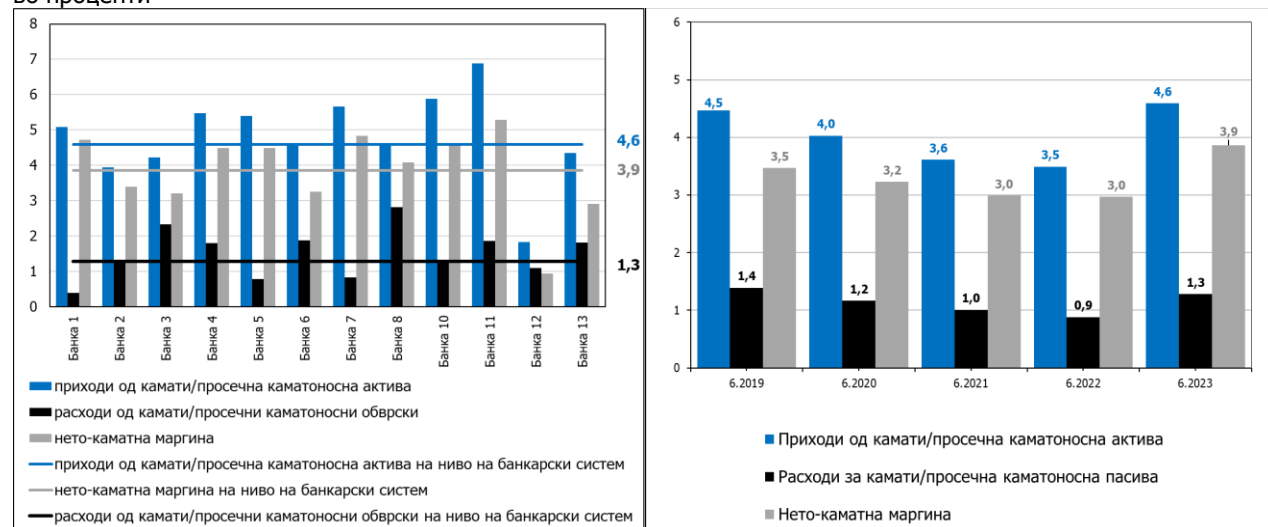
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 68 Нето каматна маргина на 30.6.2023 година, по одделна банка (лево)* и на ниво на банкарскиот систем (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

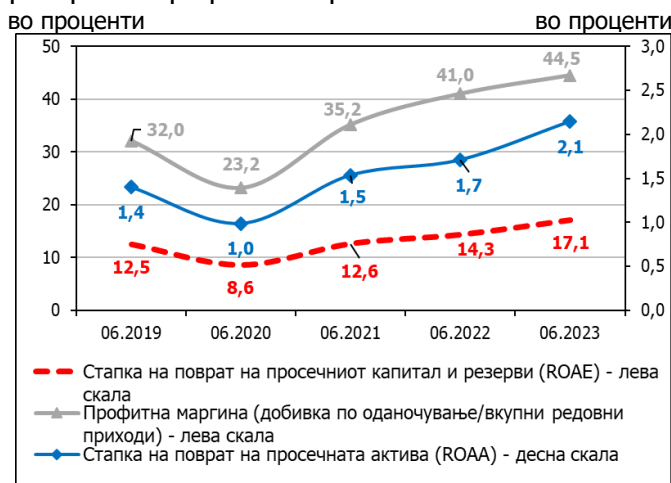
* Показателите на ниво на банкарски систем се презентирани со линии.

По намалувањето на нето каматната маргина во првите полугодии на 2020 и 2021 година и нејзина стагнација во истиот период на 2022 година, во првите шест месеци од 2023 година, таа бележи раст за 0,9 процентни поени, достигнувајќи ниво од 3,9%. Ваквиот раст се должи на поизразениот раст на нето каматниот приход (43,6%) во однос на растот на просечната каматносна актива (10,4%).

Забрзаниот раст на добивката во првото полугодие од 2023 година, имаше позитивно влијание врз основните показатели за профитабилноста⁶⁹ на банкарскиот систем. Во споредба со истиот период од претходната година, стапката на поврат на просечниот капитал и резерви и показателот за поврат на просечната актива се зголемија за 2,8 и 0,4 процентни поени, соодветно, додека профитната маргина се зголеми за 3,5 процентни поени.

Графикон бр. 69 Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повеќето показатели за оперативната ефикасност на банкарскиот систем забележаа подобрување во првата половина на 2023 година. Соодносот меѓу оперативните трошоци и нето каматниот приход, како и соодносот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи, бележат значително подобрување, и тоа, за 16,5 и 4,3 процентни поени, соодветно, поради побрзиот раст на нето каматниот приход (43,6%) и вкупните редовни приходи (24,8%)⁷⁰ во однос на растот на оперативните трошоци (13,5%)⁷¹. Единствено, соодносот меѓу оперативните трошоци и просечната актива забележа мал раст од 0,1 процентен поен.

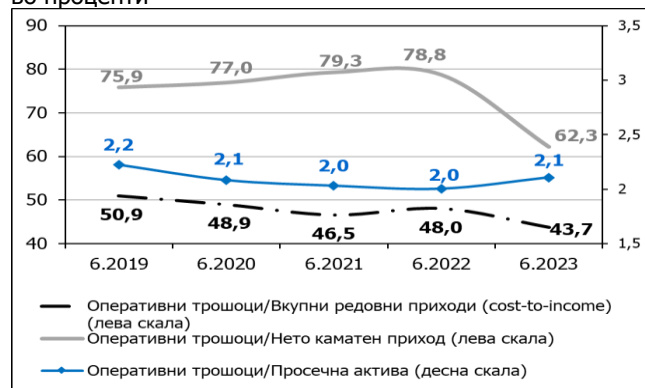
⁶⁹ Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

⁷⁰ Растот на вкупните редовни приходи е определен од растот на нето каматниот приход (за 3.554 милиони денари или за 43,6%) и на нето-приходите од провизии и надоместоци (за 191 милион денари или за 6,4%).

⁷¹ Во првото полугодие од 2023 година, оперативните трошоци се зголемија за 868 милиони денари (или 13,5%) од кои најголем е растот на трошоците за вработените (за 422 милиона денари или за 15,3%) и општите и административни трошоци (за 324 милиони денари или 13,7%).

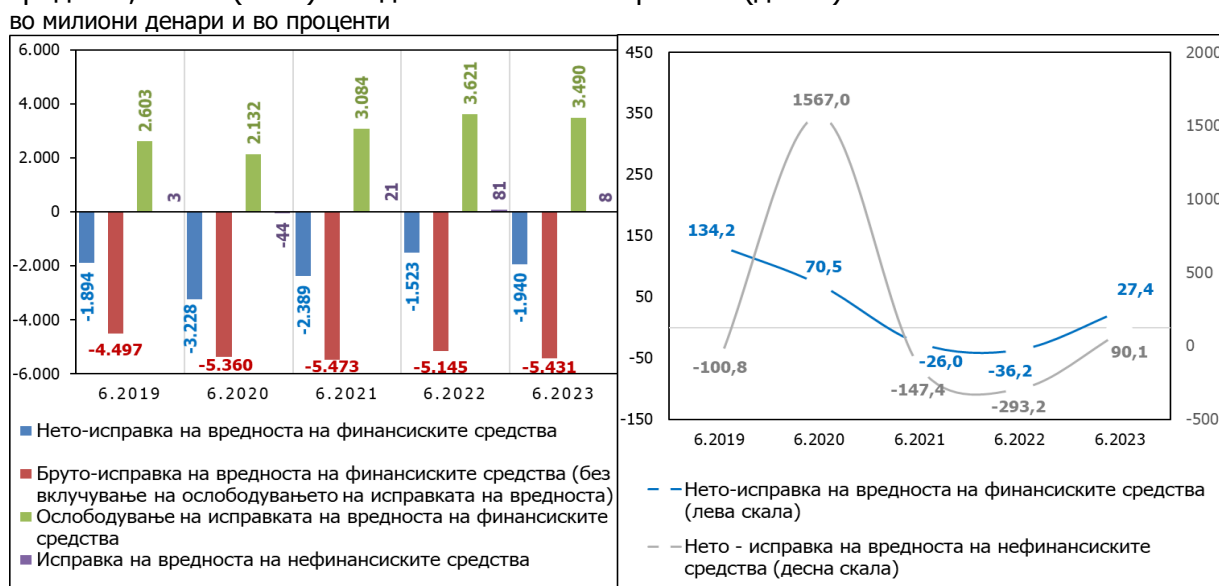

Графикон бр. 70 Показатели за оперативната ефикасност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 71 Трошоци за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства, износ (лево) и годишни стапки на промена (десно)

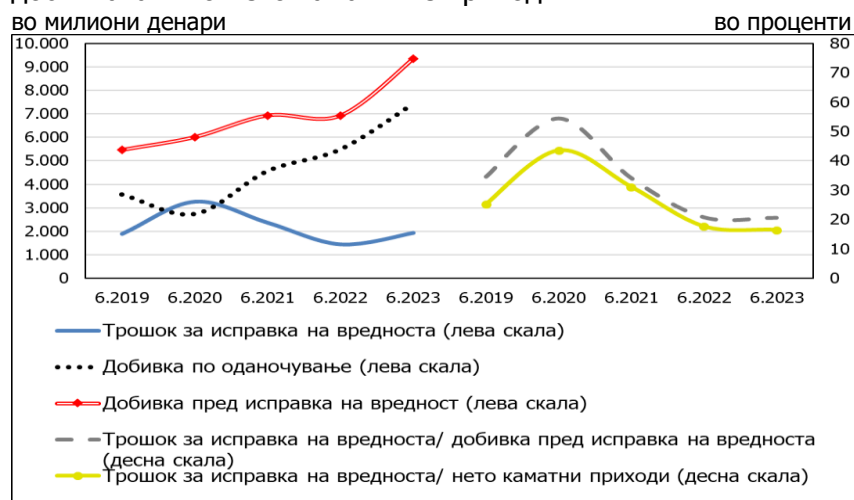

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првото полугодие од 2023 година, трошоците за исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (на нето-основа) се зголемија за 490 милиони денари или за 34%. Растот на овие трошоци пред сè произлегува од трошоците за исправка на вредноста на финансиските средства (коишто на нето-основа се зголемија за 417 милиони денари или за 27,4%). Ова зголемување најмногу се должи на растот на бруто трошоците за исправка на вредност на кредитите и другите пласмани (за 197 милиони денари или за 4,4%) од една страна, и помалото ослободување на исправката на вредност за овие средства (за 144 милиони денари или за 4,6%) од друга страна. **Износот на нето-исправката на вредноста на нефинансиските средства е незначителен.**

Графикон бр. 72 Показатели за учеството на нето-трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи

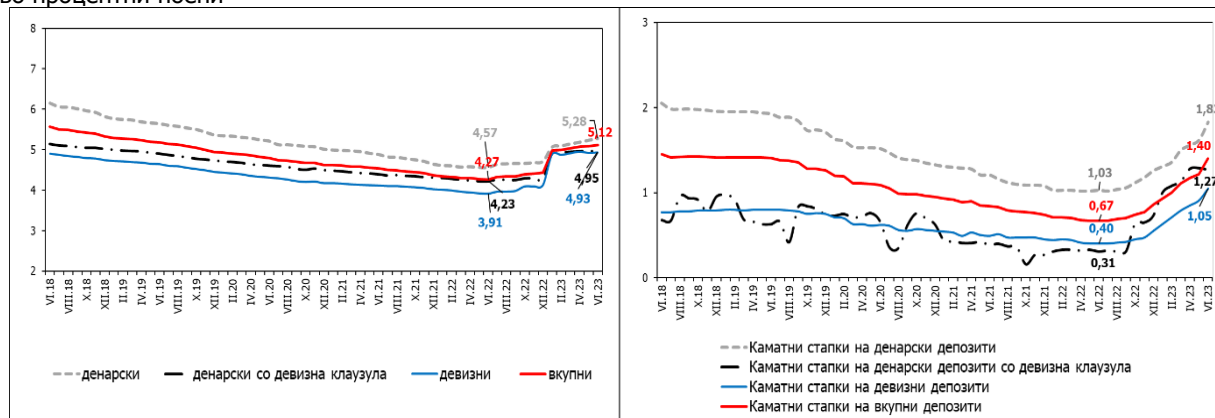

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

На крајот на првото полугодие од 2023 година, вкупната каматна стапка на кредитите и вкупната каматна стапка на депозитите изнесуваа 5,12% и 1,4%, соодветно, што претставува раст за 0,85 и 0,73 процентни поени во однос на крајот на првото полугодие од претходната година кога изнесуваа 4,27% и 0,67%, соодветно. Каматниот распон се прошири, поради поголемиот раст на активните каматни стапки, во однос на растот на пасивните каматни стапки. Распонот помеѓу вкупната каматна стапка на кредитите и вкупната каматна стапка на депозитите во јуни 2023 година изнесува 3,72 процентни поени, наспроти 3,60 процентни поени колку што изнесуваше на крајот на првото полугодие од 2022 година.

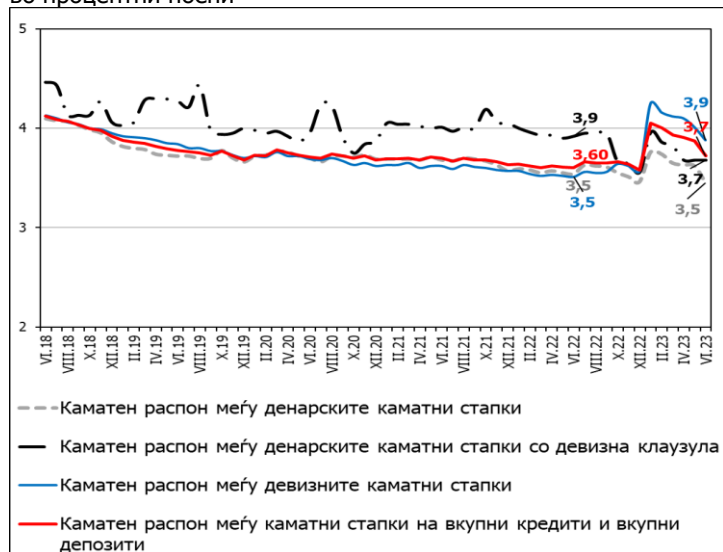
Графикон бр. 73 Активни (лево) и пасивни каматни стапки (десно) во процентни поени

Извор: Народна банка

Графикон бр. 74 Каматен распон
во процентни поени

Извор: Народна банка.

Каматните стапки на новодоговорените активности на банките (кредитни и депозитни) исто така, бележат нагорни движења. Така, вкупната каматна стапка на новоодобрените кредити (денарски и девизни) во јуни 2023 година изнесуваше 5,26% наспроти 3,99% колку што изнесуваше на крајот на првото полугодие од претходната година, што претставува раст од 1,27 процентни поени. Зголемување од 1,71 процентни поени бележи и вкупната каматна стапка на новоодобрените депозити (денарски и девизни), која во јуни 2023 изнесуваше 2,69% (0,98% во јуни 2022 година). Оттука, поголемиот раст на каматната стапка на новопримените депозити во однос на новоодобрените кредити придонесе за стеснување на распонот меѓу нив за 0,44 процентни поени, при што на крајот на јуни тој изнесуваше 2,57% (3,01% во јуни 2022 година).